

Oplegvel Collegebesluit

Portefeuille P. Heiliegers
Auteur P.C. de Kruijf
Telefoon 023-5113045
E-mail: pdekrujf@haarlem.nl
CS/CC Reg.nr. 2012/158559
Te kopiëren: Ja
B & W-vergadering van 24 april 2012

Onderwerp

Vaststelling reactie op verslag van bevindingen bij de jaarstukken 2011

DOEL: Besluiten

In opdracht van de raad controleert Ernst & Young de jaarrekening van de gemeente. De resultaten van dit onderzoek worden in een zogenaamd verslag van bevindingen aan de raad gepresenteerd. Dit verslag heeft Ernst & Young 10 april jl. uitgebracht. Het college heeft op 10 april kennis genomen van het verslag bij de vaststelling van het Jaarverslag en de Jaarrekening 2011. De Rekenkamercommissie betreft dit verslag bij haar eigen onderzoek naar de jaarrekening.

Het is gebruikelijk dat het college een reactie uitbrengt op het verslag van bevindingen. Deze reactie wordt bijgaand ter vaststelling aangeboden. Zowel de raadsleden als de Rekenkamercommissie ontvangen de reactie van het college op het verslag van de accountant. De reactie van het college zal gelijktijdig met het verslag van bevindingen en het Jaarverslag en de Jaarrekening 2011 op 27 april worden gepubliceerd.

B&W

1. Het college stemt in met de reactie op het verslag van bevindingen bij de Jaarrekening 2011.
2. Het besluit heeft geen financiële consequenties
3. Het verslag van bevindingen en de reactie van het college daarop wordt samen met het Jaarverslag en de Jaarrekening 2011 op 27 april aan de raad aangeboden.

Collegebesluit

Onderwerp: Vaststelling reactie op verslag van bevindingen bij de jaarstukken 2011

Reg. Nummer: 2012/158559

1. Inleiding

In opdracht van de raad controleert Ernst & Young de jaarrekening van de gemeente. De resultaten van dit onderzoek worden in een zogenaamd verslag van bevindingen aan de raad gepresenteerd. Dit verslag heeft Ernst & Young 10 april jl. uitgebracht. Het college heeft op 10 april kennis genomen van het verslag bij de vaststelling van het Jaarverslag en de Jaarrekening 2011. De Rekenkamercommissie betreft dit verslag bij haar eigen onderzoek naar de jaarrekening.

Het is gebruikelijk dat het college een reactie uitbrengt op het verslag van bevindingen. Deze reactie wordt bijgaand ter vaststelling aangeboden. Zowel de raadsleden als de Rekenkamercommissie ontvangen de reactie van het college op het verslag van de accountant. De reactie van het college zal gelijktijdig met het verslag van bevindingen en het Jaarverslag en de Jaarrekening 2011 op 27 april worden gepubliceerd.

2. Besluitpunten college

1. Het college stemt in met de reactie op het verslag van bevindingen bij de Jaarrekening 2011.
2. Het besluit heeft geen financiële consequenties
3. Het verslag van bevindingen en de reactie van het college daarop wordt samen met het Jaarverslag en de Jaarrekening 2011 op 27 april aan de raad aangeboden.

3. Beoogd resultaat

De RKC kan de reactie betrekken bij het uitbrengen van hun advies over de Jaarstukken en de gemeenteraad kan de reactie betrekken bij de vaststelling van de Jaarstukken.

4. Argumenten

De argumenten met betrekking tot het verslag van bevindingen zijn afzonderlijk genoemd in de reactie van het college

5. Kanttekeningen

N.v.t.

6. Uitvoering

De wijze van uitvoering is opgenomen in de reactie op het verslag van bevindingen

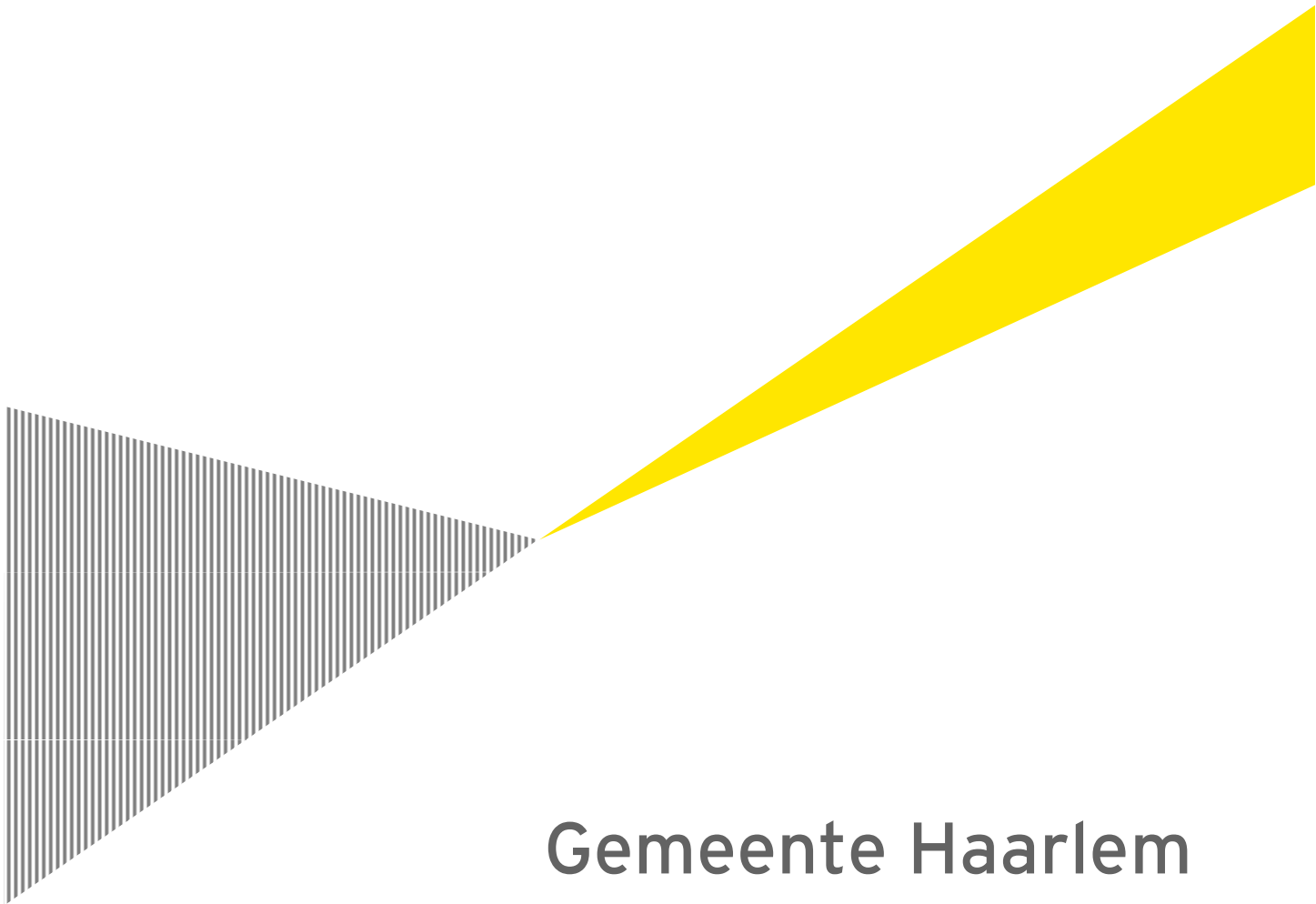
7. Bijlagen (ter inzage)

- Het verslag van bevindingen bij de jaarrekening 2011
- De reactie van het college op het verslag van bevindingen

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris

de burgemeester

Gemeente Haarlem Verslag van bevindingen

Controle jaarrekening 2011

De Raad van de gemeente Haarlem
Postbus 511
2003 PB HAARLEM

Amsterdam, 10 april 2012

BM/sw/11.**XXXXX**

Betreft: **Verslag van bevindingen jaarrekening 2011 gemeente Haarlem**

Geachte leden van de Raad,

In het kader van de aan ons verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening van de gemeente Haarlem, brengen wij u hiermee verslag uit omtrent onze bevindingen en aanbevelingen betreffende de controle van de jaarrekening 2011. Wij hebben een afschrift van dit verslag verstrekt aan het College van Burgemeester en Wethouders.

Dit verslag sluit aan op de afspraken die wij met u hebben gemaakt en die wij hebben vastgelegd in onze opdrachtbevestiging d.d. 19 juli 2011. Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij in concept besproken met en toegelicht aan de portefeuillehouder financiën, de concerncontroller en de algemeen directeur.

Dit verslag gaat in op onze controle, de reikwijdte van onze opdracht, onze controleverklaring en onze belangrijkste controlebevindingen. Dit rapport bevat onze mededelingen uit hoofde van onze rol als controlerend accountant aan de Raad, voor zover noodzakelijk geacht.

De onderwerpen die in dit verslag aan de orde komen hebben onderdeel uitgemaakt van onze overwegingen bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de controlemaatregelen die zijn toegepast bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening. De in dit verslag opgenomen bevindingen doen geen afbreuk aan ons oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2011.

Wij wijzen u er op dat een accountantsverslag van nature kritisch van aard is, omdat deze zich richt op te verbeteren aspecten. Sterke punten van uw organisatie komen daarom niet aan de orde.

In onze rapportage naar aanleiding van de tussentijdse controle d.d. 14 november 2011, gericht aan de directie hebben wij de belangrijkste uitkomsten van onze beoordeling van de inrichting en het functioneren van de besturing en beheersing en van de bedrijfsprocessen vastgelegd. Een afschrift van deze rapportage hebben wij verstrekt aan het College.

Tevens hebben wij onze bevindingen naar aanleiding van de tussentijdse controle inclusief de meegegeven aandachtspunten gepresenteerd aan de Audit Commissie d.d. 21 december 2011. In het hoofdstuk 'Bestuurlijke samenvatting' is een korte samenvatting opgenomen van de bevindingen naar aanleiding van de tussentijdse controle.

Wij stellen het op prijs bijgevoegd verslag nader aan u toe te lichten of eventuele vragen hierover van u te beantwoorden.

Wij danken u voor de samenwerking in het afgelopen jaar.

Hoogachtend,

M.J.A. van Veen RA
Senior manager

B. Minks RA
director

R. Ellermeijer RA
partner

Inhoudsopgave

1	Bestuurlijke samenvatting: Haarlem in verandering	1
1.1	Goedkeurende controleverklaring	1
1.2	Belangrijkste bevindingen	2
1.3	Top 3 bestuurlijke aandachtspunten voor 2012	7
1.4	Uw specifieke wensen en aandachtspunten	7
2	Onze analyse van het resultaat 2011 en het weerstandsvermogen	7
2.1	Nadelig resultaat nader geanalyseerd	7
2.1.1	Mutaties reserves	9
2.2	Analyse van het weerstandsvermogen	10
3	Wat zijn de uitkomsten van onze controle?	13
3.1	Onze verklaring	13
3.2	Welke fouten en onzekerheden resteren nog?	14
3.3	Juridische procedures en claims	15
4	Onze aanbevelingen naar aanleiding van de controle	17
4.1	Totstandkoming van de jaarstukken 2011	17
4.2	Materiële vaste activa	19
4.2.1	Zijlpoort	19
4.2.2	Afwaardering materiële vaste activa	20
4.3	Financiële vaste activa	21
4.4	Grondexploitaties	22
4.4.1	Niet in exploitatie genomen gronden	22
4.4.2	In exploitatie genomen bouwgronden	23
4.4.3	Conclusie waardering grondexploitaties	25
4.5	Debiteuren	26
4.5.1	Voorziening oninbare debiteuren algemeen	26
4.5.2	Debiteuren sociale zaken	26
4.5.3	Schulden BTW/BCF oude jaren	27
4.6	Vlottende activa	27
4.6.1	Vordering ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid	27
4.6.2	Onderlinge vorderingen en schulden gemeenschappelijke regelingen	28
4.6.3	Geactiveerde voorbereidingskosten Stedelijke Projecten	28
4.6.4	Liquide middelen	29
4.7	Voorzieningen	29
4.7.1	Algemeen	29
4.7.2	Voorziening tariefsegalisatie	29
4.7.3	Voorziening boventalligen	30
4.8	Overlopende passiva	30
4.9	Huren en pachten	31
4.10	Onze bevindingen in het kader van rechtmatigheid	31
4.10.1	De begrotingsrechtmatigheid, lasten	31
4.10.2	De begrotingsrechtmatigheid, kredieten	32
4.10.3	Naleving geldende wet- en regelgeving, Europese aanbesteding	33

4.10.4 WMO eigen bijdrage CAK	33
4.10.5 Misbruik en oneigenlijk gebruik	34
4.10.6 Niet financiële beheershandelingen	34
4.11 Bevindingen controle verantwoording in het kader van Sisa	34
5 Bevindingen in het kader van de bedrijfsvoering	36
5.1 Bedrijfsvoering - stand van zaken	36
5.2 Samenvatting bevindingen bedrijfsvoering - interimrapportage november 2011	36
5.3 Ons beeld van de bedrijfsvoering: beoordeling processen	40
Bijlage 1: Hoe hebben wij de controle ingericht?	1
Bijlage 2: Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant	4
Bijlage 3: Sisa-bijlage	9
Bijlage 4: Actuele ontwikkelingen	11

2011
Uitkomsten controle

1 Bestuurlijke samenvatting: Haarlem in verandering

1.1 Goedkeurende controleverklaring

Goedkeurend getrouwheids- en rechtmatigheids- oordeel

Wij hebben bij de jaarrekening van de gemeente Haarlem een goedkeurende controleverklaring afgegeven met betrekking tot de getrouwheid en de rechtmatigheid. De geconstateerde - niet gecorrigeerde - controleverschillen zijn voor fouten en onzekerheden kleiner dan de door u vastgestelde controletolerantie.

Niet gecorrigeerde controleverschillen

Bij de oordeelsvorming over de jaarrekening speelt goedkeurings-tolerantie een belangrijke rol. Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, wordt in beginsel een goedkeurende controleverklaring afgegeven. Concreet betekent dit dat er sprake kan zijn van controleverschillen (fouten en onzekerheden), zonder dat dit van invloed is op ons oordeel ten aanzien van de jaarrekening als geheel.

Onderstaand hebben wij een samenvattend overzicht opgenomen met de door ons geconstateerde ongecorrigeerde controleverschillen op het gebied van getrouwheid en rechtmatigheid (* € 1.000).

<i>Controleverschillen</i>	<i>Fouten</i>	<i>Onzekerheden</i>
Getrouwheid	578	
Rechtmatigheid (inclusief getrouwheidsfouten ad € 578K)	1.083	
Goedkeuringstolerantie	2.564	15.384

Het totaal aan fouten en onzekerheden komt voor wat betreft de getrouwheid en de rechtmatigheid lager uit dan de maximale goedkeuringstolerantie.

Op basis daarvan kunnen wij bij de jaarrekening 2011 betreffende de getrouwheid en rechtmatigheid een goedkeurende verklaring verstrekken.

Het College heeft ons schriftelijk medegedeeld van mening te zijn dat het effect van de door ons vastgestelde en niet in de jaarrekening 2011 gecorrigeerde verschillen zowel individueel als gezamenlijk niet materieel is voor de jaarrekening als geheel. Wij stemmen met deze visie in.

1.2 *Belangrijkste bevindingen*

Algemene conclusie

Wij hebben onze interim rapportage (november 2011) als thema 'noodzaak tot verandering' meegegeven. Dit thema is ons ingegeven door de constatering dat wij de laatste jaren slechts beperkte veranderingen in de verdere modernisering en professionalisering van de interne organisatie/bedrijfsvoering in de gemeente Haarlem waarnemen.

De noodzaak tot verandering is - met verwijzing naar onze bevindingen in onze rapportages van voorgaande jaren - nadrukkelijk aanwezig mede gezien de veranderende economische omstandigheden, decentralisatie van rijkstaken, ingrijpende rijksbezuinigingen en het daarmee samenhangende toegenomen risicoprofiel van de financiële positie van de gemeente Haarlem.

Een moderne, ondernemende en stimulerende organisatie, die op een effectieve, efficiënte en innovatieve wijze actief inspeelt op (veranderende) maatschappelijke ontwikkelingen vergt een betrouwbare bedrijfsvoering.

Op basis van de Concernagenda en Beleidsagenda stuurt de directie op de ambitie om een daadkrachtige en betrouwbare organisatie te ontwikkelen, die zijn bedrijfsvoering op orde heeft. In het verlengde daarvan zijn diverse trajecten ingezet om invulling te geven aan concrete verbeteringen in de bedrijfsvoering. Zo zijn duidelijke kaders neergezet ten aanzien van de sturing en beheersing ('driehoek Concernstaf/control-Middelen&Services/ Bedrijfsbureaus') in de Nota besturen en management, is er een management development programma gestart en zijn rapporten ter verbetering uitgebracht (bv afdeling sociale zaken).

Vanaf medio 2011 werkt het college en management aan structurele verbeteringen van de bedrijfsvoering ('Haarlem presteer beter'). Op basis van bevindingen en voortgangsrapportages worden de acties continue geactualiseerd. Uitvoering van dit plan zal ongeveer drie jaar in beslag nemen. In dit plan zijn de aanbevelingen van de RKC en de accountant vertaald in concrete actiepunten. Periodiek (laatstelijk februari 2012) wordt het college en de commissie bestuurd door middel van een voortgangsrapportage 'bedrijfsvoering op orde' geïnformeerd over gerealiseerde verbeteringen.

Door het College is opdracht gegeven om een onafhankelijke toetsing uit te voeren op de realisatie van het verbeterplan en inzicht te bieden in de wijze waarop de gemeente voortgang boekt in het verbetertraject. Deze externe toetsing zal in april/mei 2012 plaatsvinden.

Bedrijfsvoering

In hoofdstuk 5 geven wij een overzicht van de stand van zaken van de bedrijfsvoering. In paragraaf 5.1 gaan wij kort in op de maatregelen die de gemeente inmiddels heeft genomen om de bedrijfsvoering te verbeteren en in paragraaf 5.2 is een samenvatting van de bevindingen en aanbevelingen opgenomen zoals vastgesteld bij onze interim controle per de situatie van november 2011.

Deze bevindingen op basis van de interim controle 2011 worden door de organisatie herkend en erkend en de acties voortvloeiend hieruit zijn opgenomen in de Concernagenda en in uitvoering. Wij merken op dat deze bevindingen zijn opgedaan vanuit onze rol als controlerend accountant van de gemeente Haarlem en daarmee niet het resultaat zijn van een specifiek onderzoek. Mogelijk zijn er dan ook meerdere aspecten ten aanzien van de bedrijfsvoering die verbetering behoeven, maar niet door ons zijn geconstateerd omdat deze geen raakvlakken hebben met de accountantscontrole.

Voortbouwend op de rond de zomer 2011 door de directie in gang gezette verbeteringen ten aanzien van de bedrijfsvoering, heeft de organisatie inmiddels diverse verbeteringen doorgevoerd, waarvan de effecten bij de samenstelling van de jaarrekening 2011 reeds zichtbaar zijn geweest. Een stuurgroep 'jaarrekening' is ingesteld om coördinatie en sturing te geven aan het proces. Werkgroepen (o.a. opschoning vaste activa) zijn ingesteld om specifieke (probleem-)posten uit te werken/te verwerken. Verder is strak gestuurd op de uitvoering van - noodzakelijk aanvullende - (verbijzonderde) interne controle werkzaamheden. Tijdelijke ondersteuning is ingezet om een impuls te geven aan de kwaliteit en de snelheid van realisatie van beoogde verbeteringen. Het betreft uiteindelijk reguliere werkzaamheden van belang voor een goede (tussentijdse) oplevering van bestuurlijke en ambtelijke management rapportages alsmede de interne toetsing van beheersmaatregelen. Door opleiding, coaching en het aantrekken van kwalitatief goede medewerkers zal de kennis en kunde op dit terrein in de organisatie kunnen worden geborgd.

Gewerkt wordt aan planmatige implementatie van structurele verbeteringen. Met behulp van externe ondersteuning is een extra impuls gegeven aan de inrichting van de bedrijfsvoeringsorganisatie. Over de voortgang van de realisatie van de verbeteringen zullen wij, zoals afgesproken, separaat rapporteren.

Totstandkoming jaarrekening en jaarverslag

De gemeente Haarlem heeft bij de totstandkoming van de jaarrekening en het jaarverslag 2011 een aantal belangrijke verbeteringen gerealiseerd in het jaarrekeningproces ten opzichte van voorgaand jaar, zoals:

- Strakke sturing en coördinatie van de planning en voortgang van de samenstelling van de jaarrekening;
- Door concerncontrol is een pre-audit uitgevoerd op een aantal specifieke posten (Zijlpoort, materiële vaste activa, etc.);
- Informatievoorziening aan directieteam over voortgang en beslispunten inzake jaarrekening;
- Risicoprofiel verbonden partijen vermeld in de paragraaf verbonden partijen;
- Terugkoppeling 213A onderzoek externe inhuur en bedrijfsvoeringsonderzoeken in de paragraaf bedrijfsvoering;
- Opschoning materiële vaste activa: afboeken niet meer in gebruik zijnde activa en harmonisering afschrijvingstermijnen;
- Verbetering toelichting op de balansposten;
- Zichtbare interne aansluiting en beoordeling van sub-administraties (parkeren, materiële vaste activa, omgevingsvergunningen, etc.);
- Grotere betrokkenheid van het management bij het jaarrekeningproces is groter dan voorgaande jaren.

Zoals afgesproken in het verbeterplan betreffende de bedrijfsvoering is bij de totstandkoming van de jaarrekening en het jaarverslag, het uitgangspunt gehanteerd dat de 'organisatie eerst zijn werk doet' en dat de accountant daarna controleert (review model). Daarbij is in tegenstelling tot voorgaande jaren alle communicatie tussen accountant en organisatie door één contactpersoon gecoördineerd.

Deze nieuwe gedragslijn werkte voor ons niet altijd optimaal, maar was functioneel voor de beoogde gedragsverandering in de organisatie om ambtelijk management en budgethouders meer dan voorheen aan te spreken op de eigen verantwoordelijkheid. Uiteindelijk zal dit moeten leiden tot het versterken van het zelfcontrolerend vermogen van de gemeente.

Het jaarrekeningproces kent nog een aantal belangrijke verbeterpunten voor de komende jaren. De inhoudelijke kwaliteit en betrouwbaarheid van de controle-informatie (opgeleverd door de organisatie en gereviseerd door de afdeling control) dient nog verder te worden verbeterd. De controle heeft nu zowel intern als extern nog tot een groot aantal vragen geleid en menig discussie over individuele posten. Veel vragen hebben betrekking op specificaties en onderbouwingen van jaarrekeningposten, analyse van begrotingsafwijkingen en de toepassing van de jaarverslaggevingsvoorschriften conform de BBV. Na navraag bleek veel informatie snel te kunnen worden opgeleverd.

Daaruit kan worden geconcludeerd dat de informatie meestal wel in de organisatie aanwezig is, maar de betreffende afdeling zich nog onvoldoende realiseert dat deze informatie, onderbouwingen en analyses belangrijk zijn in het kader van het afleggen van verantwoording. De constatering is illustratief voor de noodzakelijke geachte kwaliteitsverbetering van de informatievoorziening in de organisatie en de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de lijn (budgethouders), de registerende functie (Middelen & Services) en control (de 'driehoek').

Afwaardering materiële vaste activa

In het afgelopen jaar is nader onderzoek gedaan naar het bestaan en nog in gebruik zijn van de vaste activa. Ook is de periode waarin de vaste activa worden afgeschreven nader getoetst aan actuele omstandigheden. Dit nader onderzoek biedt de gemeente Haarlem de mogelijkheid om tot een betere vastlegging en waardering van de vaste activa te komen. De aanpassingen in de waarde van de vaste activa zijn ten laste van het resultaat 2011 gebracht. Dit resulteert in de jaarrekening 2011 in een last van € 10,8 miljoen.

De afwaardering is enerzijds het gevolg van het niet meer aanwezig zijn van de betreffende activa (€ 3,4 miljoen) en anderzijds het gevolg van een inhaalafschrijving in verband met een kortere gebruiksduur/aanpassing afschrijvingstermijn (€ 7,4 miljoen), met name schoolgebouwen van 60 jaar naar 40 jaar. De afwaardering heeft voornamelijk betrekking op activa met economisch nut.

Ontwikkelingen grondexploitatie

De totale boekwaarde van de grondexploitatie bedraagt € 10,5 miljoen (2010 € 32,9). Dit bestaat uit een bruto-investering van € 21,8 miljoen en een daarop getroffen voorziening van € 11,3 miljoen (2010: € 8,4 miljoen).

De daling van de investering in gronden ten opzichte van 2010 is onder meer veroorzaakt door het overboeken van de boekwaarden recreatiegebied Haarlem-Noord en volkstuinten naar materiële vaste activa (bruto € 1,2 miljoen) vanwege het feit dat niet aannemelijk is dat deze gronden binnen afzienbare tijd in exploitatie zullen worden genomen. Bij het classificeren als materiële vaste activa heeft een afwaardering tot op een waarde van € 5 /m² plaatsgevonden, resulterend in een afboeking ten laste van het resultaat 2011 van € 760.000.

Daarnaast is door het in 2011 verkrijgen van het economisch en juridisch eigendom van het postkantoor € 17,0 miljoen overgeboekt van onderhanden werk naar materiële vaste activa.

De voorzieningen op de boekwaarde van de gronden zijn toegenomen met ca € 3 miljoen. Aangezien de Algemene Reserve Grondexploitatie over onvoldoende saldo beschikt, is de volledige stijging ten laste van het exploitatieresultaat 2011 gebracht.

Wij constateren dat de waardering van de gronden op deskundige en zorgvuldige wijze tot stand is gebracht. Hierbij wordt een gezonde mate van voorzichtigheid betracht. Wij achten de waardering zoals opgenomen in de jaarrekening dan ook adequaat.

Een en ander laat onverlet dat de waardering grotendeels afhankelijk is van de economische omstandigheden. De werkelijke waarde van deze activa kan in de toekomst, inherent aan het feit dat de huidige waardering een inschatting betreft, afwijken van de waarden zoals opgenomen in de jaarrekening.

De grondcomplexen met het grootste risicoprofiel betreffen: Fietz'n fabriek, Deli, Programma FUCA, Programma Schalkwijk 2000+ (deelcomplexen: Schalkstad, 023 Haarlem en Aziëweg) en Programma Spoorzone.

Zijlpoort

De risico's ten aanzien van Zijlpoort voor de gemeente Haarlem zijn door de herziene overeenkomsten aanzienlijk beperkt.

De nieuwe overeenkomsten hebben tot gevolg dat de verantwoording in de jaarrekening 2011 gewijzigd is ten opzichte van 2010. Zo is het oude Postkantoor na de eigendomsoverdracht in 2011 nu verantwoord onder materiële vaste activa (aankoopsom, ontwikkelkosten en eerste termijn aannemer) en zijn de resterende vordering op de ontwikkelaar (totaal ca € 5 miljoen) volledig voorzien. Als last - dotatie aan voorzieningen - is in de jaarrekening 2011 € 0,3 miljoen verantwoord.

Mogelijke resterende risico's hebben betrekking op definitieve BTW afstemming, meerwerk van de aannemer, finale afwikkeling van de overeenkomsten met de ontwikkelaar.

Huren/pachten

In 2011 is de organisatie gestart met het in kaart brengen van de aanwezige huurcontracten en de volledigheid van de registratie van de vastgoedobjecten. In 2012 wordt hier verder opvolging aan gegeven door het registreren en actualiseren van de huurovereenkomsten. Belangrijke stappen zijn hiermee gezet. Wij benadrukken het belang van de sturing op de voortgang van de verbeteringen ter waarborging van de volledigheid van de opbrengsten.

Onze top 3**1.3 Top 3 bestuurlijke aandachtspunten voor 2012**

Vanuit onze interimrapportage met als titel 'noodzaak tot verandering' en ook aansluitend op de reactie van het College op het RKC-rapport 'blinde vlekken', komen wij tot de volgende top-3 van belangrijkste aandachtspunten voor 2012:

- 1 Versterken bedrijfsvoering en control
- 2 Versterken risicomanagement
- 3 Verbeteren informatievoorziening met meer relevante sturingsinformatie

1.4 Uw specifieke wensen en aandachtspunten

Door de auditcommissie zijn ons dit jaar geen specifieke aandachtspunten voor de controle meegegeven.

2 Onze analyse van het resultaat 2011 en het weerstandsvermogen

2.1 Nadelig resultaat nader geanalyseerd

Het saldo van baten en lasten, inclusief de mutaties in reserves over het jaar 2011 bedraagt € 17,8 miljoen nadelig (geraamd saldo volgens de herziene begroting € 6,4 miljoen nadelig). Dit is het saldo na verwerking van de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Het resultaat over 2011 ten opzichte van de gewijzigde begroting kan als volgt worden weergegeven:

Bedragen x € 1.000	Gewijzigde begroting	Rekening 2011	Afwijking
Totale lasten	438.044	481.047	(43.003)
Totale baten	422.671	457.357	34.686
Resultaat vóór bestemming	(15.373)	(23.690)	(8.317)
Mutaties in reserves	8.959	5.860	(3.099)
Resultaat na bestemming	(6.414)	(17.829)	(11.416)

Ten opzichte van de door u vastgestelde begroting betekent dit een nadelig resultaateneffect van € 11,4 miljoen.

Uit bovenstaande opstelling blijken zowel vóór als na bestemming in absolute bedragen grote afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Hogere lasten

De hogere lasten zijn sterk beïnvloed door de in 2011 verantwoorde aanvullende afschrijvingslasten materiële vaste activa € 10,8 miljoen (programma 10) alsmede door de hogere lasten vastgoed/ grondexploitatie € 16,0 miljoen (programma 5) en hogere lasten openbare ruimte € 8,0 miljoen (programma 9).

De aanvullende afschrijvingslasten zijn het gevolg van de in 2011 intern uitgevoerde analyse op het bestaan van de vaste activa en de waardering en afschrijvingstermijnen (historische kostprijs verminderd met de afschrijvingen dan wel lagere marktwaarde). Op grond van de uitkomsten van deze analyse heeft in de jaarrekening 2011 ten laste van het resultaat 2011 een afwaardering plaatsgevonden van de vaste activa van in totaal € 10,8 miljoen. De afwaardering is enerzijds het gevolg van het niet meer aanwezig zijn van de betreffende activa (€ 3,4 miljoen) en anderzijds het gevolg van een inhaalafschrijving in verband met een kortere gebruiksduur/aanpassing afschrijvingstermijn (€ 7,4 miljoen).

De hogere lasten vastgoed/ grondexploitatie hebben onder meer betrekking op de gemeentelijke bijdrage aan het project Deliterrein € 1,6 miljoen, de aanvullend gevormde voorziening voor verlieslatende projecten € 2,9 miljoen en hogere lasten in verband met liquidatie deelprojecten binnen het programma Waarderpolder € 12,4 miljoen (zie ook hogere baten).

De hogere lasten openbare ruimte zijn het gevolg van het feit dat door de zachte winter een aantal projecten naar voren zijn gehaald (€ 5 miljoen).

Hogere baten

De hogere baten zijn het gevolg van hogere baten grondexploitatie/ vastgoed € 12,4 miljoen (zie ook hogere lasten), hogere baten algemene uitkering € 3,7 miljoen, de vrijval van resterende ISV middelen € 1,8 miljoen, de correctie baten voorgaande jaren BDU Centra Jeugd en Gezin € 1,4 miljoen, niet geraamde baten subsidie Onderwijs Achterstanden Beleid € 2,7 miljoen, , vrijval baten BLS gelden € 3,1 miljoen en de niet geraamde bijdrage BLS Deliterrein € 1,6 miljoen (zie ook lasten).

In de programmarekening zijn de afwijkingen toegelicht, waarnaar wij verwijzen. Voor een analyse op hoofdlijnen van het resultaat na bestemming ten opzichte van de begroting (na wijziging) verwijzen wij naar paragraaf 1.3 en bijlage 6.2 van het jaarverslag.

Met de toelichting op de programmarekening verantwoordt het College zich over het wel of niet rechtmatig zijn van de begrotingsoverschrijdingen. Door het platform rechtmatigheid is hiervoor als hulpmiddel een classificatie opgesteld. Deze classificatie is in de toelichting op de begrotingsafwijkingen op de programma's in paragraaf 6.7 gehanteerd.

De afwijkingen ten opzichte van de herziene begroting zijn aanzienlijk: zowel voor de baten als de lasten. Mede in het kader van het rechtmatigheidbeheer (begrotingscriterium) is het vereist dat het begrotingbeheer verder wordt verbeterd. In dat kader zal ook het budgetbeheer in de organisatie moeten worden aangescherpt.

Bij het jaarrekeningtraject is gebleken dat nog veel mutaties plaatsvinden in relatie tot voorzieningen, reserves en nog te betalen, die bij een adequaat budgetbeheer in de loop van het jaar zouden kunnen plaatsvinden. De gemeente heeft overigens duidelijke richtlijnen vastgelegd voor het budgetbeheer en het jaarrekeningtraject. Het is van belang dat de wijze waarop met deze interne regels wordt omgegaan (rollen en gedrag) sterk worden verbeterd.

2.1.1 Mutaties reserves

De mutaties in de reserves conform de exploitatierekening kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000	Gewijzigde begroting	Rekening 2011	Afwijking
Toevoegingen	30.858	31.927	(1.069)
Onttrekkingen	39.817	37.787	(2.030)
Per saldo onttrekking	8.959	5.860	(3.099)

Toevoegingen

De afwijkingen ten opzichte van de begroting hebben met name betrekking op:

- Programma 7: hogere toevoeging reserve WWB inkomensdeel, baten voorgaande jaren € 325.000
- Programma 9: hogere toevoegingen aan de milieureserve € 587.000 inzake bodemsanering, conform raadsbesluit

Onttrekkingen

De afwijkingen ten opzichte van de begroting hebben met name betrekking op:

- Programma 3: lagere onttrekking aan de reserve WMO € 1.019.000 als gevolg van lagere bestedingen
- Programma 5: lagere onttrekking aan de reserve volkshuisvesting vanwege overschrijding wonen boven winkels € 475.000 (systematiek)
- Programma 10 lagere onttrekking aan de reserve organisatiefricties € 450.000.

2.2 Analyse van het weerstandsvermogen

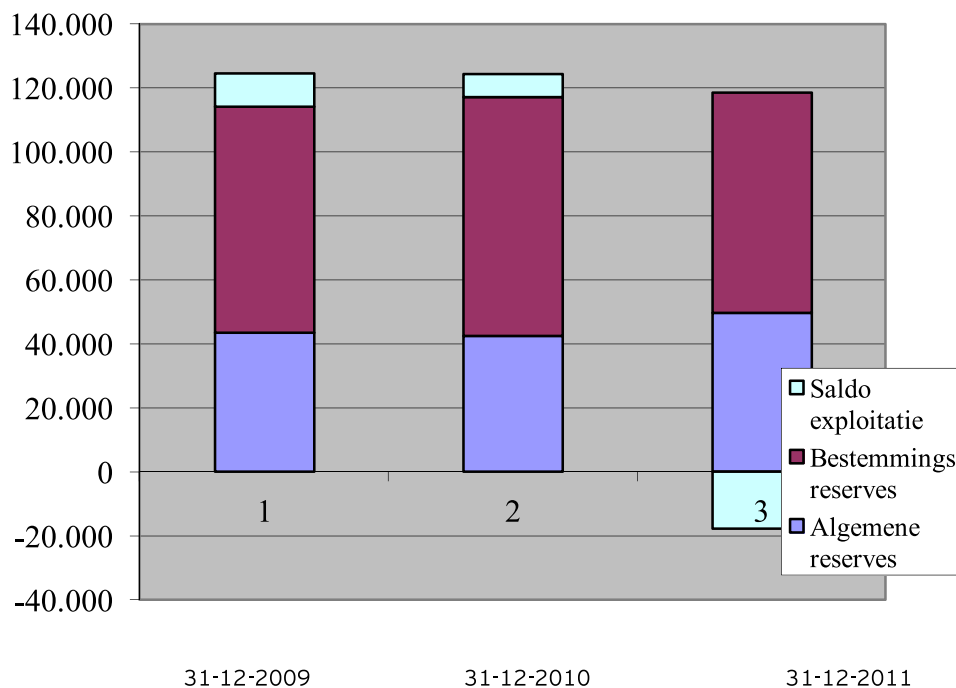
Het eigen vermogen bedraagt per jaareinde 2011 volgens de jaarrekening, exclusief het resultaat na bestemming € 118,4 miljoen en heeft zich gedurende 2011 als volgt ontwikkeld:

Bedrag x €1.000	Algemene reserve	Bestemmings-reserves	Totaal
	€	€	€
Saldo 1 januari 2011	42.419	74.639	117.057
Resultaatbestemming 2010	(1.667)	8.905	7.238
Herrubricing	4.914	(4.914)	0
Totaal toevoegingen 2011 ten laste van resultaat	6.509	11.599	18.108
Totaal onttrekkingen 2011 ten gunste van resultaat	(2.539)	(21.427)	(23.966)
Saldo per jaareinde 2011	49.636	68.802	118.438

Uit bovenstaand overzicht blijkt onder andere dat gedurende 2011 per saldo € 5,8 miljoen (€ 23,9 miljoen -/- € 18,1 miljoen) is onttrokken aan de reserves. In de begroting na wijziging werd per saldo uitgegaan van een onttrekking aan de reserves van € 9,0 miljoen.

Naast de per saldo onttrekking van € 5,8 miljoen is aan de reserves vanuit de resultaatbestemming 2010 € 7,2 miljoen toegevoegd. Per saldo is de reservepositie van de gemeente Haarlem daardoor licht verbeterd (toename € 1,4 miljoen).

Het eigen vermogen laat het volgende verloop zien (x € 1.000):

In het jaarverslag is in de paragraaf 'weerstandsvormogen' de weerstandscapaciteit nader toegelicht, alsmede de risico's en het beleid dat hieromtrent gedurende 2011 is gevoerd. Voor zover wij hebben kunnen nagaan geeft de hierin opgenomen informatie een goed beeld van de ontwikkeling van het weerstandsvormogen gedurende 2011.

De raad heeft in 2008 de herziene nota reserves en voorzieningen vastgesteld. In de nota is vastgelegd dat de gemeente Haarlem een weerstandsvormogen nastreeft dat ruim voldoende is (ratio 1,7).

De gemeente Haarlem heeft in het kader van het samenstellen van de jaarrekening 2011 een herziene risico inventarisatie opgesteld, waarbij de risico's systematisch in beeld zijn gebracht en beoordeeld. In dit kader zijn 40 bedrijfsrisico's (2010: 43) geïnvesteriseerd en worden projectrisico's onderscheiden. Op basis van een kans/impact analyse is intern de benodigde weerstandscapaciteit vastgesteld op € 29,7 miljoen (2010 € 30,6 miljoen).

De algemene reserve bedraagt per 31 december 2011 € 49,6 miljoen. De ratio weerstandsvormogen bedraagt (beschikbare weerstandscapaciteit € 49,6 miljoen/ benodigde weerstandscapaciteit € 31,5 miljoen): 1,57.

Het College stelt voor - conform bestendige gedragslijn - de uitkomsten van de jaarrekening 2011 te betrekken bij de kadernota. De ten laste van het resultaat 2011 verantwoorde lasten inhaalafschrijvingen en afwaardering materiële vaste activa ad € 10,8 miljoen, zullen ten laste worden gebracht van de reserves VMBO scholen en (deels) reserve vastgoed.

Daarnaast zal omtrent het restant van het negatieve resultaat ad € 7,0 miljoen negatief (€ 17,8 miljoen -/- € 10,8 miljoen) en de nog te bestemmen incidentele budgetten (door te schuiven van 2011 naar 2012) van € 5,5 miljoen, totaal € 12,5 miljoen (geschoond resultaat 2011), besluitvorming worden voorbereid bij de kadernota.

Op basis van het weerstandsvermogen van de gemeente, rekening houdend met de totale reservepositie, het huidige financiële beleid, de uitkomsten van de risico inventarisatie en de te verwachten aanvullende rijksbezuinigingen achten wij de financiële positie van de gemeente kwetsbaar.

Risico's

In aanvulling op de in paragraaf 3.2 Weerstandsvermogen genoemde risico's willen wij u nog wijzen op het volgende risico:

Verbonden partijen

In opzet is een structuur neergezet om structureel toezicht op verbonden partijen mogelijk te maken. Wij zijn van mening dat belangrijke eerste stappen zijn gezet. Aan de verdere inrichting van het toezicht voor wat betreft de informatievoorziening van de verbonden partijen aan de gemeente en de informatievoorziening van het college aan de gemeenteraad is in 2011 verder vormgegeven.

Samenvattend zijn wij van mening dat uw gemeente zowel beleidsmatig, kaderstellend als (risico)beheersingstechnisch afdoende maatregelen heeft vastgesteld en geïmplementeerd ten aanzien van verbonden partijen. Dit neemt overigens niet weg dat de (financiële) risico's rondom uw verbonden partijen worden ingegeven door de economische omstandigheden waarmee zij niet altijd beïnvloedbaar zijn. Het blijft dus zaak om de risico ontwikkeling te blijven volgen.

Zijlpoort

De risico's ten aanzien van Zijlpoort voor de gemeente Haarlem zijn door de afgesloten herziene overeenkomsten aanzienlijk beperkt. Mogelijke resterende risico's hebben betrekking op definitieve BTW afstemming, meerwerk van de aannemer, finale afwikkeling van de overeenkomsten met de ontwikkelaar.

3 Wat zijn de uitkomsten van onze controle?

In dit hoofdstuk behandelen wij de uitkomsten van onze werkzaamheden naar aanleiding van de controle van de jaarrekening.

3.1 *Onze verklaring*

Goedkeurend oordeel omtrent getrouwheid en rechtmatigheid

Wij hebben bij de jaarrekening van de gemeente Haarlem een goedkeurende controleverklaring afgegeven met betrekking tot de getrouwheid en de rechtmatigheid.

Dit betekent dat het jaarverslag en de jaarrekening 2011 zijn ingericht in overeenstemming met het BBV en de in de programmarekening opgenomen balans en toelichting en rekening van baten en lasten een getrouwe weergave zijn van de financiële positie en baten en lasten van de gemeente Haarlem

en dat de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2011 in overeenstemming zijn met de door de raad vastgestelde wet- en regelgeving ..

Jaarverslag niet strijdig met de jaarrekening

De jaarrekening en het jaarverslag dienen te worden opgemaakt in overeenstemming met het BBV. Wij hebben vastgesteld dat de jaarrekening 2011 van uw organisatie geen materiële afwijkingen vertoont ten opzichte van de voorschriften van het BBV. Daarnaast is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijk voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet strijdig is met de jaarrekening.

Belangrijke voorwaarde: ongewijzigde vaststelling

Wij zijn er bij ons oordeel van uitgegaan dat de raad de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.

Onze
rapportering van
fouten en
onzekerheden

3.2 Welke fouten en onzekerheden resteren nog?

In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de belangrijkste bevindingen naar aanleiding van de uitgevoerde controles:

Controleverschillen per onderdeel	Fouten (x € 1.000)	Onzekerheden (x € 1.000)	Verwijzing
Getrouwheid			
Schuld inzake Participatie budget (meeneemregeling en terug te betalen educatiegelden) te hoog opgenomen	578		Zie 4.8
Sub-totaal	578		
Goedkeuringstolerantie Getrouwheid	2.564	15.384	
Rechtmatigheid			
Kredietoverschrijdingen	505		Zie4.10.2
Totaal	1.083		
Goedkeuringstolerantie Rechtmatigheid	2.564	15.384	

Fouten en onzekerheden ter zake van de getrouwheid zijn eveneens fouten en onzekerheden op het gebied van de rechtmatigheid. Hierbij worden positieve en negatieve verschillen afzonderlijk bij de vorming van het rechtmatigheidsoordeel betrokken.

De kritische grens voor fouten (0,5% van de totale lasten en toevoegingen reserves) bedraagt € 2.564.000. De kritische grens voor onzekerheden (3% van de totale lasten en toevoegingen reserves) bedraagt € 15.384.000.

De geconstateerde fouten ad € 1.083.000 zijn kleiner dan de door u vastgestelde goedkeuringstolerantie voor wat betreft de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening.

Op basis daarvan is ons oordeel bij de jaarrekening 2011 betreffende de getrouwheid en rechtmatigheid goedkeurend.

3.3 Juridische procedures en claims

De jaarrekening dient een volledig beeld te geven van de verplichtingen van de gemeente Haarlem op balansdatum. Een onderdeel hiervan vormen de juridische claims en geschillen die lopen en die kunnen leiden tot additionele lasten voor de gemeente.

Wij stellen vast dat voorafgaande aan de jaarrekeningcontrole door huisadvocaat van de gemeente Haarlem een totaaloverzicht van de lopende juridische zaken, claims en niet in de balans opgenomen risico's is opgesteld.

Wij hebben de claims en juridische geschillen beoordeeld en vastgesteld dat deze terecht niet financieel zijn opgenomen onder de voorzieningen of overlopende passiva. Wij hebben verder geen indicaties dat er claims en juridische geschillen lopen die ten onrechte niet zijn opgenomen in de jaarrekening.

Naar aanleiding van de beoordeling van de lawyer's letter merken wij het volgende op:

Claim aannemer

De gemeente heeft in 2011 nota's ontvangen van een aannemer inzake meerwerkkosten en stagnatiekosten met betrekking tot het door de aannemer uitgevoerde investeringsproject € 1,4 miljoen.

De gemeente betwist deze nota's en heeft deze nota's niet verantwoord in de jaarrekening 2011.

Provincie Noord-Holland

Ten tijde van de controle van de jaarrekening bestond nog geen overeenstemming met de provincie Noord-Holland inzake door derden gemaakte aanvullende kosten in verband met reconstructie busstation Haarlem € 1.082.000 welke door de Provincie aan de gemeente Haarlem in rekening zijn gebracht. De eventuele verplichting inzake deze aanvullende kosten is niet als zodanig verwerkt in de jaarrekening 2011.

Ons is medegedeeld dat inmiddels op bestuursniveau met de provincie overeenstemming is bereikt over de afwikkeling van deze kosten.

4 Onze aanbevelingen naar aanleiding van de controle

4.1 *Totstandkoming van de jaarstukken 2011*

Jaarrekening

De gemeente Haarlem heeft bij de totstandkoming van de jaarrekening en het jaarverslag 2011 een aantal belangrijke verbeteringen gerealiseerd in het jaarrekeningproces ten opzichte van voorgaand jaar. Met een strakke sturing en coördinatie door concerncontrol is de voortgang van de planning en oplevering van stukken bewaakt. Een stuurgroep jaarrekening is in gesteld voor het bewaken van het proces, het toezien op de juiste kwaliteit en de realisatie van de intern door de gemeente gestelde deadlines. Daarnaast zijn werkgroepen ingesteld voor specifieke jaarrekeningposten en heeft concerncontrol een pre-audit uitgevoerd op een aantal specifieke posten. Ook is het directieteam regelmatig geïnformeerd over de voortgang en mogelijke beslispunten in het jaarrekeningproces. Onderbouwingen, analyses en toelichtingen van jaarrekeningposten zijn beter aangeleverd. De materiële vaste activa is opgeschoond en zichtbare aansluitingen tussen de subadministraties en de jaarrekening zijn aangeleverd (subadministraties parkeren, materiële vaste activa, omgevingsvergunningen, etc.).

Zoals afgesproken in het verbeterplan betreffende de bedrijfsvoering is bij de totstandkoming van de jaarrekening en het jaarverslag, het uitgangspunt gehanteerd dat de 'organisatie eerst zijn werk doet' en dat de accountant daarna controleert (review-model). Daarbij is in tegenstelling tot voorgaande jaren alle communicatie tussen accountant en organisatie door één contactpersoon gecoördineerd.

Deze nieuwe gedragslijn werkte voor ons niet altijd optimaal, maar was functioneel voor de beoogde gedragsverandering in de organisatie om ambtelijk management en budgethouders meer dan voorheen aan te spreken op de eigen verantwoordelijkheid. Uiteindelijk zal dit moeten leiden tot het versterken van het zelfcontrolerend vermogen van de gemeente. Het jaarrekeningproces kent nog een aantal belangrijke verbeterpunten voor de komende jaren. De inhoudelijke kwaliteit en betrouwbaarheid van de controle-informatie (opgeleverd door de organisatie en gereviewd door de afdeling control) dient nog verder te worden verbeterd. De controle heeft nu zowel intern als extern nog tot een groot aantal vragen geleid en menig discussie over individuele posten. Veel vragen hebben betrekking op specificaties en onderbouwingen van jaarrekeningposten, analyse van begrotingsafwijkingen en de toepassing van de jaarverslaggevingsvoorschriften conform de BBV. Na navraag bleek veel informatie snel te kunnen worden opgeleverd. Daaruit kan worden geconcludeerd dat de informatie meestal wel in de organisatie aanwezig is, maar de betreffende afdeling zich nog onvoldoende realiseert dat deze informatie, onderbouwingen en analyses belangrijk zijn in het kader van het afleggen van verantwoording.

Bij de totstandkoming van de jaarrekening was nog veel aanvullend overleg nodig over specifieke posten en (deels) ontoereikende oplevering. De specifieke posten betreffen met name Materiële vaste activa, Grondexploitatie, overlopende activa en overlopende passiva. Met betrekking tot balansposten zoals overige en overlopende vorderingen en 'schulden', 'voorzieningen', 'materiële vaste activa', 'reserves', hebben wij veel aanvullende informatie (achteraf) ter onderbouwing op moeten vragen. Het jaarrekeningtraject heeft daardoor extra tijd en inspanning gevergd van zowel de medewerkers van de gemeente Haarlem als van onze medewerkers.

Belangrijk is dat de taken en verantwoordelijkheden inzake de totstandkoming van en de interne controle van de jaarrekening (en tussentijdse informatievoorziening) beter belegd moeten worden.

Het is van belang dat de intern vastgestelde taken, bevoegdheden en de verantwoordelijkheden in dit kader van de medewerkers van Control, Middelen en Services en de integraal managers (afdelingshoofden) verder worden geïmplementeerd en nageleefd. Wij constateren dat het afdelingsmanagement meer betrokken is geweest bij het samenstellingsproces voor de jaarrekening 2011. Wij benadrukken het belang van de betrokkenheid van het management bij de informatievoorziening gedurende het dienstjaar en bij specifieke posten zoals de onderbouwing en de aanwending van voorzieningen en reserves en de afloop van overlopende activa en passiva.

Belangrijke aandachtspunt hierbij is tevens de interne controle op de toereikendheid van de onderbouwing met onderliggende documentatie voor wat betreft de in te stellen voorzieningen, de nog op te nemen overlopende posten, de gehanteerde uitgangspunten en schattingen met betrekking tot de grondexploitaties en memoriaalboekingen.

Daarnaast is het van belang de huidige inrichting van de administratie en de aard van de nagekomen boekingen inzake 2011 in de periode januari 2012 - maart 2012 nader te analyseren om een verdere verbetering voor 2012 te kunnen realiseren en het aantal niet routinematige posten/boekingen te reduceren.

SISA bijlage

Het proces voor de aanlevering van de SISA-regelingen van de hoofdafdelingen Stadszaken, Wijkzaken en VVH is qua aanlevering verbeterd ten opzichte van vorig jaar. Voor de SISA-regelingen van de hoofdafdeling Sociale Zaken is op onderdelen de totstandkoming moeizaam gelopen. Bij aanvang van onze controle was niet alle opgevraagde documentatie aanwezig. Een en ander heeft tot additionele werkzaamheden voor ons geleid.

Met betrekking tot de implementatie en verdere verbeteringen in het kader van de bedrijfsvoering SISA hebben wij de volgende bevindingen:

- de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden in het kader van SISA zijn nog onvoldoende belegd in de hoofdafdelingen;
- de te verrichten verbijzonderde interne controles in het kader van SISA zijn nog onvoldoende geïntegreerd in de interne en de verbijzonderde interne controlewerkzaamheden binnen de hoofdafdelingen respectievelijk Kwaliteit en Controle;

Wij adviseren u de SISA systematiek verder te implementeren binnen uw organisatie teneinde te kunnen voldoen aan een tijdige en betrouwbare informatievoorziening inzake de onder SISA vallende regelingen. Hierbij is het van belang dat de interne controle en verbijzonderde interne controlewerkzaamheden met betrekking tot de SISA regelingen worden opgenomen in het werkplan VIC en de controleplannen IC van de hoofdafdelingen.

4.2 Materiële vaste activa

4.2.1 Zijlpoort

Medio 2011 hebben zich nieuwe ontwikkelingen voorgedaan betreffende het project Zijlpoort. De ontwikkelaar heeft per brief van 21 juni 2011 aangegeven dat zij vanwege een aanhoudend ongunstig economisch klimaat voorziet dat Postkantoor Raaks BV moeilijkheden gaat krijgen bij de financiering van de (her)ontwikkeling van de Zijlpoort. Het College heeft zich uitgesproken voor het realiseren van de Zijlpoort met een zo groot mogelijke beheersing van de risico's tot het contract en de uitvoering van het project.

In dit kader zijn de bestaande contractuele afspraken per 1 augustus 2011 op een aantal punten gewijzigd (Allonge op de turnkey overeenkomst).

Ondermeer:

- Het Postkantoor is juridisch en economisch overgedragen aan de gemeenten tegen een waarde van € 12,6 miljoen
- Aanvullende zekerheden zijn verkregen door:
 - Verleggen betalingen aannemer: de aanneemsom voor bouw en verbouw wordt door de gemeente rechtstreeks aan de aannemer vergoed (€ 14,1 miljoen);
 - Vestigen 'step in right: bij faillissement van ontwikkelaar treedt de gemeente in de plaats van de ontwikkelaar; Afzien retentierecht door de aannemer bij dispuut tussen aannemer en ontwikkelaar.

De risico's ten aanzien van Zijlpoort voor de gemeente Haarlem zijn door de herziene overeenkomsten aanzienlijk beperkt. Mogelijke resterende risico's hebben betrekking op definitieve BTW afstemming, meerwerk van de aannemer, finale afwikkeling van de overeenkomsten met de ontwikkelaar.

De nieuwe overeenkomsten hebben tot gevolg dat de verantwoording in de jaarrekening 2011 gewijzigd is ten opzichte van 2010:

- Het oude postkantoor is juridisch en economisch eigendom van de gemeente en is tegen de overnamesom van € 12,6 miljoen verantwoord onder materiële vaste activa
- De reeds door de ontwikkelaar tot aanvullingen op de bestaande overeenkomsten gemaakte ontwikkelkosten van € 4,3 miljoen, zijn eveneens geactiveerd, evenals de in 2011 aan de aannemer betaalde termijnbetaling van € 1,8 miljoen;
- Ultimo 2011 bedraagt de boekwaarde van het in ontwikkeling zijnde Raakspoort € 18,7 miljoen. Vooralsnog volgens de huidige inzichten en voortgang van het project geheel passend binnen het gevoteerde krediet van € 34,5 miljoen.

Na verrekening van de koopsom van het pand en de ontwikkelkosten ontstaat een vordering op de ontwikkelaar van € 2,9 miljoen, vrijwel geheel bestaande uit rente gerekend vanaf november 2008 over de betaling van oorspronkelijk € 17 miljoen. Daarnaast bestaat een vordering op de ontwikkelaar van € 2,1 miljoen zijnde de BTW-vordering, die ten onrechte is betaald aan de ontwikkelaar. Beide vorderingen zijn ultimo 2011 voorzichtigheidshalve volledig voorzien, waarbij zij opgemerkt dat op de laatste vordering de geïnde huurpenningen worden afgelost. Bij daadwerkelijke inning zal de voorziening uiteraard kunnen worden verlaagd (bate).

In 2011 is per saldo € 297.000 aan de voorziening gedoteerd, bestaande uit de in 2011 geboekte rentelasten op de vordering en een vrijval van de reeds in 2010 getroffen voorziening BTW-vordering (hogere inning huurinkomsten) van € 106.000.

4.2.2 Afwaardering materiële vaste activa

In onze rapportage naar aanleiding van de controle van de jaarrekening 2010 hebben wij u geadviseerd de registratie van de objecten aan te scherpen en in 2011 de activastaat nader te analyseren op het bestaan van en nog in gebruik zijn van de vaste activa en de juiste waardering (historische kostprijs verminderd met de afschrijvingen dan wel lagere marktwaarde).

Deze analyse heeft intern plaatsgevonden in 2011. Op grond van de uitkomsten van deze analyse heeft in de jaarrekening 2011 ten laste van het resultaat 2011 een afwaardering plaatsgevonden van de vaste activa van in totaal € 10,8 miljoen. De afwaardering is enerzijds het gevolg van het niet meer aanwezig zijn van de betreffende activa (€ 3,4 miljoen) en anderzijds het gevolg van een inhaalafschrijving in verband met een kortere gebruiksduur/aanpassing afschrijvingstermijn (€ 7,4 miljoen), met name schoolgebouwen van 60 jaar naar 40 jaar. De afwaardering heeft voornamelijk betrekking op activa met economisch nut.

In de jaarrekening is de afwaardering op een adequate wijze toegelicht. De aanvullende afschrijvingslasten zijn verantwoord ten laste van Programma 10 "Financiën en Algemene dekkingsmiddelen". De reguliere afschrijvingslasten van de betreffende objecten zijn - conform de door de Raad vastgestelde begroting 2011 - ten laste van de betreffende domeinen/programma's.

Bij de kadernota zal uw raad voorgesteld worden de totale afboeking als gevolg van de 'opschoning activa'(€ 10,8 miljoen) te dekken uit de vrijval van de bestemmingsreserve Bouw VMBO scholen (€ 10,4 miljoen) en de reserve vastgoed (€ 0,4 miljoen). Deze reserves zijn gevormd voor de dekking van kapitaalslasten. Door de afboeking van de activa zullen de toekomstige kapitaalslasten afnemen en kunnen deze reserves - deels vrijvallen.

Wij kunnen ons verenigen met de door de gemeente verwerkte afwaardering en het voorstel tot afboeking activa met maatschappelijk nut in 2012.

4.3 Financiële vaste activa

In de jaarrekening zijn onder de Financiële Vaste Activa door de gemeente uitgegeven leningen verantwoord aan woningcorporaties, deelnemingen en overige. Wij hebben geconstateerd dat in het kader van het samenstellen van de jaarrekening 2011 door de gemeente geen saldobestemmingen worden verstuurd naar de betreffende instellingen/ gelieerde partijen ter bevestiging van het saldo van de lening per 31 december 2011.

Wij adviseren u het traject van het samenstellen van de jaarrekening verder aan te scherpen en met ingang van 2012 saldobestemmingen te sturen naar de instellingen ter bevestiging van het saldo van de lening U/G aan het eind van het jaar ter waarborging van de juistheid van het saldo van de verstrekte langlopende leningen.

Leningen NRF/SVN

In de jaarrekening 2011 zijn voor het eerst de leningen verstrekt via Nationaal Restauratie Fonds (NRF) en Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) opgenomen, € 5,2 miljoen. Voorheen waren deze leningen netto verantwoord (verminderd met de daarvoor getroffen voorziening).

De leningen zijn vertrekt aan particulieren voor de thema's duurzaamheid, startersregeling en funderingsherstel. Het gaat om een 'revolving fund'. Dit betekent dat aflossingen van uitgezette leningen weer voor nieuwe leningen worden ingezet tot het moment dat de raad anders besluit.

Aflossingen op deze leningen vloeien terug naar de rekening-courant met NRF en SVn. Deze zijn opgenomen onder onder de post rekening-courant niet-financiële instellingen, € 4,2 miljoen.

Opbouw
voorraadpositie

De volledige vordering ad € 9,4 miljoen (€ 5,2 plus € 4,2 miljoen) bestaande uit garantieverplichtingen NRF totaal € 0,4 miljoen en revolving fund startersleningen € 9,0 miljoen, is voorzien. Indien de leningen worden geïnd zullen de ontvangen bedragen weer voor hetzelfde doel worden uitgegeven. Dat is het uitgangspunt van het revolving fund. Hiermee zijn de uitgezette gelden blijvend bestemd voor het doel volkshuisvesting.

Indien de raad in de toekomst het besluit neemt het revolving karakter stop te zetten, kunnen de voorzieningen vrijvallen.

4.4 Grondexploitaties

In het kader van de controle van de jaarrekening van de gemeente Haarlem hebben wij de grondexploitaties gecontroleerd. De gronden van de gemeente Haarlem zijn onderverdeeld in niet in exploitatie genomen gronden met een netto boekwaarde van € 3,3 miljoen en in exploitatie genomen gronden met een netto boekwaarde van € 7,1 miljoen

In de navolgende paragrafen hebben wij onze bevindingen ten aanzien van de niet in exploitatie genomen gronden alsmede en in exploitatie genomen gronden opgenomen.

Niet in
exploitatie
genomen
gronden

4.4.1 Niet in exploitatie genomen gronden

Netto bedragen x € 1.000	31 december 2010	31 december 2011
Recreatiegebieden Haarlem Noord	1.058	-
Volkstuinen (Westelijke Randweg)	173	-
Fietz'n Fabriek (Houtmarkt 7)	3.427	3.274
Leidsevaart 362	221	50
Subtotaal niet in exploitatiegenomen bouwgronden	4.879	3.324

Recent (februari 2012) heeft de commissie BBV een bijgestelde notitie grondexploitatie uitgebracht. In deze bijgestelde notitie zijn een aantal stellige uitspraken ten aanzien van niet in exploitatie genomen bouwgronden opgenomen. Een van de stellige uitspraken betreft:

“Voor het activeren van kosten van bij niet in exploitatie genomen gronden moet een reëel en stellig voornemen bestaan dat deze in de nabije toekomst bebouwd gaan worden”.

Van het complexen Recreatiegebied Haarlem Noord en Volkstuinen (boekwaarde ultimo 2010 € 1,2 miljoen) is inmiddels bekend dat deze grond in de nabije toekomst niet meer in exploitatie zullen worden genomen. In 2011 zijn deze complexen uit de exploitatie gehaald en onder de materiële vaste activa gerubriceerd. De boekwaarde is afgewaardeerd naar de agrarische waarde van € 5 per m². De totale afwaardering bedraagt € 0,8 miljoen en is ten laste van de exploitatie 2011 gebracht.

Voor het complex Fietsz'n fabriek (Houtmarkt 7) met een (bruto) boekwaarde ultimo 2011 van € 5,49 miljoen, is op basis van een recente externe taxatie een voorziening getroffen van € 2,21 miljoen. De netto boekwaarde bedraagt derhalve € 3,28 miljoen en is een juiste weergave van de waardering van het pand op basis van de huidige bestemming.

Voor het complex Leidsevaart 362 is met een (bruto) boekwaarde ultimo 2011 van € 0,221 miljoen is een voorziening getroffen van € 0,184 miljoen. De netto boekwaarde is een juiste weergave van de waardering van het pand op basis van de huidige bestemming.

4.4.2 In exploitatie genomen bouwgronden

Netto bedragen x € 1.000	31 december 2010	31 december 2011
Ripperda	431	(2.545)
Raaks	(5.522)	(4.224)
Deli	5.490	1.878
Badmintonpad	(2.379)	(1.962)
Programma FUCA	2.234	1.759
Programma Waarderpolder	(5.003)	(6.235)
Programma Schalkwijk	3.881	8.136
Programma Spoorzone	14.149	15.508
Programma Delftwijk	(1.318)	(4.324)
Programma Zomerzone	(1.228)	(849)
Subtotaal in exploitatie genomen bouwgronden	10.734	7.141

Bij de controle van de in exploitatie genomen bouwgronden is de cruciale vraag: worden de geactiveerde kosten in de toekomst terugverdiend. Waardering vindt hierbij in beginsel plaats tegen de vervaardigingsprijs. Indien echter blijkt dat een aankoop of projectontwikkeling verliesgevend is, dient een voorziening voor het tekort te worden genomen. Bij de beoordeling van de waardering van de bouwgrondexploitaties vormt het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG 2012) een essentieel toetsingsinstrument.

Voor alle in exploitatie genomen gronden is voor zover er sprake is van verwachte verliezen, een voorziening getroffen (FUCA Stadsdelen € 2,54 miljoen, Oostpoort III/Stadion € 2,17 miljoen, Badmintonpad € 2,48 miljoen en Deli-terrein € 1,71 miljoen). Voor de overige complexen worden vooralsnog - op basis van de geactualiseerde prognose MPG 2012 - positieve exploitaties verwacht. Bij de actualisatie is rekening gehouden met de gevolgen van de economische recessie door aanpassingen van looptijd, opbrengsten en kostencalculaties.

De (verdere) ontwikkeling van de verschillende programma's en daarbinnen de verschillende grondexploitaties wordt mede als gevolg van de economische omstandigheden gekenmerkt door toenemende onzekerheden. Onzekerheden bestaan ten aanzien van kosten, opbrengsten en looptijd (en daarmee de rentekosten) en lopen uiteen van het niet (volledig) nakomen van (afname)contracten, inschatting van het moment van realisatie van opbrengsten, kostentoeename etc. De ontwikkelingen zijn in de bijstelling van de exploitatie (MPG 2012) naar de best bestaande inzichten verwerkt. Onderstaand beschrijven we de prospectie voor een aantal (risicovollere) complexen en programma's.

Complex Deli

De netto boekwaarde van het complex bedraagt ultimo 2011 € 1,9 miljoen. Het geprognoseerd eindresultaat bedraagt € 1,71 miljoen negatief, waarvoor een voorziening is gevormd. Het negatieve geprognoseerd eindresultaat wordt veroorzaakt door vertraging in het project. Om een reëel beeld te geven van de verwachtingen is een conservatief scenario toegepast ("graszaadscenario"). De opbrengsten worden terughoudend geraamd en de kostenprognoses met een onzekerheidspercentage verhoogd.

Programma FUCA

De netto boekwaarde van het programma bedraagt ultimo 2011 € 1,8 miljoen. Het geprognoseerd eindresultaat van het programma bedraagt € 2,54 miljoen negatief. Hiervoor is een voorziening gevormd. De opbrengsten van de laatste projecten zijn niet gegarandeerd. Door de marktomstandigheden kan het project vertraging oplopen. Dit alles kan gevolgen hebben voor het geprognoseerde eindresultaat van dit programma.

Programma Schalkwijk 2000+: complex Schalkstad

De samenwerking met ING is in 2010 beëindigd. ING heeft de gemeente Haarlem een schadevergoeding van € 4,375 miljoen betaald. De gemeente heeft op haar beurt de door ING verworven panden voor € 2,8 miljoen overgenomen. Deze panden zullen in 2012 uit de grondexploitatie worden gehaald en naar de afdeling Vastgoedbeheer worden overgebracht (materiële vaste activa -verhuur). Deze overboeking zal plaatsvinden tegen een boekwaarde van € 1,9 miljoen.

Programma Schalkwijk 2000+: complex 023 Haarlem

Het geprognoseerd eindresultaat van het deelcomplex bedraagt € 12,9 miljoen positief en is ten opzichte van vorig jaar gedaald met € 0,8 miljoen. De bijdrage van dit deelcomplex is een essentieel component van het totale geprognoseerd eindresultaat van het programma Schalkwijk 2000+ (totaal € 1,9 miljoen positief).

De contractueel overeengekomen gronduitgifte van de 2^e tranche in 2009 heeft niet plaatsgevonden. De gemeente Haarlem ontvangt voor het uitstel een rentevergoeding. De contractueel overeengekomen uitgifte van de 3^e tranche in 2013 is doorgeschoven naar 2017 en veroorzaakt de verslechtering in het geprognosticeerd eindresultaat. In 2012 zal met de projectontwikkelaar nadere afspraken gemaakt worden om het bestaande contract te wijzigen. Indien het geprognosticeerd eindresultaat van dit complex hierdoor verslechterd, zal dit gevolgen hebben voor het geprognosticeerd eindresultaat van het totale programma Schalkwijk 2000+.

Programma Schalkwijk 2000+: complex Aziëweg

De netto boekwaarde van het deelcomplex bedraagt ultimo 2011 € 8,5 miljoen. De risico's voor de gemeente zitten met name in de uitgifteprijs van de grond. Door de grote onzekerheid in het project zijn zowel de opbrengsten als kosten vanuit een "slecht weer"-scenario geprognosticeerd. Het geprognosticeerd eindresultaat van dit deelcomplex is hierdoor ten opzichte van 2010 met € 0,8 miljoen verslechterd. Deze verslechtering wordt binnen het totale programma Schalkwijk 2000+ vooralsnog opgevangen.

Programma Spoorzone

De bruto boekwaarde bedraagt € 17,7 miljoen. Hiermee is dit programma in financiële omvang het grootste van de gemeente Haarlem. Binnen het programma Spoorzone moet met name ontwikkeling van kantoorruimte plaatsvinden. Het deelcomplex Spoorzone Oostpoort Oost fase III (Stadion) maakt voor € 2,2 miljoen onderdeel uit van de totale boekwaarde van dit programma. De boekwaarde van dit complex is geheel voorzien.

Het geprognosticeerd eindresultaat van het totale programma Spoorzone bedraagt € 0,5 miljoen positief. De financiële weerbaarheid binnen het totale programma is krap te noemen. Met name de ontwikkeling van deelcomplex Spoorzone Oostpoort Oost fase II zal in de aankomende jaren een positieve bijdrage leveren aan het totale resultaat van het programma Spoorzone. Met de realisatie van de Fly-over is de bereikbaarheid van het gebied sterk verbeterd.

4.4.3 Conclusie waardering grondexploitaties

Het is aan het college om in de jaarrekening tot de best mogelijke waardering van de grondexploitatie te komen. Wij constateren dat het college de waardering op deskundige en zorgvuldige wijze tot stand heeft gebracht. Hierbij wordt een gezonde mate van voorzichtigheid betracht. Wij achten de waardering zoals opgenomen in de jaarrekening dan ook adequaat.

Een en ander maakt niet onverlet dat de waardering grotendeels afhankelijk is van de economische omstandigheden. De werkelijke waarde van deze activa kan in de toekomst, inherent aan het feit dat de huidige waardering een inschatting betreft, afwijken van de waardes zoals opgenomen in de jaarrekening.

De grootste risico betreffen: Fietz'n fabriek, Deli, Programma FUCA, Programma Schalkwijk 2000+ (deelcomplexen: Schalkstad, 023 Haarlem en Aziëweg) en Programma Spoorzone.

4.5 Debiteuren

4.5.1 Voorziening oninbare debiteuren algemeen

De bepaling van de voorziening voor oninbare debiteuren heeft dynamisch plaatsgevonden conform voorgaande jaren en de binnen de gemeente Haarlem vastgestelde percentages. Afsluitend heeft een globale analyse plaatsgevonden van de bijzondere posten.

In 2011 heeft een opschoning plaatsgevonden van een aantal oude posten. In 2012 zal deze opschoning een vervolg krijgen.

Wij adviseren het college om jaarlijks een toets uit te voeren op het debiteurenbestand teneinde vast te stellen welke vorderingen oninbaar worden geacht.

Daarnaast adviseren wij u de huidige debiteurenlijst op te schonen. Verder is het van belang dat de aanmaningsprocedures verder worden aangescherpt en ook tussentijds de toereikendheid van de gevormde voorziening te monitoren en hierover te rapporteren in de instrumenten van planning & control.

4.5.2 Debiteuren sociale zaken

De vordering debiteuren sociale zaken (krediethypotheek, leenbijstand, verhaal, terugvordering e.d.) bedraagt ultimo 2011 € 17,3 miljoen. Voor deze vordering is een voorziening gevormd ad € 14,4 miljoen, zijnde 91% van de openstaande vorderingen exclusief de krediethypotheek. Bij de bepaling van de voorziening is een bestendige gedragslijn gehanteerd conform voorgaande jaren.

Wij adviseren het college om de procedures voor het bepalen van de omvang van de voorziening voor inbaarheid nader aan te scherpen. Hierbij adviseren wij u jaarlijks op cliëntniveau te analyseren wat het verloop is van de debiteurenpositie en afhankelijk van de ontvangsten over de afgelopen 3 jaar, de voorziening voor oninbaar te bepalen.

4.5.3 Schulden BTW/BCF oude jaren

In de jaarrekening zijn een aantal oude posten opgenomen inzake nog te betalen, nog te verrekenen en nog te ontvangen BTW en BTW Compensatiefonds ad per saldo circa € 2,9 miljoen te betalen.

Wij adviseren u toe te zien op een tijdige afwikkeling van deze posten.

In het kader van de interimcontrole hebben wij kennis genomen van de opzet van de fiscale organisatie. Lokale overheden die voor wat betreft de omvang vergelijkbaar zijn met de gemeente Haarlem hebben vaak interne fiscalisten die zich nagenoeg uitsluitend op de btw en bcf-problematiek richten. Bij de gemeente Haarlem is dit deels het geval en wordt fiscaliteit gecombineerd met andere taken en werkzaamheden. Het herinrichten van de 'fiscale functie' is momenteel onderhanden.

Daarnaast maken diverse afdelingen gebruik van de expertise van externe fiscaal adviseurs. Het risico is hierdoor aanwezig dat fiscaliteit op een gefragmenteerde wijze wordt behandeld, terwijl een gecoördineerde en een uniforme aanpak juist gewenst is. Door de organisatie wordt onderkend dat aan de 'voorkant' bij het aangaan van overeenkomsten of het opzetten van samenwerkingsvormen met derden men onvoldoende alert is op fiscale consequenties. De afdeling financiën wordt hiermee eerst geconfronteerd wanneer fiscale relevante transacties en handelingen al hebben plaatsgevonden.

Intern onderzoek naar de invulling van de 'fiscale functie' (M&S en Concernstaf) is onderhanden. Wij denken graag met u mee op welke wijze de interne controle op de fiscaliteiten op de meest efficiënte wijze geïntegreerd kan worden in de beheersorganisatie.

4.6 *Vlottende activa*

4.6.1 **Vordering ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid**

In de SISA verantwoording over 2009 inzake het WWB werkdeel zijn onder meer uitgaven verantwoord inzake loonkosten subsidies ID-banen en kosten re-integratie. De uitvoering van de ID-banen en re-integratie heeft plaatsgevonden door derden instellingen in de stad. Met betrekking tot een deel van de uitgaven (€ 1.256.000) was sprake van een onzekerheid met betrekking tot de rechtmatige besteding van deze loonkostensubsidies en kosten re-integratie. Deze onzekerheid was het gevolg van het feit dat de gemeente nog niet van alle instellingen de eindverantwoording had ontvangen voorzien van een accountantscontrole en daarmee de bevestiging dat de in het betreffende jaar verrichte betalingen rechtmatig zijn geweest. Daarnaast heeft de gemeente een vordering opgenomen in verband met een heraanlevering inzake 2009 (€ 181.000)

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid stelt dat de gemeente de rechtmatigheid niet kan aantonen omdat de relevante verantwoordingsinformatie niet beschikbaar is en daarmee dat deze uitgaven gelden als onrechtmatige uitgaven, waarop artikel 70, eerste lid, WWB is toegepast, zijnde terugvordering van deze uitkering ter hoogte van het niet of onrechtmatig bestede deel.

De gemeente Haarlem heeft bezwaar gemaakt tegen deze terugvordering en heeft deze post als nog te ontvangen van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in de jaarrekening 2011 opgenomen. De procedure is nog onderhanden. Uit voorzichtigheidsoverwegingen is de volledige vordering (€ 1.437.000) voorzien,

In de jaarrekening heeft de gemeente de onzekerheid inzake de inbaarheid van deze post nader toegelicht in de toelichting op de balans.

4.6.2 Onderlinge vorderingen en schulden gemeenschappelijke regelingen

In de jaarrekening zijn een groot aantal onderlinge vorderingen en schulden opgenomen die de gemeente Haarlem heeft met de gemeenschappelijke regelingen waarin zij deelneemt (onder meer VRK, Paswerk, Cocensus).

Wij hebben geconstateerd dat in het kader van het samenstellen van de jaarrekening 2011 door de gemeente geen saldobestemmingen worden verstuurd naar de betreffende Gemeenschappelijke Regelingen ter bevestiging van de onderlinge vorderingen en schulden per 31 december 2011.

Wij adviseren u het traject van het samenstellen van de jaarrekening verder aan te scherpen en met ingang van 2012 saldobestemmingen te sturen naar de Gemeenschappelijke Regelingen ter bevestiging van onderlinge vorderingen en schulden per 31 december.

4.6.3 Geactiveerde voorbereidingskosten Stedelijke Projecten

In de jaarrekening 2011 zijn onder de vlottende activa vooruitbetaalde kosten opgenomen inzake onder meer de projecten Brementerrein/Schouwtjeslaan, Claus Slufterlaan en Remise Connexionterrein totaal circa € 263.000.

Bij het samenstellen van de jaarrekening heeft het College als uitgangspunt gehanteerd dat deze kosten op basis van anterieure (samenwerking) overeenkomsten in 2012 aan de betreffende projectontwikkelaars kunnen worden doorberekend.

Wij adviseren u toe te zien op een tijdige afwikkeling en doorberekening van deze kosten in 2012

4.6.4 Liquide middelen

Bevoegdheden standaardbankverklaring

Voor onze controle wordt jaarlijks door uw gemeente een standaardbankverklaring opgevraagd waarin naast de stand van de r/c verhoudingen, de faciliteiten, gestelde zekerheden tevens wordt vermeld wie bevoegd zijn tot het verrichten van betalingen.

In de standaardbankverklaring van de ING zijn medewerkers met betalingsbevoegdheden vermeld die inmiddels niet meer werkzaam zijn bij uw gemeente en/of bij de afdeling Middelen & Services. Wij hebben vernomen dat dit is gemeld bij de bank, maar door de bank nog niet is verwerkt in de standaardbankverklaring.

4.7 Voorzieningen

4.7.1 Algemeen

Wij hebben vastgesteld dat het verantwoordelijk management en de budgethouders gedurende het jaar nog onvoldoende aandacht besteden aan de beoordeling van de noodzaak tot het vormen, instandhouden en/of aanwenden van voorzieningen. Belangrijk is dat de voor de gerelateerde activiteit verantwoordelijk ambtenaar een standpunt inneemt over de toereikendheid van voorzieningen, waarna directie en concerncontrol, na toetsing kunnen bepalen welke consequenties dit heeft voor de omvang van de voorzieningen en de informatievoorziening ten behoeve van college en raad.

4.7.2 Voorziening tariefsegalisatie

In de jaarrekening zijn een tweetal voorziening opgenomen ter egalisatie van de tarieven en/of kosten met een negatieve stand per 31 december 2011, te weten Egalisatie Voorzieningen Afvalstoffenheffing (€ 505.000 negatief) en Egalisatie Voorziening Rioolrechten (€ 255.000 negatief). De resultaten op het product afvalstoffenheffing enerzijds en het rioolbeheer anderzijds worden ten gunste/laste van deze voorzieningen gebracht.

Volgens de geldende verslaggevingsrichtlijnen Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) mag een voorziening in principe nooit negatief staan, tenzij uit meerjaren plannen blijkt dat de voorziening binnen een afzienbare periode (circa drie jaar) een positief saldo zal hebben. Op grond van de geldende systematiek binnen de gemeente Haarlem zal in 2013 een tariefstijging worden doorgevoerd waardoor te verwachten is dat de betreffende voorziening binnen drie jaar een positieve stand zal hebben.

Wij adviseren u toe te zien op een tijdige afwikkeling van de negatieve stand van deze voorzieningen.

Uit het oogpunt van transparantie en ten behoeve van de periodieke bijstelling van het gemeentelijke rioleringsplan (GRP) is het van belang dat de voorziening rioolrechten in de begroting en jaarrekening zodanig wordt toegelicht dat de relatie is te leggen met het GRP en inzicht kan worden geboden in het onderscheid onderhoud c.q. spaarcomponent vervangingsinvestering indien van toepassing.

Wij adviseren u een deugdelijke analyse te maken van het gewenste niveau van de voorziening rioolrechten en hierbij in het bijzonder aandacht te besteden aan de relatie met het GRP, het onderscheid onderhoud c.q. spaarcomponent en vervangingsinvestering, conform de notitie inzake wijze verwerking rioolrechten van de commissie BBV.

4.7.3 Voorziening boventalligen

In de jaarrekening is voor de salarislasten van personen die geen reguliere werkzaamheden meer verrichten c.q. de boventalligen en de aanvullende lasten als gevolg van vervroegde uittreding een voorziening gevormd ad € 2,5 miljoen per 31 december 2011 (2010: € 3,2 miljoen). De dotatie in 2010 bedroeg € 1,3 miljoen. De aanwending in 2011 bedroeg € 2,0 miljoen.

Evenals voorgaand jaar merken wij dat op basis van de door de gemeente Haarlem gehanteerde uitgangspunten blijkt dat de dotatie en onttrekking aan deze voorziening deels bepaald worden door de dekking van deze kosten zoals opgenomen in de meerjarenbegroting.

Ten behoeve van een goed inzicht in het verloop van deze voorziening adviseren wij u de aanwending van deze voorziening zichtbaar te presenteren in de tussentijdse bestuurlijke rapportages en jaarlijks in de jaarrekening. Hierbij is het van belang dat vanuit de salarisadministratie de betreffende kosten maandelijks ten laste van deze voorziening worden verantwoord.

Daarnaast adviseren wij u het verloop en de realisatie van de gehanteerde uitgangspunten met betrekking tot deze voorziening goed te monitoren en zo nodig de omvang van de voorziening hierop aan te passen.

4.8 Overlopende passiva

In de jaarrekening is onder de post overlopende subsidies € 1.132.000 verantwoord inzake SISA regeling G5 Participatiebudget. Wij hebben geconstateerd dat deze post in de jaarrekening 2011 te hoog is verantwoord.

Uit zowel interne als externe analyse blijkt dat de overlopende post op basis van de meeneemregeling per 31 december 2011 € 444.303 bedraagt. Daarnaast dient over de jaren 2009 tot en met 2011 € 110.587 te worden terugbetaald aan het ministerie. De stand van de overlopende post per 31 december 2011 dient derhalve in totaal € 554.890 te bedragen in plaats van € 1.132.000. In de Sisa-bijlage is het juiste bedrag vermeld.

Wij hebben het verschil, zijnde € 577.606 als controleverschil meegenomen bij onze evaluatie van fouten en onzekerheden.

4.9 Huren en pachten

De opbrengsten huren en pachten zijn ten opzichte van 2010 licht gedaald. In 2011 is de organisatie gestart met het in kaart brengen van de aanwezige huurcontracten en de volledigheid van de registratie van de vastgoedobjecten in de subadministratie F2Wish.

Wij adviseren u de procedures nader aan te scherpen ter waarborging van de volledigheid van de opbrengsten. Belangrijke aandachtspunten zijn:

- *Volledigheid van het objectenregister*
- *Invoeren van een contractenregistratie*
- *Uitvoeren interne controle op juiste en tijdige actualisatie van de contracten*
- *Uitvoeren maandelijkse interne controle op de aansluiting tussen de opbrengsten volgens de financiële administratie en de subadministratie (Wish2).*

4.10 Onze bevindingen in het kader van rechtmatigheid

Wij hebben bij de controle over 2011 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het BADO en de controleverordening/het controleprotocol 2011 van de gemeente Haarlem. Bij onze controle hebben wij getoetst op de volgende onderwerpen:

- het rechtmatigheidsbeheer;
- de naleving van het voorwaarden criterium;
- de begrotingsrechtmatigheid;
- het misbruik-en-oneigenlijk-gebruikcriterium;
- de niet-financiële beheershandelingen.

In het vervolg van deze paragraaf geven wij - voor zover van toepassing - onze bevindingen bij deze onderwerpen.

De begrotings-
overschrijdingen
zijn goed
toegelicht

4.10.1 De begrotingsrechtmatigheid, lasten

De raad autoriseert de begroting (en begrotingswijzigingen/kredieten) en geeft daarmee toestemming voor de uitvoering van het beleid en de daarvoor benodigde middelen.

Door een goede inrichting van de (administratieve) organisatie en planning & controlcyclus zorgt het college er voor dat de begroting en budgetten worden bewaakt en tijdig over afwijkingen wordt gerapporteerd. Indien desondanks budgetten worden overschreden en niet meer gedurende het jaar kunnen worden voorgelegd aan de raad, is strikt genomen sprake van een onrechtmatigheid. Voor een juiste oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de gemeenteraad geformuleerde beleid en/of wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten. Deze overschrijdingen dienen te worden weergegeven in de jaarrekening en kunnen door het vaststellen van de jaarrekening alsnog door de raad worden geautoriseerd.

Wij zijn nagegaan of de financiële beheershandelingen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de Raad geautoriseerde begroting.

Wij constateren de volgende overschrijdingen op lastenniveau ten opzichte van de gewijzigde begroting:

(in € x 1.000)	Lasten rekening	Lasten begroting na wijziging	Overschrijding lasten
<i>Programma 1</i>	17.603	17.120	483
<i>Programma 2</i>	37.400	36.332	1.068
<i>Programma 4</i>	42.925	40.688	2.237
<i>Programma 5</i>	61.377	43.362	18.015
<i>Programma 6</i>	30.828	29.091	1.737
<i>Programma 7</i>	99.440	98.795	645
<i>Programma 8</i>	21.136	19.574	1.562
<i>Programma 9</i>	97.751	89.208	8.543
<i>Programma 10</i>	24.418	12.901	11.517

Deze overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten zijn door het College in de bijlage 6.7 per beleidsveld - autorisatieniveau - van het jaarverslag toereikend toegelicht en in paragraaf 1.3 samengevat ('budgetbeheer en rechtmatigheidscriteria').

Wij kunnen ons verenigen met de categorisering zoals door het College in paragraaf 6.7 van de jaarrekening gegeven. Op grond van de gegeven toelichting is geen sprake van begrotingsonrechtmatigheden.

4.10.2 De begrotingsrechtmatigheid, kredieten

Wij zijn nagegaan of de investeringen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de Raad geautoriseerde kredieten. Wij constateren de volgende overschrijdingen op investeringniveau ten opzichte van de gevoteerde kredieten:

Investering	Overschrijding Krediet (x € 1.000)
SHO Tetterodeschool, IP-nr 77.01	93
Sportpark Nol Houtkamp	228
Kleine investeringen parkeren, IP 12.09	53
Spaarndamseweg Kademuur	131
Totaal	505

Kredietoverschrijdingen

Aanscherpen interne controle op naleving eigen en Europese aanbestedingsregels

Toe zien op volledige implementatie van het in 2011 vastgestelde inkoopbeleid

Onzekerheid getrouwheid en volledigheid WMO eigen bijdrage CAK

Conform hetgeen is opgenomen in de laatste kadernota van het platform rechtmatigheid, hebben wij deze overschrijdingen (€ 505.000) als onrechtmatigheid meegenomen bij ons evaluatie van fouten en onzekerheden in het kader van de rechtmatigheid.

4.10.3 Naleving geldende wet- en regelgeving, Europese aanbesteding

Medio 2011 is een nieuw inkoopbeleid opgesteld. Daarmee is een goede basis gelegd voor een adequate inkoop en aanbesteding. In dit beleid zijn nog aantal attentie en actiepunten opgenomen waaronder de verplichtingen en contractenadministratie welke gedurende 2011 en 2012 nog verder dienen te worden geïmplementeerd.

Zo bestaat nog het risico dat Europese en eigen interne aanbestedingsregels niet worden nageleefd en geen inzicht bestaat in de aangegane verplichtingen, bestaande en expirerende contracten. Daarnaast is de werking van de beheersingsmaatregelen van het proces (Europese) aanbestedingen onvoldoende geborgd.

Wij adviseren u toe te zien op een tijdige en volledige implementatie van de attentie en actiepunten zoals opgenomen in het inkoopbeleid.

4.10.4 WMO eigen bijdrage CAK

De berekening, oplegging en incasso van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in het kader van de huishoudelijke verzorging wordt door het Centraal Administratie Kantoor (CAK) uitgevoerd. Het CAK verstrekt aan de gemeente een totaaloverzicht waarbij maandelijks afstorting plaatsvindt van de geïncasseerde bijdragen. In de jaarrekening van de gemeente is een eigen bijdrage van € 3,0 miljoen verantwoord. Hiervan is per ultimo 2011 daadwerkelijk € 2,8 miljoen ontvangen van het CAK.

Door het ontbreken van inkomensgegevens, is de door het CAK verstrekte informatie ontoereikend voor de gemeente om de juistheid op persoonsniveau en de volledigheid van de eigen bijdragen als geheel vast te kunnen stellen. Volgens de wetgever is de gemeente hiervoor ook niet verantwoordelijk en beschikt de gemeente vanwege privacyregelgeving niet over de inkomensgegevens. De gemeente heeft de onzekerheid inzake de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen toereikend toegelicht in de toelichting op de programmarekening. Uit dien hoofde is de onzekerheid ten aanzien van de volledigheid van de eigen bijdragen (conform kadernota Platform rechtmatigheid) door ons niet als controleverschil meegenomen.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

4.10.5 Misbruik en oneigenlijk gebruik

In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die er op zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Uw gemeente heeft de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik neergelegd in interne controleplannen. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties. Ons zijn in 2011 geen nieuwe zaken bekend geworden die niet al eerder aan ons en aan de raad zijn gecommuniceerd.

Niet-financiële beheershandelingen vallen buiten de scope van rechtmatigheidscontrole

4.10.6 Niet financiële beheershandelingen

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf weerstandsvermogen van het jaarverslag. Daarnaast hebben wij gericht geïnformeerd naar de lopende procedures waarbij de gemeente betrokken is, teneinde indicaties te verkrijgen over de eventuele risico's op dit vlak. Op grond hiervan beschikken wij niet over aanwijzingen die een nader onderzoek naar de (financiële) gevolgen noodzakelijk maakt.

4.11 *Bevindingen controle verantwoording in het kader van Sisa*

Wij hebben de in de Sisa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2011.

Op grond van ons onderzoek hebben wij geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. De voorgeschreven tabel is opgenomen in de bijlagen.

Op grond van de nota verwachtingen accountantscontrole kan de controle voor de in de bijlage bij de jaarrekening opgenomen indicatoren 'zonder financiële vaststelling' beperkt blijven tot het beoordelen van de deugdelijke totstandkoming ervan. Dit onderzoek heeft niet geleid tot bevindingen waarvan vermelding in dit verslag noodzakelijk wordt geacht.

Het is overigens verplicht de bovenstaande tabel op te nemen, ook als er geen bevindingen zijn geconstateerd. De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. In de bijlage bij dit rapport zijn de bevindingen nogmaals opgenomen ten behoeve van verzending naar het CBS.

Ten aanzien van een aantal SISA-regelingen hebben wij de volgende opmerkingen.

C3 Brede doeluitkering Sociaal, Integratie en Veiligheid (GSB/SIV)

De gemeente Haarlem heeft ten aanzien van de afwikkeling van de BDU SIV nog een aantal prestatie-indicatoren af te wikkelen. Het betreft een 5-tal voortgezette prestatie-indicatoren ten aanzien van huiselijk geweld/veiligheid en de Wet Inburgering. Na de indiening van de SISA verantwoording 2011 zal het Rijk de BDU SIV gaan vaststellen. De gemeente Haarlem loopt in dit kader een maximaal risico van € 0,4 miljoen. Deze onzekerheid is toegelicht in de toelichting op de SISA bijlage in de jaarrekening.

De prestaties in het kader van de Wet Inburgering over de periode 2007-2009 maken ook onderdeel uit van de BDU SIV. Deze prestaties worden afgerekend op basis van ISI-output van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). De gemeente Haarlem heeft een positief resultaat van € 1,2 miljoen gerealiseerd op de inburgering. Dit voordelig resultaat is in de jaarrekening van 2011 verwerkt.

G5 Wet Participatiebudget

De lasten die ten laste van het participatiebudget worden gebracht bestaan uit 3 onderdelen: re-integratie, inburgering en educatie. De uitvoering van deze activiteiten zijn veelal ondergebracht bij derden (waaronder ROC NOVA-college). Hiertoe zijn overeenkomsten met hen afgesloten.

Wij constateren dat er gedurende het jaar voorschotten aan deze instellingen worden uitbetaald zonder dat vastgesteld is dat de prestaties daadwerkelijke geleverd zijn. Hierdoor heeft ten tijde van het jaarrekeningtraject veelal een controle achteraf moeten hebben plaatsvinden of de prestaties ook daadwerkelijk zijn geleverd. Dit heeft de doorlooptijd van de controle geen goed gedaan. Wij adviseren u nadere afspraken met de instellingen te maken zodat periodiek (bijvoorbeeld per kwartaal) de controle kan plaatsvinden.

5 Bevindingen in het kader van de bedrijfsvoering (stand van zaken interim controle d.d. november 2011)

5.1 *Bedrijfsvoering - stand van zaken*

Naar aanleiding van onze interim controle hebben wij in onze rapportage van november 2011 met als titel 'Noodzaak tot verandering' de directie en het college uitgebreid gerapporteerd over ons beeld van de bedrijfsvoering op dat moment. In de auditcommissie hebben wij in december 2011 deze bevindingen en aanbevelingen toegelicht. Een samenvatting van onze bevindingen aanbevelingen naar de situatie van november 2011 hebben wij hierna in paragraaf 5.2 weergegeven.

Inmiddels is en wordt hard gewerkt aan verbeteringen. Periodiek wordt uw raad met een voortgangsrapportage over de voortgang van de verbeteringen gerapporteerd. Bij de tweede voortgangsrapportage is door ons - separaat aan deze rapportage bij de jaarrekening - een eerste externe monitor uitgebracht, waarin ons beeld van de voortgang is weergegeven. Wij verwijzen naar deze rapportage voor de actuele stand van de verbeteringen.

De bevindingen en aanbevelingen voor de verbetering van de bedrijfsvoeringsorganisatie zijn door de organisatie herkend en erkend en de acties voortvloeiend hieruit zijn opgenomen in de Concernagenda.

Voortbouwend op de rond de zomer 2011 door de directie in gang gezette verbeteringen ten aanzien van de bedrijfsvoering, heeft de organisatie inmiddels diverse verbeteringen doorgevoerd, waarvan de effecten bij de samenstelling van de jaarrekening 2011 reeds zichtbaar zijn geweest. Wij verwijzen daarvoor naar paragraaf 1.2 van deze rapportage.

Daarnaast wordt planmatig gewerkt aan de implementatie van structurele verbeteringen. Met behulp van externe ondersteuning is een extra impuls gegeven aan de inrichting van de bedrijfsvoeringsorganisatie. Over de voortgang van de realisatie van de verbeteringen zullen wij, zoals afgesproken, separaat rapporteren.

5.2 *Samenvatting bevindingen bedrijfsvoering - interimrapportage november 2011*

Interne organisatie

De verantwoording over de financiële realisatie/ voortgang van het beleid inclusief de onderbouwing/ onderliggende vastlegging van de informatie (begroting, berap, jaarverslag-/rekening, college- en raadsvoorstellen) vergt duidelijkheid over de verdeling van de taken, verantwoordelijkheid en bevoegdheden.

Wij stellen vast dat in de 'driehoek' (hoofd)afdeling, Middelen & Services en Concernstaf/-control, onvoldoende invulling wordt gegeven aan de - in opzet duidelijke en ons inziens werkbare verdeling - taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Het elkaar aanspreken op taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden vindt onvoldoende plaats, waardoor te veel zaken ad-hoc en op de verkeerde plek in de organisatie worden opgepakt.

Zo constateren wij dat:

- er inmiddels een relatieve wildgroei is in de uitgevoerde taken door bedrijfsbureaus, die in de opzet van de organisatie daar niet thuishoren, maar bijvoorbeeld bij de frontoffice van de (hoofd) afdeling M&S;
- dat er onvoldoende samenhang is in de taken van front - mid- en backoffice bij M&S;
- dat concerncontrol zich geroepen voelt taken uit te voeren, die thuishoren bij M&S (frontoffice).

Deze constatering is mede gebaseerd op basis van onze ervaringen bij het jaarrekeningtraject 2009 en 2010, waar wij vaststelden en u rapporteerden dat het management zich ons inziens onvoldoende verantwoordelijk voelt voor de betrouwbaarheid van de informatie betreffende de eigen (hoofd)afdeling.

Veranderingen in de interne organisatie zijn ondermeer vereist ten aanzien van:

- de rolverdeling (opdrachtgever/opdrachtnemer relatie) tussen stadszaken, en stedelijke projecten (prioriteit B);
- verbetering controlorganisatie door naleving van afgesproken taakverdeling tussen bedrijfsbureaus (hoofd)afdeling - Middelen en Services - concerncontrol af te dwingen (prioriteit A);
- ontwikkeling kaderstelling voor de middelenfuncties (prioriteit B);
- actualiseren handboek Planning & Control (prioriteit B);
- vergroten betrokkenheid management bij Planning & Control (prioriteit A).

Planning & control organisatie

De controlfunctie ontleent haar bestaansrecht met name aan de kwaliteit en toegevoegde waarde die zij aan de lijnorganisatie in continuïteit toevoegt ten aanzien van het *integrale middelenbeheer (PIOFA)*. De invulling van de 'controltaken' geschiedt in Haarlem door verschillende functionarissen (F-control, P-control, J-control, etc.) en op verschillende niveaus: decentraal (de afdelingen - ondersteund door de bedrijfsbureaus) en centraal (de concernstaf/hoofdafdeling M&S). De beheersing van *alle* middelen en in hun *onderlinge relatie* vergt sturing van het management op de naleving van de afgesproken taakverdeling ten aanzien van de invulling van de 'controltaken' en onderlinge afstemming. Uitgaande van een verdere ontwikkeling en verbetering van F-control is het van belang de controltaken eenduidig in te richten en in te

vullen.

Veranderingen in de planning & control organisatie zijn ondermeer noodzakelijk ten aanzien van:

- implementatie van de oorspronkelijke afspraken met betrekking tot de uitvoering van controletaken door de bedrijfsbureaus en (frontoffice) M&S enerzijds en concerncontrol anderzijds (prioriteit B);
- aansturing door het management op de naleving van de taakverdeling en het naleven van de centraal gestelde kaderstelling (prioriteit A);
- herzien van de kaders: spelregels en/of richtlijnen voor de uitvoering van de controletaken, de informatievoorziening, besturing en beheersing van de bedrijfsprocessen en het beoordelen van de kwaliteit van de AO/IC et cetera (prioriteit B);
- projectcontrol: Verdere verbeteringen zijn naar onze mening mogelijk en noodzakelijk door het inzicht in de projectrisico's verder te verbeteren en in de voortgangrapportages van de projecten standaard prognoses op te nemen inzake de te verwachte kosten/opbrengsten (prioriteit A);
- J-control: gemeentebrede kaders te ontwikkelen voor de juridische control binnen de afdelingen en op concernniveau, waarbij de belangrijkste randvoorwaarden zoals taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden worden geformuleerd (prioriteit B).

Planning & control instrumenten

Bij de gemeente Haarlem wordt terecht steeds meer belang gehecht aan het rekenschap afleggen over de realisatie van de gestelde beleidsdoelen en de kwaliteit van het financieel beleid en beheer. Het publieke geld moet zodanig worden aangewend dat het maatschappelijk rendement, uiteraard binnen de gestelde politieke doelen, wordt geoptimaliseerd. Recht-matigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid zijn daarbij de kernbegrippen.

De informatievoorziening aan de raad vormt een belangrijk instrument voor haar controlerende rol. De informatiewaarde van de begroting, de Burap's en de jaarverantwoording is de laatste jaren sterk verbeterd en van voldoende niveau. Uiteraard is het wenselijk structureel te blijven werken aan verder verbeteringen, met name op het gebied van het inzicht in politiek relevante prestatie-indicatoren en de belangrijkste risico's. De structuur en inhoud van de informatie in de begroting, burap's en jaarverantwoording worden behalve door de BBV, bepaald door de informatiebehoefte van de raad. Op basis van voorstellen van de werkgroep Informatiewaarde en de specifieke opmerkingen van de RKC, is ten behoeve van de begroting 2012 gewerkt aan verdere verbeteringen van de informatiewaarde.

Zelfcontrolerend vermogen

Verdere verbeteringen van de informatiewaarde; is mogelijk op het gebied van:

- de kaderstelling (doelen) in de programmabegroting;
- indicatoren om de voortgang van de doelen te meten;
- het verbeteren van de toelichting op geleverde beleidspresentaties;
- het verbeteren van het inzicht in de financiële positie van de gemeente mede in relatie tot de risico's.

Zelfcontrolerend vermogen

Het zelfcontrolerend vermogen - het onder verantwoordelijkheid van het management (laten) vaststellen van de betrouwbaarheid van de informatie - van de organisatie is ten opzichte van voorgaand jaar nauwelijks toegenomen. Dit wordt mede veroorzaakt doordat de kennis omtrent (verbijzonderde) interne controle versnipperd is binnen de organisatie.

In 2011 is met name de opzet, structuur en uitvoering van de VIC verbeterd. Zo is de dossiervorming verbeterd en heeft een eerste aanzet plaatsgevonden tot een fouten en onzekerheden evaluatie. Een verdere (door)ontwikkeling van (verbijzonderde) interne controle/interne audit in de gemeente Haarlem is van groot belang.

Veranderingen van het zelfcontrolerend vermogen in de organisatie is noodzakelijk ten aanzien van:

- de betrokkenheid van het management bij (prioriteit A):
 - de opzet van de (verbijzonderde) interne controles;
 - de risicoanalyse die daaraan ten grondslag ligt;
 - de inrichting van processen en de getroffen beheersmaatregelen;
 - de rapportering omtrent de uitkomsten van uitgevoerde (verbijzonderde) interne controles;
 - de bewaking van de implementatie van noodzakelijke verbeteringen opgenomen in de rapportages;
- Het doorontwikkelen van de organisatie van VIC/IC, door de IC (nu uitgevoerd door de bedrijfsbureaus) te integreren in de werkzaamheden van VIC (uitvoering door K&C van de hoofdafdeling M&S). Daardoor wordt de onafhankelijkheid en onpartijdigheid vergroot, de kennis omtrent controlemethodieken etc. vergroot (prioriteit B);
- ontwikkelen integrale audit-plannen (risico's, doelmatigheid, doeltreffendheid, rechtmatigheid) (prioriteit B);
- toezicht op verbonden partijen/gesubsidieerde instellingen (prioriteit A).

Administratieve organisatie en interne beheersing processen

Wij hebben vastgesteld dat in de procesbeschrijvingen nog onvoldoende inzicht wordt gegeven in de belangrijkste risico's in het proces en de getroffen beheersmaatregelen ter mitigering van de risico's in het kader van zowel getrouwheid als rechtmatigheid alsmede in de gewenste managementinformatie.

Beheersing processen

Er ontbreekt nog - op basis van een risico analyse - een overzicht van alle processen met daarin opgenomen een schema voor de actualisatie van de procesbeschrijvingen (inclusief analyse van de risico's, de getroffen (te treffen) beheersmaatregelen en de gewenste informatievoorziening uit het proces).

Wij adviseren de Administratieve Organisatie en Interne Beheersing verder *door te ontwikkelen* op onder meer de volgende gebieden:

- herontwerp en verbeteren bedrijfsprocessen en Administratieve Organisatie (inclusief risicoanalyse, inventarisatie beheersingsmaatregelen en gewenste management-informatievoorziening) (prioriteit B);
- aanscherping afsluitprocedures (tussentijds en t.b.v. de jaarrekening), inclusief zichtbare analyses en interne controle op de te verrichten werkzaamheden (prioriteit A);
- het liquiditeitsbeheer (prioriteit A);
- projectbeheer (prioriteit A);
- beheer grondexploitatie - 'verknoppingen' (prioriteit B);
- risicobeheer (prioriteit A);
- het beheer van SISA regelgeving (met name Stadszaken, Wijkzaken en VVH) (prioriteit A);
- toezicht verbonden partijen (prioriteit A).

Beheersing en monitoren opvolging aanbevelingen en interne verbeteracties;

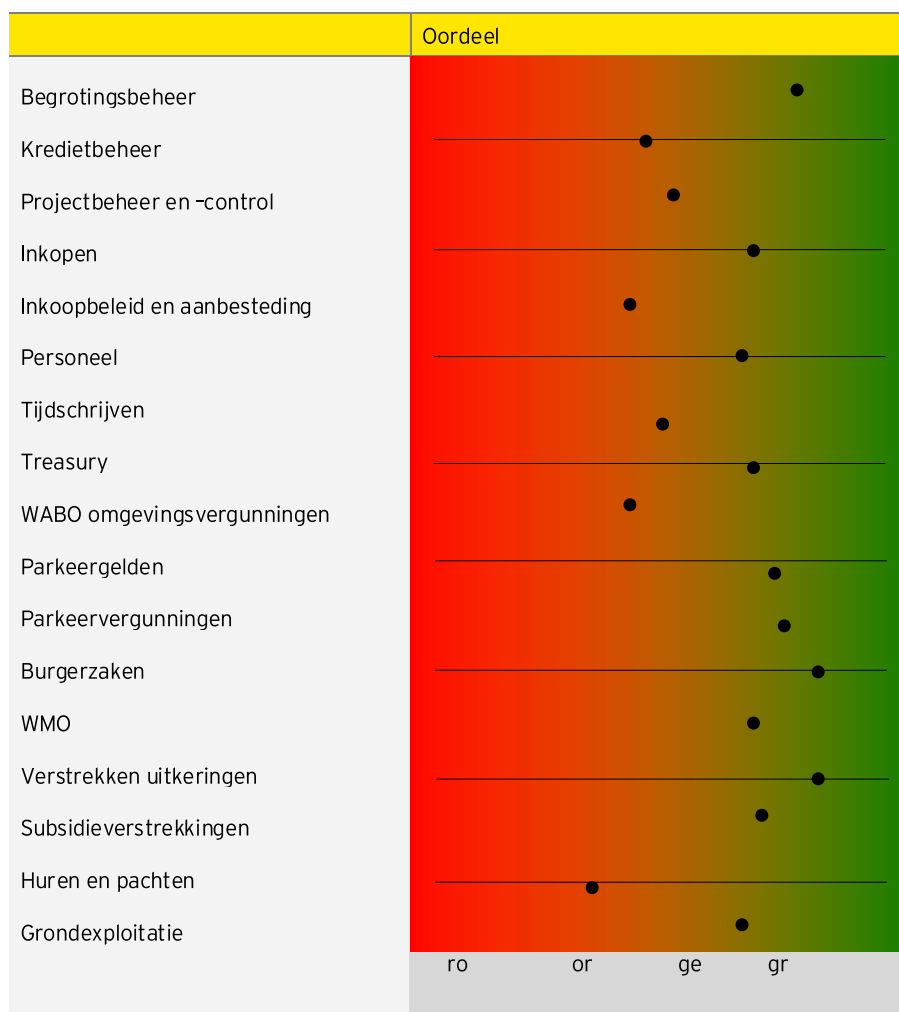
Monitoring aanbevelingen en verbeteringen

De laatste jaren is op onderdelen onvoldoende opvolging gegeven aan aanbevelingen zoals vermeld in ons rapport, maar ook van de RKC. Eind september zijn de aanbevelingen van de afgelopen jaren geïnventariseerd en is de stand van zaken bepaald. Dit overzicht is geactualiseerd in februari aan de commissie bestuur verstrekt.

5.3 Ons beeld van de bedrijfsvoering: beoordeling processen

Beeld van de processen

Wij hebben ons beeld ten aanzien van de door ons - in het kader van de algemene accountantscontrole - beoordeelde processen samengevat in onderstaande tabel.

Toelichting gebruikte kleuren.

- Groen (gr) = het proces voldoet geheel aan de te stellen eisen, er zijn geen aandachtspunten ter verbetering.
- Geel (ge) = het proces voldoet nagenoeg geheel aan de te stellen eisen, er zijn enkele aandachtspunten ter verbetering.
- Oranje (or) = het proces voldoet voor een belangrijk deel niet aan de te stellen eisen, er zijn meerdere aandachtspunten ter verbetering.
- Rood (ro) = het proces voldoet in het geheel niet aan de te stellen eisen, er zijn veel aandachtspunten ter verbetering.

De criteria die wij voor de totstandkoming hebben gehanteerd en hebben vergeleken met de door ons gestelde norm (minimaal vanuit oogpunt van accountantscontrole daar aan te stellen eisen), betreffen:

- Is het proces beschreven?
- Is de opzet van het proces toereikend?
- Werkt het proces ook daadwerkelijk conform de beschreven opzet?
- Is het proces onderdeel van (verbijzonderde) interne controle?
- Is de interne controle voldoende met betrekking tot getrouwheid en rechtmatigheid?

- Is de managementinformatie uit het proces betrouwbaar en toereikend?
- Zijn voldoende beheersmaatregelen genomen in de applicaties waarvan het proces gebruik maakt?
- Hebben wij vanuit de externe controle bevindingen rondom dit proces?

Uit bovenstaande bedrijfsmonitor blijkt dat een aantal processen (kredietbeheer, projectbeheer/-controle, inkoop en aanbesteding, Wabo en 'huren en pachten') nog niet aan de daaraan te stellen eisen voldoet en er meerdere aandachtspunten zijn ter verbetering.

Bijlagen

CONCEPT

Bijlage 1: Hoe hebben wij de controle ingericht?

Wat is de reikwijdte van onze opdracht

Steekwoorden nog toevoegen

Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2011 van de gemeente Haarlem gecontroleerd. Deze jaarrekening is onder verantwoordelijkheid van het college van Burgemeester en Wethouders opgesteld. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in artikel 213, tweede lid, van de Gemeentewet.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en het door de raad vastgestelde controleprotocol. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Onze controleaanpak in het kort

Onze controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, alsmede het voor de naleving van de wet- en regelgeving relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn, maar die niet ten doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de gemeente.

Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving, van de redelijkheid van schattingen die het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente heeft gemaakt en een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

De met u afgesproken goedkeurings- en rapporteringstoleranties

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden stelt de raad de goedkeuringstolerantie vast die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren.

Het normenkader en de goedkeuringstolerantie zijn op 22 december 2011 vastgesteld door de raad.

U heeft ons voor het boekjaar 2011 opgedragen om bij onze oordeelsvorming uit te gaan van de hierna vermelde goedkeuringstolerantie:

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 0,5\%$	$> 0,5\% \leq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$> 3\% \leq 10\%$

De kritische grens voor fouten (0,5% van de totale lasten en toevoegingen reserves) bedraagt € 2.564.000. De kritische grens voor onzekerheden (3% van de totale lasten en toevoegingen reserves) bedraagt € 15.384.000.

Fouten en onzekerheden ter zake van de getrouwheid zijn eveneens fouten en onzekerheden op het gebied van de rechtmatigheid. Hierbij worden positieve en negatieve verschillen afzonderlijk bij de vorming van het rechtmatigheidsoordeel betrokken.

Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium, de uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

De rapporteringstolerantie, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden, is door de raad bepaald op € 200.000.

Verplichtingen inzake Single Information en Single Audit (Sisa)

Uw gemeente is op grond van wettelijk voorschrift verplicht de verantwoordingsinformatie voor de met name benoemde specifieke uitkeringen hieromtrent op te nemen in een bijlage bij de jaarrekening op basis van een door het ministerie van BZK voorgeschreven model. Bij de controle van deze bijlage betrekken wij de door het ministerie van BZK hiervoor gegeven aanwijzingen (Circulaire Single Information Single Audit 2011, waarin onder andere opgenomen de Nota verwachtingen accountantscontrole 2011).

De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het BADO in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- € 10.000 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 100.000 is;
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 100.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

In paragraaf 4.11 van dit verslag rapporteren wij hierover.

Bijlage 2: Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant

In onderstaand schema hebben wij een aantal onderwerpen opgenomen die u als raad behulpzaam kunnen zijn bij het invullen van uw controlerende rol.

Aandachtgebied	Mededeling
<p><i>Algemeen aanvaarde controlestandaarden</i></p> <p>Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke, doch geen absolute, mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Onderdeel van onze controle is het verkrijgen van voldoende inzicht in de relevante interne beheersingsmaatregelen teneinde de mate en diepgang van onze testwerkzaamheden te plannen. Wij hebben geen opdracht ontvangen tot controle van de interne beheersing van de financiële verslaggeving en hebben deze dan ook niet uitgevoerd.</p>	<p>Bij de jaarrekening 2011 hebben wij een goedkeurende controleverklaring afgegeven op het gebied van de getrouwheid en een goedkeurend oordeel voor wat betreft de rechtmatigheid.</p>
<p><i>Controleverschillen</i></p> <p>Wij informeren de Raad omtrent afwijkingen (gecorrigeerd of niet) die wij tijdens onze controle hebben vastgesteld en die naar ons oordeel individueel dan wel gezamenlijk een belangrijke invloed hebben op de financiële verslaggeving door de gemeente.</p> <p>Wij informeren de Raad eveneens omtrent niet-gecorrigeerde controleverschillen waarvan het college heeft aangegeven dat zij van oordeel is dat deze zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel.</p>	<p>Er is geen sprake van significante afwijkingen met betrekking tot de controle over 2011.</p> <p>Zie paragraaf 3.2 Overzicht controleverschillen</p>
<p><i>Belangrijke verslaggevinggrondslagen</i></p> <p>Wij beoordelen de keuze van en de wijzigingen in belangrijke verslaggevinggrondslagen en controleren de toepassing van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).</p>	<p>Er hebben zich in 2011 geen belangrijke wijzigingen voorgedaan in de gehanteerde verslaggevinggrondslagen. De in 2011 doorgevoerde wijzigingen in het BBV zijn, voor zover van toepassing, op toereikende wijze geïmplementeerd.</p>

Aandachtgebied	Mededeling
<p><i>Onze mening over de gehanteerde waarderingsgrondslagen en naleving van wettelijke bepalingen en richtlijnen voor de financiële verslaggeving</i></p> <p>Wij bespreken met het college en het management de kwaliteit en niet alleen de aanvaardbaarheid van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan, schattingen en de duidelijkheid en volledigheid van de jaarrekening en de daarmee samenhangende toelichtingen.</p>	<p>De gekozen waarderingsgrondslagen zijn aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.</p>
<p>In deze bespreking komen tevens zaken aan de orde die een significante invloed hebben op de kwaliteit van de jaarverslaggeving, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nieuwe of gewijzigde waarderingsgrondslagen; - schattingen, beoordelingen en onzekerheden; - bijzondere transacties; - waarderingsgrondslagen met betrekking tot significante jaarrekeningposten, inclusief het tijdstip waarop transacties plaatsvinden en de periode waarin die worden verantwoord. 	
<p>Verslaggeving omtrent belangrijke ongebruikelijke transacties en controversiële aangelegenheden of nieuwe ontwikkelingen</p> <p>Wij stellen vast of de Raad is geïnformeerd over de gehanteerde werkwijze met betrekking tot de verslaglegging omtrent belangrijke ongebruikelijke transacties en de gevolgen van de verwerking van belangrijke controversiële aangelegenheden of nieuwe ontwikkelingen, waarvoor geen gezaghebbende regelgeving of algemeen aanvaarde grondslagen bestaan.</p>	<p>Ons is niet gebleken van enige door de gemeente verantwoorde significante ongebruikelijke transactie of enige door de gemeente gehanteerde significante verslaggevingsgrondslag met betrekking tot controversiële aangelegenheden of nieuwe ontwikkelingen waarvoor onvoldoende gezaghebbende aanwijzingen bestaan.</p>
<p><i>Verschillen van inzicht met het management over administratieve en verslaggevingkwesties</i></p>	

Aandachtgebied	Mededeling
<p>Met de audit commissie/de Raad bespreken wij ieder te rapporteren verschil van inzicht, ongeacht of het naar tevredenheid is opgelost, met betrekking tot aangelegenheden die, afzonderlijk of tezamen, van belang kunnen zijn voor de jaarrekening van de gemeente of voor de controleverklaring.</p>	<p>Er waren geen verschillen van inzicht met het college en het management over de waarderingsgrondslagen, de financiële administratie, de verslaggeving of onze controlewerkzaamheden.</p>
<p><i>Gevoelige schattingen</i></p> <p>Bij het opstellen van de jaarrekening dient gebruik te worden gemaakt van schattingen. Bepaalde schattingen zijn bijzonder gevoelig vanwege hun belang voor de jaarrekening en de mogelijkheid dat toekomstige gebeurtenissen in belangrijke mate afwijken van de beoordelingen van het management. Wij stellen vast of de Raad is geïnformeerd over het proces dat het management hanteert voor het formuleren van bijzonder gevoelige schattingen en over de grondslag voor onze conclusies ten aanzien van de redelijkheid van die schattingen.</p>	<p>Wij rapporteren omtrent het ons oordeel over de aanvaardbaarheid van die schattingen. Op grond van onze werkzaamheden komen wij tot de conclusie dat schattingen zoals deze zijn verwerkt in de jaarrekening 2011 aanvaardbaar zijn.</p> <p>Wij onderschrijven de schattingen en de wijze waarop deze worden gemaakt door het management en het College.</p>
<p><i>Overleg met andere accountants</i></p>	
<p>Wanneer ons is gebleken dat het management met andere accountants heeft overlegd over boekhoudkundige, controle- of verslaggevingkwesties bespreken wij onze visie op belangrijke aangelegenheden waarop dit overleg betrekking had met de Raad.</p>	<p>Hiervan is ons niet gebleken. In het afgelopen jaar heeft geen overleg hoeven plaats te vinden met andere accountants / deskundigen.</p>
<p>Ernstige moeilijkheden in de omgang met het management tijdens de uitvoering van de controle</p>	
<p>Wij informeren de Raad over eventuele ernstige moeilijkheden die in verband met de uitvoering van de controle in de omgang met het management zijn ondervonden.</p>	<p>Geen.</p>
<p><i>Volledigheid verplichtingen, claims, risico's en garanties</i></p> <p>De gemeente Haarlem gaat gedurende een boekjaar tal van transacties aan. Het overgrote deel van deze transacties heeft zijn weerslag in de financiële administratie. Een deel van de door uw gemeente in 2011 aangegane transacties heeft geen weerslag in de financiële administratie over 2011, terwijl</p>	<p>Aangezien wij als accountant niet in staat zijn vast te stellen dat alle niet uit de administratie blijkende relevante verplichtingen, risico's en garanties volledig en juist in de jaarrekening zijn verwerkt, hebben wij het college gevraagd schriftelijk te bevestigen dat bij het opmaken van de</p>

Aandachtgebied	Mededeling
hieruit wel financiële consequenties kunnen volgen. Als voorbeeld in dit kader noemen wij afgesloten contracten en aansprakelijkheidstellingen.	jaarrekening alle relevante (en bekende) feiten en omstandigheden zijn betrokken. Wij hebben deze bevestiging d.d. 10 april 2012 ontvangen.
<i>Significante tekortkomingen en materiële leemtes in de interne beheersing van de financiële verslaggeving</i>	
Wij melden alle significante tekortkomingen en materiële leemtes in de interne beheersing die wij gedurende onze controle hebben vastgesteld.	In onze rapportage naar aanleiding van de tussentijdse controle d.d. 14 november 2011 met als titel 'Noodzaak tot verandering' hebben wij de directie en het management gerapporteerd over noodzakelijk en mogelijke verbeteringen in de organisatie met betrekking tot besturing en de beheersing van de organisatie en de waarborging van de betrouwbaarheid alsmede de effectiviteit van de bestuurlijke informatievoorziening. Een afschrift van deze rapportage is verstrekt aan het College. Tevens hebben wij onze bevindingen naar aanleiding van de tussentijdse controle inclusief de meegegeven aandachtspunten gepresenteerd aan de Audit Commissie d.d. 21 december 2011.
<i>Werking van de interne beheersingsmaatregelen (waaronder de continuïteit en betrouwbaarheid) van de geautomatiseerde gegevensverwerking</i>	
In het kader van de controle van de jaarrekening brengt de accountant verslag uit omtrent zijn bevindingen met betrekking tot de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen.	De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.
<i>Overige informatie in documenten die de gecontroleerde jaarrekening bevatten</i>	
	Uit hoofde van onze wettelijke controletaak hebben wij alleen de jaarrekening gecontroleerd. Het jaarverslag is door ons beoordeeld op mogelijke tegenstrijdigheden met de jaarrekening.

Aandachtgebied	Mededeling
<p><i>Fraude en illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en fraude en illegale handelingen die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben</i></p>	
<p>Wij informeren de Raad over fraude en illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben.</p>	<p>Er is ons niet gebleken van zaken die dienen te worden gemeld.</p>
<p><i>Onze onafhankelijkheid</i></p>	
<p>Onafhankelijkheid is naast deskundigheid een van de pijlers van onze beroepsuitoefening. Wij hechten aan onze reputatie op het gebied van deskundigheid en onafhankelijkheid.</p> <p>Wij kennen een groot aantal maatregelen, vastgelegd in een continu geactualiseerde database, die de onafhankelijkheid dienen te waarborgen. Periodiek wordt de naleving van interne en externe onafhankelijkheidsvoorschriften beoordeeld, bijvoorbeeld ten aanzien van potentieel conflicterende diensten en de financiële onafhankelijkheid. Onze professionals moeten jaarlijks hun onafhankelijkheid bevestigen.</p>	<p>Wij dienen mondeling en schriftelijk van onze onafhankelijkheid melding te maken, ook al concluderen wij dat er geen zaken zijn die redelijkerwijs kunnen worden gezien als zijnde van invloed op onze onafhankelijkheid. Op basis van onze analyse concluderen wij dat wij onafhankelijk zijn geweest in de zin van de Nederlandse wet- en regelgeving.</p>
<p><i>WOPT</i></p>	
<p>Op grond van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens ('WOPT') moeten beloningen, waaronder voorzieningen ten behoeve van toekomstige beloningen (zoals ontslaguitkeringen en pensioen), in de jaarrekening worden vermeld als deze de gemiddelde ministersbeloning (voor 2011 vastgesteld op € 193.000) te boven gaan.</p>	<p>In onze controle is geen overschrijding van deze norm geconstateerd, derhalve heeft de gemeente Haarlem voldaan aan de WOPT.</p>

Bijlage 3: Sisa-bijlage

Nummer specifieke uitkering conform Sisa-bijlage 2011	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
A1	Verzameluitkering Veiligheid & Justitie	Geen		Geen bevindingen
B2	(ex) Zorgwet voorwaardelijke vergunning tot verblijf (VVTV)	Geen		Geen bevindingen
C1	Verzameluitkering BZK (incl. oud WWI)	Geen		Geen bevindingen
C3	Brede doeluitkering Sociaal, Integratie en Veiligheid (GSB/SIV)	Geen		Geen bevindingen
D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	Geen		Geen bevindingen
D4	Regeling Brede Scholen 2009	Geen		Geen bevindingen
D5	Regeling verbetering binnenklimaat primair onderwijs 2009	Geen		Geen bevindingen
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011 - 2014 (OAB)	Geen		Geen bevindingen
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï (inclusief bestrijding spoorweglawaaï)	Geen		Geen bevindingen
E6	Bodemsanering (excl. Bedrijvenregeling) 2005-2009	Geen		Geen bevindingen
E11B	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) SISA tussen medeoverheden	Geen		Geen bevindingen
E25	Beleidsregeling subsidies Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK)	Geen		Geen bevindingen
E27B	Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer SISA tussen medeoverheden	Geen		Geen bevindingen
F6	Besluit subsidies herstructurering Topprojecten	Geen		Geen bevindingen

	bedrijventerreinen (Topperregeling)			
G1C-1	Wet Sociale werkvoorziening (Wsw) Gemeentedeel 2011	Geen		Geen bevindingen
G1C-2	Wet Sociale werkvoorziening (Wsw) (Gemeenten (incl. WGR) Totaal 2010)	Geen		Geen bevindingen
G2	Gebundelde uitkering (WWB+EIJ+IOAW+IOAZ+ levensonderhoud beginnende zelfstandigen Bbz2004+ WWIK	Geen		Geen bevindingen
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	Geen		Geen bevindingen
G5	Wet Participatiebudget (WPB)	Geen		Geen bevindingen
G6	Schuldhelpverlening	Geen		Geen bevindingen
H5	Vrouwenopvang incl. advies- en steunpunt huiselijk geweld	Geen		Geen bevindingen
H10	Brede doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin (BDU CJG)	Geen		Geen bevindingen

Bijlage 4: Actuele ontwikkelingen

Inleiding

In deze paragraaf schetsen wij een aantal actuele ontwikkelingen in uw sector, waarmee wij eveneens invulling willen geven aan onze natuurlijke adviesfunctie. Dit doen wij vanuit onze rol als accountant, waarbij wij tevens ontwikkelingen weergeven zoals die worden gesignaleerd door de diverse specialistengroepen binnen Ernst & Young (Advisory, Tax, IT).

Wij hebben in het kader van onze controle deze actuele ontwikkelingen niet specifiek beoordeeld of toegepast voor uw organisatie, maar zijn vanzelfsprekend graag bereid met u van gedachten te wisselen over de mogelijke specifieke risico's en gevolgen voor uw gemeente.

Decentralisatie rijk:

1. Wwnv
2. AWBZ
3. Jeugdzorg

Het kabinet heeft drie decentralisaties ingezet: de Wet werken naar vermogen (WWNV; 1 januari 2013), de extramurale begeleiding vanuit de AWBZ naar de Wmo (1 januari 2013 nieuwe instroom, 1 januari 2014 gehele doelgroep) en de Jeugdzorg (1 januari 2015).

Door de decentralisaties worden de gemeenten in staat gesteld hun beleid meer integraal op te pakken waardoor burgers beter geholpen worden. Dit stelt gemeenten echter voor grote uitdagingen. Niet in de laatste plaats vanwege een beleidsmatige samenhang voor de doelgroep. Hieronder geven we in vogelvlucht de uitdagingen die gemeenten te wachten staan aan.

Decentralisatie 1: Invoering Wet werken naar vermogen

Het is de verwachting dat de Wet werken naar vermogen (WWNV) per 1 januari 2013 wordt ingevoerd. De WWNV is een samenvoeging van (grote delen van) de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wet Wajong), de Wet Werk en Bijstand (WWB), de Wet Investeren in Jongeren (WIJ) en de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW).

Met de nieuwe wet wordt een geheel nieuw stelsel voor de onderkant van de arbeidsmarkt neergezet. Het vraagt gemeenten regie te voeren, keuzes te maken in 'zelf doen of laten uitvoeren' en een beslissing te nemen over welke rol bijvoorbeeld de sociale werkvoorziening gaat vervullen. Ook dienen gemeenten na te denken over slimme (intergemeentelijke) samenwerkingsverbanden. Dit is essentieel om kosten te kunnen besparen en een zo groot mogelijke efficiency te bereiken.

De VNG stelt dat de mate van creativiteit en samenwerkingsbereidheid van alle belanghebbende partijen (gemeenten, UWV-Werkbedrijf, private dienstverleners en werkgevers) om tot regionaal effectieve samenwerkingsverbanden te komen in belangrijke mate bepalend zal zijn voor het antwoord op de vraag in hoeverre de Wwv het gewenste effect gaat sorteren. Gemeenten krijgen één jaar de tijd om zelf tot regionale samenwerking te komen op het gebied van de nieuwe wet. Is die er na een jaar niet dan volgt een van Rijkswege opgelegde samenwerking.

Decentralisatie 2: AWBZ - extramurale begeleiding

Vanuit de AWBZ wordt de extramurale begeleiding (inclusief kortdurend verblijf en vervoer) gedecentraliseerd naar de Wmo; per 1 januari 2013 voor nieuwe cliënten (wordt wellicht verschoven naar 1 januari 2014) en herindicaties en per 1 januari 2014 voor de bestaande cliënten.

De beleidsvrijheid die dit met zich meebrengt, stelt gemeenten in staat besparingen te realiseren, zo stelt het Rijk. Het kabinet wil hiermee de begeleiding dichterbij de burger en meer in samenhang met ander lokaal ondersteunings-aanbod organiseren. Gemeenten zijn bovendien in staat cliënten te bewegen gebruik te maken van meer passende algemene en/of collectieve voorzieningen.

De indicatiestelling begeleiding Jeugd (psychiatrisch) wordt momenteel door Jeugdzorg verzorgd. Dit onderdeel zal in het onderdeel Begeleiding AWBZ worden meegenomen. Op een later tijdstip zal de afweging plaatsvinden of dit qua uitvoering onder Jeugdzorg valt of onder de Wmo.

Bij deze decentralisatie betreft het ongeveer 180.000 personen en tussen de € 2 en € 3 miljard aan AWBZ-middelen. De decentralisatie gaat gepaard met een efficiencykorting van 5% op het totale budget voor begeleiding dat wordt overgeheveld.

Concreet betekent dit dat het nodige afkomt op gemeenten, wat leidt tot onder meer de volgende vragen:

- Om hoeveel mensen gaat het?
- Wat willen wij hen als gemeenten gaan bieden, welke dienstverlening?
- Hoe gaan we dit organiseren?
- Hoe gaan we indiceren, toewijzen en zorg inkopen?
- Hoe benutten we raakvlakken met de decentralisaties in de Jeugdzorg en de Wet werken naar vermogen?
- Wat betekent dit op financieel gebied?

Decentralisatie 3: Jeugdzorg

Gemeenten worden in de komende jaren (uiterlijk per 1 januari 2015) tevens verantwoordelijk voor de uitvoering van alle jeugd- en opvoedhulp voor kinderen, jongeren en hun opvoeders. Door de verschillende onderdelen daarvan bij elkaar te brengen op en rond de natuurlijke leefroutes van jeugdigen en hun gezinnen komt naar verwachting zorg dicht bij huis en integrale ondersteuning gemakkelijker tot stand.

Onderdeel van de veranderingen is tevens de invoering van een nieuw stelsel van passend onderwijs voor kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte. Hierin dienen, scholen, gemeenten en Jeugdzorg samen te werken in regionaal ingedeelde samenwerkingsverbanden. Uiterlijk per 1 augustus 2013 dienen scholen een passende onderwijsplek te kunnen bieden.

Het in de praktijk handen en voeten geven aan deze verantwoordelijkheden op het gebied van jeugdzorg is geen simpele opgave. Het antwoord gaat verder dan het ver- of beleggen van de bestuurlijke verantwoordelijkheid. Het vraagt om de opbouw van een nieuw inhoudelijk fundament.

Gemeenten staan onder meer voor de volgende uitdagingen:

- doorontwikkelen en vaststellen van de regionale visie op opvoed- en opgroeiondersteuning;
- verder inventariseren van feiten, cijfers en werksoorten;
- ontwikkelen van een eenduidige werkwijze die toegang geeft tot jeugdzorg;
- in kaart brengen van voor- en nadelen voor wat betreft de inkoopssystematiek (PGB/subsidiering/inkoop).

Als de gemeenten deze decentralisatie ook daadwerkelijk aan willen grijpen voor een inhoudelijke vernieuwing van opvoed- en opgroeiondersteuning en hulp, zullen vele gemeenten de vastgestelde visie moeten heroverwegen. Met een hernieuwde visie kunnen gemeenten duurzaam richting geven aan inhoudelijke zorgvernieuwing bij de transitie van de jeugdzorg. Wanneer geen zorginhoudelijke heroriëntatie plaatsvindt, wordt het systeem uiteindelijk onbetaalbaar en zijn gemeenten niet in staat de zorg te bieden die nodig is.

Veel gemeenten en zorginkopers pleiten daarnaast in meerdere of mindere mate voor een financieringssystematiek waarin ruimte is voor kwaliteit- en resultaatmeting. De vaak versnipperde geldstromen en de daarbij behorende verantwoordingssystematiek veroorzaken veelal een slecht inzicht in de organisatie van de zorg rond een gezin. Een nieuwe financieringssysteem is vaak wenselijk om het belang van samenwerken rond een gezin te benadrukken en te versterken.

Wijzigingen WWB 2012

Op 1 januari 2012 zijn een aantal wijziging doorgevoerd in de WWB. Deze wijzigingen hebben in hoofdlijnen betrekking op de volgende onderdelen van de WWB:

- Invoering huishoudtoets (lees: gezinsinkomen) in plaats van partnertoets;
- Wachtperiode voor jongeren van 4 weken;
- Intrekking van Wij en de samenvoeging hiervan in de WWB;
- Verplichting maatschappelijk nuttige werkzaamheden.

De hiervoor genoemde wijzigingen van de WWB hebben duidelijke gevolgen voor het beleid en de uitvoering van de taken op het gebied van werk en inkomen. Zo moeten de informatiesystemen, procedures, normenkaders en verordeningen aangepast worden of zelfs erbij komen. Het risico is aanwezig dat de uitvoering van de WWB op een aantal vlakken niet rechtmatig zal worden uitgevoerd.

Het rijk heeft al aangegeven niet coulant op te treden inzake onrechtmatigheid. Hiervoor zijn al een aantal wijzigingen aangebracht in de Verzamelwet SZW 2012, waardoor het mogelijk wordt om (aanvullende) sancties te treffen tegen gemeenten die de Wwb onrechtmatig uitvoeren. Voor de bestaande uitkeringen en/of inkomensvoorzieningen op grond van de WWB en de Wij geldt een overgangperiode tot 1 juli 2012. Voor een aantal doelgroepen geldt zelfs een kortere overgangperiode.

Ontwikkelingen in de verslaggevingsvoorschriften (BBV)

De commissie Besluit Begroting en Verantwoording (verder BBV) heeft vanaf juli 2011 een viertal notities uitgebracht. In deze notities zijn stellige uitspraken en aanbevelingen opgenomen omtrent de volgende onderwerpen. Wij gaan het komende jaar graag met u in overleg over de mogelijke gevolgen hiervan voor uw gemeente.

Notitie grondexploitaties

De notitie grondexploitaties is vanwege de financieel economisch crisis verder aangescherpt. Aanscherping heeft onder meer plaatsgevonden bij de waardering van 'Niet in exploitatie genomen gronden'. Uitgangspunt van de commissie hierbij is de aanwezigheid van besluitvorming door de Gemeenteraad (ambitie en planperiode), voorzichtige toerekening van indirecte kosten (maximaal de huidige marktwaarde) en actuele/ adequate financiële berekeningen. De commissie is een voorstander dat de kaders rondom grondexploitatie worden vastgelegd in de Verordening 212 (zoals besluitvorming, waardering en resultaatbepaling). Een algemeen uitgangspunt van de commissie is dat voor alle gronden de grondexploitatieberekeningen minimaal eenmaal per jaar dienen te worden geactualiseerd. Indien de (markt)omstandigheden hier aanleiding voor geven dient de actualisatie eerder plaats te vinden. Deze notitie is met ingang vanaf de jaarrekening 2012 onverkort van toepassing.

Notitie incidentele baten en lasten

In het Besluit Begroting en Verantwoording is geen definitie opgenomen omtrent incidentele baten en lasten. De commissie beveelt aan dat iedere gemeente in haar Verordening 212 hiervoor criteria op te nemen. Met name het onderscheid tussen structureel en incidenteel is van belang voor de toezichthouder om het materiële begrotingsevenwicht te kunnen vaststellen. Vanaf begrotingsjaar 2013 is de gemeente verplicht om per programma een overzicht op te nemen van de geraamde incidentele baten en lasten en een overzicht van de geraamde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Notitie investeringen en kredieten

De notitie betreffende investeringen en kredieten is bedoeld handvaten te geven over de verdere beheersing van de investeringskredieten. Ter beheersing beveelt de commissie aan om kaders hiervoor op te nemen in de Verordening 212. Hierbij kunnen separate regels ingesteld worden voor incidentele investeringen en routine investeringen. Daarnaast kunnen kaders worden gesteld over de looptijd van de kredieten en de verplichte informatie bij het aanvragen van kredieten (zoals planning en risico's). De notitie bevat geen verdere voorschriften die invloed hebben op de begroting en/ of jaarrekening.

Stelsel- en schattingswijzingen

In het Besluit Begroting en Verantwoording zijn waarderingsgrondslagen opgenomen. Deze waarderingsgrondslagen voor waardering en afschrijving van activa zijn nader uitgewerkt in de Verordening 212. De Gemeenteraad kan om moverende besluiten de waarderingsgrondslagen en/ of de afschrijvingstermijnen te wijzigen. Hierbij wordt dan gesproken over een stelsel- c.q. schattingswijziging. Bij beide wijzigingen geldt dat de (rest) boekwaarde niet mag worden herrekend, maar dat over de langere/ kortere/ gelijkblijvende gebruiksperiode wordt afgeschreven. Het verantwoorden van eenmalige inhaalafschrijvingen ten laste van het resultaat c.q. vermogen is daarmee niet langer toegestaan. De stellige uitspraken en aanbevelingen zijn van toepassing vanaf begrotingsjaar 2012.

Wet Houdbare
Overheids- Financiën
(HOF)

Vanwege de voortdurende crisis en de gebrekkige begrotingsdiscipline, heeft de Europese Commissie recent besloten een duidelijke grens van 3% van het BBP te gaan stellen aan de nationale begrotingstekorten. Daarbij mag de overheidsschuld niet hoger zijn dan 60% van het BBP.

Naast de begroting van het Rijk zijn ook de begrotingen van gemeenten, provincies en waterschappen onderdeel van de totale overheidsbegroting. De wet HOF bevat strenge regels om te waarborgen dat het begrotingstekort binnen de perken blijft. Het aandeel van gemeenten in de berekening van het begrotingstekort van 3% bedraagt op basis van het voorstel 0,38%.

De wet HOF wordt naar verwachting per 1 januari 2013 ingevoerd; op dat moment zal ook meer duidelijkheid ontstaan over de exacte normen en eisen die de wet gaat stellen.

De wet HOF kan tot gevolg hebben dat ook gemeenten strenge regels krijgen opgelegd omtrent de bestedingen. Met name het verschil in de toepassing van het kasstelsel bij het Rijk (en de berekening van het EMU- saldo) en het stelsel van baten en lasten bij decentrale overheden heeft gevolgen. Het gevolg hiervan is dat ook investeringen en het inzetten van gespaarde reserves leidt tot bestedingen die meetellen in het begrotingstekort. Door het Rijk worden aan gemeenten normen toegekend waarbinnen gemeenten mogen handelen. Overtreding van de norm kan leiden tot een boete.

In de huidige opzet kan de wet HOF een enorme invloed hebben op de begroting van uw gemeente in de komende jaren. Het gevolg van deze wet kan zijn dat geplande investeringen mogelijk geen doorgang meer kunnen hebben. Op dit moment is de wet echter nog in conceptfase. Wij adviseren u daarom de publicaties en ontwikkelingen in deze wetgeving goed te monitoren en de consequenties hiervan - met name op de meerjarenbegroting - te bezien.

Samenwerkingsverbanden en IT

De vele ontwikkelingen op het gebied van samenwerking hebben grote invloed op de ICT organisatie en het beheer van systemen. De ontwikkelingen gaan veelal gepaard met ICT vraagstukken, ondermeer op het vlak van de IT architectuur, betrouwbare gegevensverwerking, beveiliging, rapportering en complexe gegevensconversies. Dergelijke projecten brengen aanzienlijke risico's met zich mee als het gaat om de betrouwbaarheid van de in systemen aanwezige informatie en de daadwerkelijke realisatie van de beoogde samenwerkingsresultaten. In de praktijk blijkt vaak dat onvoldoende aandacht wordt besteed aan deze aspecten. Wij adviseren u de ICT risico's in kaart te brengen en expliciet aandacht te besteden aan het mitigeren ervan.

Uitbesteding

Steeds vaker besteden organisaties op diverse niveaus ICT diensten uit aan derden. Het uitbesteden van diensten betekent niet dat de verantwoordelijkheid ook wordt uitbesteed. Om inzicht te krijgen in de kwaliteit van de beheerprocessen adviseren wij u een verklaring bij leveranciers op te vragen aangaande de uitbestede processen. Over het algemeen wordt hiervoor een ISAE3402-verklaring gevraagd. Deze verklaring wordt door een auditor afgegeven aan de service organisatie die deze vervolgens aan u ter beschikking kan stellen. De verklaring geeft u inzicht in de kwaliteit van uitbestede processen als wijzigingsbeheer en toegangsbeveiliging.

Bring Your Own Device

Momenteel wordt binnen diverse organisatie nagedacht over invoering van Bring your own device. Bring your own device is het concept waarbij medewerkers gebruik maken van (computer)apparatuur die niet het eigendom is van de gemeente. Hierbij valt te denken aan de inzet van eigen smartphones of tablets. Indien de gemeente ervoor kiest bijvoorbeeld e-mail en agenda via deze persoonlijke apparatuur te ontsluiten, leidt dit tot een aantal vragen op het gebied van beveiliging en beheer. Op welke wijze garandeert uw gemeente bijvoorbeeld de beveiliging van gegevens die naar deze apparatuur wordt toegehaald? En hoewel de inzet van eigen apparatuur kan leiden tot minder beheer van gemeente apparatuur moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over de grens van de verantwoordelijkheid. Indien hier onvoldoende aandacht aan wordt besteed kan het concept namelijk juist leiden tot meer belasting van de IT organisatie. Tevens bevelen wij u aan expliciet aandacht te besteden aan informatiebeveiliging. Het uitvoeren van een risicoanalyse kan hiervoor een uitgangspunt vormen.

Het Nieuwe Werken

Het Nieuwe Werken is een visie waarbij recente ontwikkelingen in de informatietechnologie als aanjager gelden voor een betere inrichting en bestuur van het kenniswerk. Het gaat om vernieuwing van de fysieke werkplek(ken), de organisatiestructuur en -cultuur, de managementstijl en niet te vergeten de mentaliteit van de kenniswerker en zijn manager. Het Nieuwe Werken is een uitdaging waar op dit moment in tijden van bezuinigingen en verbetering van de dienstverlening vele organisaties voor staan. Los van de organisatorische problematiek spelen hier ICT vraagstukken. Op welke manier worden gegevens vanuit de gemeente ontsloten, waar worden ze vervolgens opgeslagen en welke grip heeft u als organisatie nog op deze gegevens? Vragen die veelal nog onbeantwoord blijven zonder adequate analyse. Wij bevelen u aan een risicoanalyse uit te voeren waarbij de risico's van Het Nieuwe Werken in uw situatie worden geconcretiseerd. In dit kader dient in ieder geval aandacht te worden besteed aan harde IT risico's (ondermeer informatiebeveiliging en performance ICT infrastructuur) en zachte risico's (ondermeer cultuur en prestaties van medewerkers). Tevens bevelen wij u aan een nulmeting uit te voeren. Alleen op die wijze wordt duidelijk wat de invloed is van het nieuwe werken op harde en zachte factoren en kunnen resultaten worden bewaakt.

Social Media

Ook in de publieke sector wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van sociale media om de digitale dienstverlening te bevorderen en in contact te komen met burgers en ondernemers binnen uw gemeente. De kracht van sociale media uit zich ook in de wijze waarop op snelle en zeer directe wijze een grote groep mensen persoonlijk kan worden bereikt. Social media biedt gemeenten kansen op het terrein van verbetering van de dienstverlening, externe profilering en werving van personeel. Social media heeft echter ook nieuwe risico's als gevolg. Hierbij moet gedacht worden aan onder andere het (on)bewust lekken van gevoelige informatie of reputatieschade door berichtgeving van burgers of vanuit uw eigen organisatie. Social media zijn snel en transparant waardoor een gemaakte fout niet gemakkelijk te herstellen is. Wij bevelen u aan de risico's die gerelateerd zijn aan social media in kaart te brengen en op basis hiervan waar nodig actie te nemen. Hierbij dient rekening te worden gehouden met factoren als privacybescherming, het lekken van informatie, het niet of niet adequaat reageren op social media berichten en het toenemen in plaats van afnemen van kosten.

Informatiebeveiliging

In de brief die u begin februari van de VNG heeft ontvangen wordt u geattendeerd op de kortgeleden gepubliceerde 'ICT-beveiligingsrichtlijn voor webapplicaties' van het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC). Overheidsorganisaties worden hierbij opgeroepen onderzoek te verrichten naar de webapplicaties die gebruik maken van het DigiD authenticatiemechanisme. Wij adviseren u een inventarisatie uit te voeren van de webapplicaties die uw gemeente aanbiedt. Op basis daarvan bent u in staat enerzijds een risicoanalyse uit te voeren op deze applicaties en anderzijds te bepalen welke gebruik maken van DigiD. Wij adviseren u vervolgens onderzoeken die u laat uitvoeren op webapplicaties te verrichten met de 'ICT-beveiligingsrichtlijn voor webapplicaties' als leidraad.

Tax control framework en Horizontaal Toezicht

De huidige economische omstandigheden leiden ertoe dat gemeenten steeds minder financiële middelen tot hun beschikking hebben om hun taken uit te voeren. Gelet op deze beperkingen zijn onverwachte risico's onwenselijk en is het raadzaam eventuele kansen direct te signaleren. Ook op fiscaal gebied zijn dergelijke risico's en kansen dagelijks aan de orde. Een Tax Control Framework (TCF) kan een substantiële bijdrage leveren aan het verminderen van fiscale risico's en eventuele kansen daarin benutten. De implementatie hiervan borgt de fiscale functie binnen de gemeente, de processen en de monitoring daarvan.

Bijkomend voordeel van de aanwezigheid van een TCF is dat de Belastingdienst eerder bereid kan zijn tot het sluiten van een convenant inzake Horizontaal Toezicht (HT). HT gaat uit van wederzijds vertrouwen, begrip en transparantie in de relatie tussen gemeente en Belastingdienst. Dit wordt als zodanig ook vastgelegd in een convenant en moet leiden tot meer afstemming vooraf en minder controle achteraf door de Belastingdienst. In de praktijk blijkt een dergelijk convenant voor gemeenten prima te passen bij hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

BTW- compensatiefonds

Recente ervaringen geven aan dat gemeenten de percentages van BTW-af trek of BTW-compensatie onvolledig hebben aangepast aan gewijzigde regelgeving of veranderingen in de activiteiten. Ook is de voor de restgroep, waar de btw juist een kostenpost vormt, vaak meer mogelijk om toch aftrek of compensatie te realiseren. Wij bevelen aan deze mengpercentages periodiek te onderzoeken zodat kansen en risico's tijdig in beeld zijn.

Daarnaast zijn er belangrijke ontwikkelingen in de aftrek van btw op de bouw en exploitatie van multifunctionele centra. Op grond van jurisprudentie is de mogelijkheid tot aftrek aanzienlijk verruimd.

Werkkostenregeling

2012 is het tweede jaar waarin gekozen kan worden om de werkkostenregeling nog niet toe te passen. Per 1 januari 2014 moet de werkkostenregeling worden toegepast. Indien u nog niet bent overgestapt op de werkkostenregeling, is het zaak om 2012 en 2013 te benutten om de impact van de werkkostenregeling op uw organisatie in kaart te brengen. Dit betekent een inventarisatie van bestaande regelingen en het vaststellen welke maatregelen nodig zijn om een overstap soepel te laten verlopen.

Een overgang naar de werkkostenregeling vraagt gezien de impact op uw organisatie voorbereiding en introductietijd. Wij raden u dan ook aan om tijdig de inventarisatie in gang te zetten om zo de overgangsjaren 2012 en 2013 optimaal te kunnen benutten voor het inrichten van uw administratieve organisatie en eventuele noodzakelijke aanpassingen van arbeidsvoorwaarden tijdig af te kunnen stemmen met de werknemers(vertegenwoordiging).

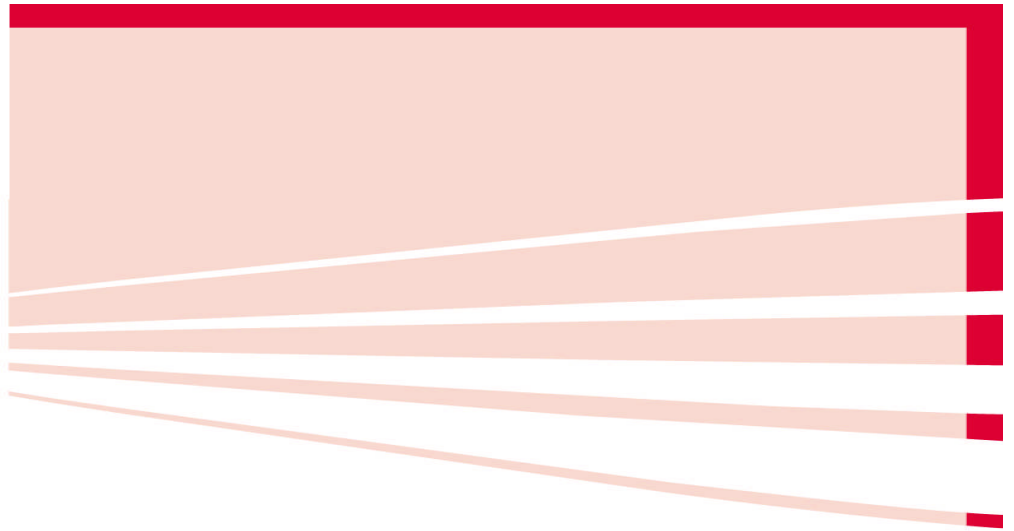
Fiscale toets declaraties

Tijdens recente boekenonderzoeken van de belastingdienst valt op dat er een hogere attentiewaarde is voor de juiste fiscale behandeling van gedeclareerde onkosten. In de praktijk blijkt dat doordat het declaratieproces primair gericht is op het vaststellen rechtmatigheid van de declaraties veelal een fiscale toets ontbreekt. Als gevolg hiervan blijkt het in veel gevallen niet mogelijk om tijdens looncontroles vast te stellen dat declaraties op de juiste gronden onbelast zijn uitbetaald. Dit

kan resulteren in forse naheffingen.

Aangezien het niet juist documenteren van de reden waarop een declaratie onbelast kan worden uitbetaald kan leiden tot naheffingen, adviseren wij u de bestaande procedures op dit punt te beoordelen en indien nodig aan te passen.

CONCEPT

Verslag van bevindingen bij de Jaarrekening 2011

*reactie van het college aan de
raad van de gemeente Haarlem*

1. BESTUURLIJKE SAMENVATTING	3
2. INLEIDING.....	4
2.1. Opdracht	4
2.2. Invulling van de opdracht en reikwijdte van het verslag van bevindingen	5
2.3. Verbeteringen voor 2012.....	7
3. VERSLAG VAN BEVINDINGEN.....	9
3.1. Bestuurlijke samenvatting: Haarlem in verandering	9
3.2. Analyse van het resultaat 2011 en het weerstandsvermogen	9
<i>Rekeningresultaat.....</i>	<i>9</i>
<i>Weerstandsvermogen</i>	<i>9</i>
3.3. Uitkomsten van de controle	10
<i>Goedkeurende accountantsverklaring.....</i>	<i>10</i>
<i>Juridische procedures en claims</i>	<i>11</i>
3.4. Aanbevelingen naar aanleiding van de controle.....	11
<i>Totstandkoming van de jaarstukken 2011</i>	<i>11</i>
<i>Materiële vaste activa</i>	<i>12</i>
<i>Financiële vaste activa</i>	<i>12</i>
<i>Grondexploitaties</i>	<i>13</i>
<i>Debiteuren.....</i>	<i>13</i>
<i>Schulden BTW/BCF oudere jaren</i>	<i>14</i>
<i>Vlottende activa.....</i>	<i>14</i>
<i>Liquide middelen</i>	<i>14</i>
<i>Voorzieningen.....</i>	<i>15</i>
<i>Overlopende passiva</i>	<i>15</i>
<i>Huren en pachten</i>	<i>16</i>
<i>Bevindingen rechtmatigheid.....</i>	<i>16</i>
<i>Bevindingen controle verantwoording in het kader van SISA</i>	<i>18</i>
3.5. Bevindingen in het kader van de bedrijfsvoering	19
4. CONCLUSIE	20
5. BIJLAGEN.....	21

1. BESTUURLIJKE SAMENVATTING

Het college heeft in haar vergadering van 10 april jl. kennis genomen van het verslag van bevindingen van de accountant en Jaarverslag en Jaarrekening 2011 vastgesteld. Voorts heeft het college de bevestiging bij de jaarrekening 2011 ondertekend en aan de accountant overgelegd.

Hierna geeft het college uw raad zijn reactie op het Verslag van bevindingen van de accountant. Het college wil uw raad in het kader van de beoogde zichtbare verbeteringen helder informeren over de aanpak van de door de accountant gerapporteerde bevindingen. Om die reden is de reactie voor 2011 uitgebreider en wordt in deze reactie een brug geslagen naar het verbeterprogramma voor 2012.

In hoofdstuk 2 Inleiding wordt de inhoud van de opdracht aan de accountant samengevat en de relatie van dit verslag tot deze opdracht. Voorts wordt toegelicht hoe de accountant deze opdracht heeft ingevuld en wat de reikwijdte is van het verslag van bevindingen. Tot slot wordt in dit hoofdstuk aangegeven welke verbeteringen er zijn naar aanleiding van het jaarrekeningproces en de accountantscontrole 2011.

In hoofdstuk 3 Verslag van bevindingen geeft het college per bevinding een nadere toelichting en geeft het college aan op welke wijze de bevindingen ter verbetering in 2012 worden opgepakt.

In hoofdstuk 4 vat het college haar conclusie samen:

De accountant stelt in het verslag van bevindingen zichtbare verbeteringen vast in het proces van totstandkoming van en de kwaliteit van de jaarrekening en in de kwaliteit van de SISA verantwoording. Het college is ingenomen met dit resultaat gelet op het ingezette beleid voor de verbetering van de bedrijfsvoering.

Als resultante van de ingezette projectstructuur met het reviewmodel en het single point of contact naar de accountant, hebben de medewerkers van de gemeente Haarlem de accountantscontrole binnen het tijdsbestek van de bestuurlijke kalender kunnen afwikkelen, het aantal correcties op het resultaat weten te beperken en het aantal concepten van de jaarstukken tot twee exemplaren kunnen terugbrengen. Voor de eerste maal heeft de gemeente bij aanvang van de accountantscontrole een volledig concept van jaarverslag en jaarrekening aan de accountant aangeboden. Bij de oplevering was nagenoeg alle door de accountant opgevraagde controle-informatie met dossiers digitaal beschikbaar. Voorafgaand aan de accountantscontrole hebben de medewerkers van de gemeente Haarlem notities met dossiers opgemaakt aangaande kwesties waarvan de gemeente zelf de verwachting had dat deze bijzondere aandacht van uw raad zouden hebben. Per jaarrekeningonderdeel hebben de medewerkers van de gemeente Haarlem conclusies over de betrouwbaarheid en rechtmatigheid zelfstandig geformuleerd en in memoranda de bevindingen en nagekomen resultaatcorrecties voorgesteld. De resultaatcorrecties en aanpassingen in Jaarverslag en Jaarrekening 2011 zijn in hoofdzaak uit eigen bevindingen en review door de interne organisatie van de gemeente Haarlem voortgekomen.

Voor 2012 ligt er nog een verbeteringsopgave voor de gemeente Haarlem. Het college heeft hiervoor een verbeteringsprogramma met structuur opgezet waarmee projectmatig en planmatig verbeteringen in de bedrijfsvoering zullen worden gerealiseerd. De verbeteringen uit dit Verslag van bevindingen worden ook hierin opgenomen. Uw raad wordt over de voortgang hiervan separaat gerapporteerd door de accountant.

2. INLEIDING

2.1. Opdracht

Ernst & Young Accountants LLP heeft op 5 april 2012 haar verslag van bevindingen bij de jaarrekening 2011 opgemaakt. Dit verslag maakt onderdeel uit van de opdracht die het college op 19 juli 2011 aan de accountant heeft verstrekt.

De accountant is opdracht verstrekt om als onafhankelijke deskundige een oordeel uit te spreken over:

- de getrouwe weergave in de jaarrekening van de baten en lasten over 2011 en de activa en passiva per 31 december 2011
- de rechtmatigheid van de totstandkoming van de in de jaarrekening opgenomen baten en lasten en balansmutaties

In de opdrachtbevestiging heeft de accountant onder 3.2 *Verslag van bevindingen* het volgende beschreven:

De gemeentewet eist dat wij omtrent onze controle een verslag van bevindingen uitbrengen aan de Raad en in afschrift aan het College van Burgemeester en Wethouders. In dat verslag rapporteren wij onze bevindingen voor zover wij menen dat deze voor de genoemde organen relevant zijn.

Daartoe behoort in ieder geval de vermelding van eventuele bevindingen, voor zover in het kader van het jaarrekeningonderzoek gedaan, met betrekking tot de betrouwbaarheid en de continuïteit van de door de gemeente gehanteerde geautomatiseerde informatieverzorging. Daarnaast besteden wij aandacht aan analyses van de informatie in de jaarrekening en geven wij eventueel aanvullende toelichtingen. Tenslotte geven wij ook in het verslag van bevindingen onze bevindingen weer naar aanleiding van de controle van de bijlage van de jaarrekening, welke verantwoordingsinformatie bevat over een aantal met name door het Rijk aangewezen specifieke uitkeringen.

Wij hanteren voor het al dan niet opnemen van bevindingen in het verslag van bevindingen een rapportagetolerantie van € 200.000. Dit betekent dat, uitgaande bij de controle van de jaarrekening 2010 alle hierbij door ons geconstateerde fouten of onzekerheden groter of gelijk aan € 200.000 zullen worden opgenomen in het verslag van bevindingen.

In afwijking van het bovenstaande geldt voor de in de SISA-bijlage bij de jaarrekening opgenomen verantwoordingsinformatie inzake specifieke uitkeringen de hieromtrent in het BAPG voorgeschreven rapporteringstolerantie per specifieke uitkering:

- € 10.000 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk aan € 100.000 zijn;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 zijn;
- € 100.000 indien de omvangsbasis groter dan € 1.000.000 zijn.

Het verslag van bevindingen is de uitkomst van de hiervoor beschreven opdracht.

2.2. Invulling van de opdracht en reikwijdte van het verslag van bevindingen

De accountant heeft in het kader van zijn opdracht in het najaar 2011 een interim controle uitgevoerd over 2011 en van deze interim controle haar bevindingen aan het directieteam en de hoofdafdelingsmanagers gerapporteerd. De voor uw raad relevante bevindingen van deze interim controle heeft de accountant in het verslag van bevindingen opgenomen onder hoofdstuk 5 *Bevindingen in het kader van de bedrijfsvoering*.

In het najaar 2011 en het begin van 2012 heeft het college met het project *Zichtbare Verbeteringen Jaarverslag 2011* nog nadere opvolging en uitwerking gegeven aan een belangrijk deel van de bevindingen. De opvolging wordt in het verlengde van de afzonderlijke opdracht aan de accountant in een voortgangsrapportage periodiek aan uw raad gerapporteerd. In deze reactie zal voor deze onderdelen naar deze voortgangsrapportage worden verwezen.

In januari 2012 hebben de medewerkers van de gemeente Haarlem specifieke dossiers met toelichtende verantwoordingen opgemaakt voor de volgende onderwerpen:

- materiële vaste activa: uitkomsten van het interne onderzoek naar het bestaan van de oudere activa en de juiste toepassing van de afschrijvingstermijnen uit de Financiële beheersverordening (2007)
- voortgang en status van Zijlpoort
- verwerking van de transacties Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) en Nationaal Restauratie Fonds (NRF)
- afwikkeling van de BTW vorderingen inzake het Sportbesluit

Gezien de invloed van de uitkomsten van het onderzoek naar de materiële vaste activa op het rekeningresultaat, is vooruitlopend op de jaarrekeningcontrole reeds in januari aan de accountant een aanvullende opdracht verstrekt tot het uitvoeren van een controle. Ook de hiervoor genoemde toelichtende verantwoordingen zijn in voorafgaande overleggen met de accountant besproken. De medewerkers van de gemeente Haarlem hebben daarmee proactief bijzondere kwesties intern beoordeeld en voorstellen gedaan voor de verwerking in de jaarrekening. Deze zijn na afstemming met de accountant dienovereenkomstig in de jaarrekening 2011 verantwoord.

In de maand maart heeft de accountant de controle op de jaarrekening 2011 verricht. De wijze van accountantscontrole en aanlevering is vooraf in november 2011 met de accountant besproken. De accountant heeft in november aan de interne organisatie van de gemeente Haarlem opgegeven welke documentatie hij wenst te ontvangen voor zijn controle.

De medewerkers van de gemeente Haarlem hebben in de periode van november 2011 tot en met februari 2012 in project- en teamverband gewerkt aan de eigen oordeelsvorming en opbouw van de dossiervorming voor de samenstelling van de jaarrekening 2011 en de accountantscontrole. De gevraagde documentatie met dossiers heeft de interne organisatie bij aanvang van de controle digitaal grotendeels kunnen aanleveren. De dossiers voor de grondexploitaties en enkele kleinere onderdelen als voor de overlopende passiva waren toenmaals nog niet gereed en zijn volgens afspraak binnen 4 werkdagen nadien nog aangeleverd. Daartegenover staat dat de medewerkers van de

gemeente Haarlem de SISA-dossiers een week eerder voor de accountantscontrole hebben kunnen aanleveren. Voorts kon op 1 maart jl. het eerste concept van het Jaarverslag en de Jaarrekening 2011 met de accountant worden besproken en was dit gereed voor de controle. Ten opzichte van 2010 hebben de medewerkers van de gemeente Haarlem de Jaarrekening uitgebreider getoetst aan het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de kwaliteit en het inzicht aanmerkelijk verbeterd met aanvullende bijlagen, vergelijkende cijfers, verloopstaten en toelichtingen.

Voor 2011 is voor de eerste maal gewerkt met een intern reviewmodel, digitale dossieraanlevering en een single point of contact voor de accountant. Deze opzet had naast de stimulans en onderbouwing van de eigen oordeelsvorming, tevens als doel de dossiers en controle-informatie zodanig op te maken dat deze zelfstandig door de accountant konden worden beoordeeld. De planning voor de afsluiting van de financiële administratie was een aantal weken vertraagd. Dit werd veroorzaakt doordat de medewerkers van de gemeente Haarlem uit de eigen interne toets van dossiers en onderbouwingen en de nadere analyse van de budgetten, constateerden dat nader onderzoek nodig was naar de betrouwbaarheid en afloop van enkele balansposten en er correcties in de administratie dienden te worden aangebracht. Voor een integrale review van de dossiers, resteerde daardoor vervolgens te weinig doorlooptijd. Dit heeft ertoe geleid dat de meeste dossiers wel tijdig zijn aangeleverd, maar de accountant veel vragen heeft gesteld die betrekking hadden op de aanvulling van onderbouwende documentatie. Met het single point of contact konden deze vragen voor het overgrote deel binnen een werkdag aan de accountant worden beantwoord.

De medewerkers van de gemeente Haarlem hebben voor de aangeleverde jaarrekeningdossiers een memorandum van bevindingen opgemaakt waarin de conclusies zijn verwoord. Met de accountant zijn op basis van deze bevindingen voorstellen gedaan tot aanvullende correcties en aanpassing van de jaarrekening. Deze zijn integraal in de jaarrekening verwerkt. Na de afronding van de accountantscontrole en definitieve afstemming van de correcties voor de definitieve jaarrekening 2011, kwam uit de review door de accountant van het Participatiebudget nog een niet verwerkte correctie op de Schuld inzake Participatiebudget van € 578.000 naar voren. De accountant constateerde dat de schuld in de balans van de jaarrekening niet overeenstemde met de meeneemregeling uit de SISA-bijlage. Het was vervolgens niet meer mogelijk om deze correctie tijdig in de jaarrekening te verwerken. Daar de correctie binnen de goedkeuringstolerantie valt, was aanpassing in het licht van de accountantsverklaring niet strikt noodzakelijk. Omdat deze correctie groter was dan de rapportagetolerantie van € 200.000, heeft de accountant deze gekwalificeerd als fout en opgenomen in zijn rapport van bevindingen. Door het college is deze fout opgenomen in de bevestiging bij de jaarrekening 2011.

Met de inspanningen van de medewerkers van de gemeente Haarlem is de oplevering van de jaarrekening en de afronding van de accountantscontrole aanmerkelijk voortvarender verlopen dan in 2010. Het aantal concept jaarrekeningen is in 2011 beperkt gebleven tot twee exemplaren met een afsluitend definitief exemplaar. Resultaatcorrecties zijn door de medewerkers van de gemeente Haarlem in hoofdzaak zelf aan de accountant aangedragen. Er zijn zichtbare verbeteringen gerealiseerd in de

kwaliteit van de jaarrekening, de eigen oordeelsvorming over de betrouwbaarheid en de achterliggende onderbouwingen van de onderdelen in de jaarrekening 2011. In 2011 heeft tijdige aanlevering plaatsgevonden van de door de accountant opgevraagde controle-informatie. Daar waar deze controle-informatie diende te worden aangevuld is deze voor het overgrote deel binnen een werkdag aan de accountant geleverd.

2.3. Verbeteringen voor 2012

De accountant meldt in zijn verslag van bevindingen, bevindingen en verbeteringen die het college in 2012 ter hand zal nemen. Het college neemt deze zaken ter verbetering over en heeft deze grotendeels reeds opgenomen in het verbeterprogramma “Haarlem presteert beter”. Het college neemt de nieuwe bevindingen mee in dit verbeterprogramma voor 2012. Uw raad wordt hierover geïnformeerd met de voortgangsrapportage van de accountant.

Voorts vindt aan de hand van de ervaringen en uitwisseling van vragen gedurende de accountantscontrole binnen de interne organisatie van de gemeente Haarlem een evaluatie plaats voor een verdere verbetering en verankering van het reviewmodel in 2012. De in 2011 ingezette projectstructuur voor deze verbeteringen wordt voortgezet en verbeteringen worden intern vertaald in projectopdrachten.

Bij de analyse van de cijfers tot en met november en de jaarafsluiting en de interne review en samenstelling van dossiers, hebben de medewerkers van de gemeente Haarlem aan het einde van het boekjaar nog administratieve correcties moeten doorvoeren. De daaruit voortvloeiende afwijkingen op de begroting na wijzigingen, kunnen worden voorkomen door een verbetering van het budgetbeheer gedurende het boekjaar. Een groot deel van de correcties heeft betrekking op het beheer van de balansposten in relatie tot de programma's. De interne organisatie van de gemeente Haarlem is gewend om op het jaareinde finale afrekeningen op te maken waardoor op dat moment de analyse, afsluiting en boeking plaatsvindt. Dit geldt voor projecten en resultaten op kostenplaatsen, maar ook voor specifieke bestemmingsreserves en voorzieningen. Doordat de gemeente Haarlem nog niet werkt met een registratie van integrale inkoopverplichtingen met een systeem van driewegmatching, blijft het risico bestaan dat de inschatting van de nog te verwachten kosten op nog niet ontvangen inkoopfacturen afwijkt van de daadwerkelijke inkoopfacturen. Dit kan bij een voortgezette controle in het nieuwe boekjaar op de ingekomen inkoopfacturen nog leiden tot correctieboekingen. Eveneens wordt de afrekening van subsidiestromen (SISA) ultimo boekjaar opgemaakt, waardoor resultaatcorrecties op dat moment ontstaan.

Resultaatcorrecties ontstaan veelal derhalve uit de slotanalyses en –afrekeningen aan het einde van het boekjaar. De medewerkers van de gemeente Haarlem zullen in 2012 meer aandacht moeten geven aan de tussentijdse analyse van posten die thans ultimo het boekjaar leiden tot resultaatcorrecties.

In 2012 gaat de interne organisatie van de gemeente Haarlem in navolging van november 2011 werken met maandelijkse afsluitingen van de administratie en tussentijdse hard closes. Voor de hard closes dienen net als voor de jaarrekening, dossiers te worden opgemaakt en een zelfstandig en onderbouwd oordeel te worden

gevormd over de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de balans- en de exploitatiecijfers. De desbetreffende dossiers zullen in 2012 worden gereviewd op kwaliteit, betrouwbaarheid en rechtmatigheid. Voorts zal bij een hard close meer aandacht worden gegeven aan de betrouwbaarheid van de extrapolatie van de tussentijdse cijfers naar jaareinde, zodat hieruit voortvloeiende wijzigingen op de begroting eerder aan uw raad kunnen worden gemeld.

De nieuwe werkwijze en veranderingen hebben veel extra inzet van de medewerkers van de gemeente Haarlem gevraagd. Waar dit voor de benodigde deskundigheid, beschikbare capaciteit en doorlooptijd nodig was, zijn in 2011 externe deskundigen ingeschakeld. In 2012 zal deze deskundigheid nog moeten worden verankerd in de interne organisatie. De gemeente Haarlem zal in 2012 moeten investeren in een verbetering van de kwaliteit op de werkvloer door middel van opleidingen en trainingen van medewerkers gericht op deskundigheid en attitude en het aantrekken van medewerkers met deskundigheid die thans nog onvoldoende aanwezig is. Ondanks de bezuinigingen, zal het college in 2011 in de verbetering van kwaliteit moeten investeren.

Voor zowel de medewerkers van de gemeente Haarlem als de accountant vroeg het nieuwe proces van werken wat betreft planning en strakke werkwijze in terugkoppeling van antwoorden en bevindingen, extra aandacht in de afstemming. De doorlooptijd van de controle was daardoor langer dan de twee weken die vooraf gezamenlijk was gepland. Desondanks is met de nieuwe werkwijze de doorlooptijd van de accountantscontrole ten opzichte van voorgaande jaren met enkele weken terug gebracht. Het college zal voor 2012 inzake het verloop van de accountantscontrole met de accountant de afspraken in de opdrachtverlening aanscherpen.

3. VERSLAG VAN BEVINDINGEN

3.1. Bestuurlijke samenvatting: Haarlem in verandering

Het college heeft met instemming kennis genomen van de bestuurlijke samenvatting: Haarlem in verandering. Dit betreft de samenvatting van de onderliggende aanbevelingen en conclusies uit het vervolg van het verslag van bevindingen.

3.2. Analyse van het resultaat 2011 en het weerstandsvermogen

De accountant heeft in hoofdstuk 2 in navolging van de analyses in Jaarverslag en Jaarrekening 2011 de analyse van het resultaat en het vermogen voor uw raad samengevat en toegelicht. Het college herkent zich in de analyse.

Rekeningresultaat

Inzake het rekeningresultaat meldt de accountant dat de afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging aanzienlijk zijn en adviseert de verdere verbetering van het budgetbeheer. De gemeente Haarlem heeft volgens de accountant duidelijke richtlijnen vastgesteld voor het budgetbeheer en het jaarrekeningtraject, maar adviseert dat de wijze waarop met de interne regels wordt omgegaan (rollen en gedrag) sterk te verbeteren.

Het college herkent de noodzaak tot meer betrokkenheid vanuit de leiding en het naleven van de gemaakte afspraken. In het programma “Haarlem presteert beter” wordt hieraan nadere invulling gegeven. De ambtelijke rapportages worden geïntegreerd in de planning- en controlcyclus. Uw raad wordt over de status en voortgang geïnformeerd middels de periodieke voortgangsrapportage.

Weerstandsvermogen

Inzake het weerstandsvermogen van de gemeente, concludeert de accountant dat deze met € 1,4 miljoen licht is verbeterd. De accountant acht de financiële positie van de gemeente kwetsbaar. In het verslag van bevindingen geeft de accountant aan dat dit betrekking heeft op het weerstandsvermogen van de gemeente, rekening houdend met de totale reservepositie, het huidige financiële beleid, de uitkomsten van de risico-inventarisatie en de te verwachten rijksbezuinigingen. Hoewel de reservepositie van de gemeente Haarlem is verbeterd, herkent het college zich in de risico's en de onzekerheden voor de financiële positie met name op het vlak van rijksbezuinigingen.

De accountant stipt twee risico's aan die aan de berekening van het weerstandsvermogen ten grondslag liggen: Verbonden partijen en Zijlpoort.

Inzake de verbonden partijen adviseert de accountant, gegeven de economische omstandigheden, de risico ontwikkeling van de verbonden partijen te blijven volgen. Het college erkent de noodzaak tot voortdurende aandacht van de risico's van verbonden partijen en scherpt in 2012 het toezicht aan.

Voor Zijlpoort heeft de interne organisatie van de gemeente Haarlem de resterende risico's aan de accountant in de toelichtende verantwoording aangedragen. Gezien de aard van het project, zal het college uw raad informeren over de status en voortgang van de nieuw- en verbouw van Zijlpoort.

3.3. Uitkomsten van de controle

Goedkeurende accountantsverklaring

Het college heeft met instemming kennis genomen van de goedkeurende verklaring die de accountant heeft afgegeven voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid van de jaarrekening.

Getrouwheid

Een goedkeurende verklaring met betrekking tot de getrouwheid betekent dat de accountant heeft vastgesteld dat de jaarrekening 2011 een getrouw beeld geeft van de grootte en samenstelling van de activa en passiva van de gemeente Haarlem per 31 december 2011 en van de baten en lasten over 2011 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten en de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens.

Dit betekent dat de jaarrekening 2011 met een redelijke mate van zekerheid geen fouten of onzekerheden bevat die de totaliteit van de voor de jaarrekening gehanteerde goedkeuringstolerantie overschrijden. Voor de goedkeuringstolerantie hanteert de gemeente Haarlem voor tekortkomingen een grens van 0,5% van de lasten inclusief toevoegingen aan reserves (€ 2,6 miljoen) en voor onzekerheden 3% (€ 15,4 miljoen). De meeste andere gemeenten hanteren een tolerantiegrens van 1% op de lasten voor tekortkomingen of € 5,2 miljoen.

In hoofdstuk 3 van het verslag van bevindingen heeft de accountant de geconstateerde fouten en onzekerheden voor de getrouwheid samengevat. De accountant heeft geconstateerd dat de Schuld inzake het Participatiebudget (meeneemregeling en terug te betalen educatiegelden) voor een bedrag van € 578.000 te hoog is opgenomen.

Doordat de informatie van derden pas in maart 2012 is ontvangen, is het in het slot van de oplevering van de jaarrekening niet meer mogelijk geweest om de aansluiting naar de balanspost administratief te verwerken. De desbetreffende schuld zal in 2012 worden gecorrigeerd en het voordeel zal worden meegenomen in de eerste bestuursrapportage.

Rechtmatigheid

Een goedkeurende verklaring met betrekking tot de rechtmatigheid betekent dat de accountant heeft vastgesteld dat de in de jaarrekening 2011 verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

In hoofdstuk 3 van het verslag van bevindingen heeft de accountant eveneens de geconstateerde fouten en onzekerheden voor de rechtmatigheid samengevat. Fouten in de getrouwheid van de rekening, worden mede als onrechtmatig gekwalificeerd. De gemeente Haarlem heeft een bedrag van € 504.955 aan kredietoverschrijdingen die niet door uw raad zijn goedgekeurd. Zoals toegelicht op pagina 28-29 van Jaarverslag en Jaarrekening 2011, betreffen dit kredietoverschrijdingen die binnen het bestaande beleid vallen. Uw raad wordt verzocht deze overschrijdingen nog bij het besluit tot vaststelling van Jaarverslag en Jaarrekening 2011 te autoriseren.

Juridische procedures en claims

De accountant meldt dat de hem bekende claims en juridische geschillen terecht niet financieel zijn opgenomen onder de voorzieningen of overlopende passiva. Binnen de gemeente Haarlem zijn vooruitlopend op de accountantscontrole, intern bij de leidinggevenden de lopende claims en geschillen en risico's geïnventariseerd. De leidinggevenden hebben middels een schriftelijke verklaring het beeld bevestigd dat voor de lopende claims en geschillen en gesignaleerde risico's geen voorzieningen of overlopende passiva dienden te worden opgenomen.

De accountant benoemt nog twee zaken uit de advocatenbrief (lawyer's letter): claim aannemer en schuld provincie Noord-Holland.

Claim aannemer

Het college bevestigt dat de genoemde nota's voor het genoemde investeringsproject ter grootte van € 1,4 miljoen worden betwist en deze derhalve niet heeft verantwoord in de balans onder de materiële vaste activa. In 2012 wordt deze claim afgewikkeld.

Provincie Noord-Holland

Het college bevestigt dat inzake de reconstructie busstation deze verplichting niet is opgenomen onder de schulden en de investeringen in materiële vaste activa. In 2012 wordt deze kwestie afgewikkeld. Op bestuurlijk niveau is hieromtrent overeenstemming bereikt.

3.4. Aanbevelingen naar aanleiding van de controle

Totstandkoming van de jaarstukken 2011

Jaarrekening

Inzake de totstandkoming van de jaarrekening en het verloop van de accountantscontrole heeft het college, hiervoor onder 2.2 het proces en de geconstateerde verbeteringen voor 2012 aan uw raad uiteengezet. Het college heeft inzake de totstandkoming van Jaarrekening en Jaarverslag 2011 de nieuwe aanpak voorgestaan van het project "Zichtbare Verbeteringen Jaarverslag 2011". Dit nieuwe proces is op deze wijze in 2011 voor de eerste maal binnen de gemeente Haarlem gestart en was voor partijen nog onwennig. De positieve effecten zijn door de accountant waargenomen. Het college bevestigt ook de noodzakelijke verbeterpunten op het vlak van onderbouwingen in de dossiervorming en zal deze in 2012 met het reviewmodel en de tussentijdse afsluitingen verder implementeren. Deze werkwijze draagt eraan bij dat het zelfcontrolerende vermogen meer onderdeel uitmaakt van de routine en meer aandacht krijgt van het management. Bij voldoende doorlooptijd voor het reviewmodel tot aan de accountantscontrole, kunnen de medewerkers van de gemeente Haarlem voortijdig onderbouwingen toetsen en dossiers laten aanvullen, waardoor de controle-informatie voor de accountant tot minder vragen leidt. De noodzaak tot vervroegde afsluiting en het nauwgezet volgen van de planning, blijft daarmee voor 2012 ook van kracht.

Het groot aantal memoriaalboekingen binnen de gemeente Haarlem heeft deels te maken met de inrichting van het administratieve systeem. Deels is dit ook het gevolg van de werkwijze waarbij de administratie aan het einde van het boekjaar wordt geanalyseerd en er corrigerende slotboekingen moeten worden gemaakt. In 2012 zal in het kader van

het verbeterprogramma de aandacht meer worden gericht op de tussentijdse beoordeling en analyses. Met het oog op de implementatie van een nieuwe applicatie voor begrotingswijzigingen en rapportages, zal voor het administratieve systeem ook worden onderzocht op welke wijze de administratieve processen routinematiger kunnen worden ingericht. Tot slot wordt in het verbeterprogramma 2012 aandacht besteed aan de aanscherping van administratieve procedures rondom onderbouwingen van memoriaalboekingen.

SISA

Het college heeft voor 2011 extra deskundigheid en ondersteuning ingezet voor de SISA dossiers van de hoofdafdelingen Stadszaken, Wijkzaken en VVH. De accountant bevestigt dat de aldaar geïmplementeerde werkwijze in 2011 heeft geresulteerd in een zichtbaar betere verantwoording en dossiervorming. Voor de afdeling Sociale Zaken is deze werkwijze nog niet op identieke wijze geïmplementeerd en gecoördineerd. Daarbij dient te worden aangetekend dat deze SISA dossiers en verantwoordingen complex zijn.

Het college onderschrijft de aanbeveling om voor 2012 een uniforme systematiek voor alle SISA regelingen te implementeren. De opvolging, naleving en afwikkeling van subsidies kan financieel risicovol zijn. Meer interne review met een centrale versterking van het coördinatiepunt voor de SISA, wordt opgenomen in het verbeterprogramma voor 2012.

Materiële vaste activa

Zijlpoort

Inzake Zijlpoort geeft de accountant een nadere toelichting omtrent de afwikkeling in 2011 in navolging van de bevindingen naar aanleiding van de jaarstukken 2010. In 2011 zijn maatregelen getroffen om de risico's aanzienlijk te beperken met de herziene overeenkomsten met de ontwikkelaar, de overdracht van het onroerend goed en het verkrijgen van aanvullende zekerheden. De medewerkers van de gemeente Haarlem hebben in hun toelichtende verantwoording aan de accountant de resterende risico's benoemd. Het college zal de risico's rondom het nieuw- en verbouwproject Zijlpoort nauwlettend monitoren in 2012.

Afwaardering materiële vaste activa

Het bijzondere resultaat inzake de afwaardering materiële vaste activa, wordt door de accountant nader geanalyseerd. De gemeente Haarlem heeft deze afwaardering op diverse plaatsen in de jaarstukken 2011 nader toegelicht. Op pagina 20 is in de jaarstukken het voorstel voor de bestemming van het rekeningresultaat inzake deze afwaardering voor uw raad uiteengezet. De afwaardering die het gevolg is van de herziening van de afschrijvingstermijnen is voor 2011 beperkt tot de materiële vaste activa met een economisch nut. Voor de materiële vaste activa met een maatschappelijk nut doet het college in 2012 nog een voorstel aan uw raad bij de Kadernota.

Financiële vaste activa

Verstreckte geldleningen aan derden

De accountant adviseert de gemeente Haarlem om voor verstreckte leningen aan woningcorporaties, deelnemingen en overige jaarlijks een bevestiging van het saldo op te vragen. Voor 2011 maakten deze saldobestemmingen (nog) geen onderdeel uit van de lijst met aan te leveren controle-informatie van de accountant.

Het college neemt deze aanbeveling over en zal deze werkwijze opnemen in de procedures rondom de jaarafsluiting en het vorderingenbeheer voor 2012.

Leningen NRF/SVn

De gemeente Haarlem heeft inzake de NRF en SVn een vorderingenpositie. Hiertegenover is gezien het “revolving” (eeuwigdurende) karakter van deze leningen in eerdere jaren voor een gelijk bedrag een voorziening getroffen. In de toelichtende verantwoording aan de accountant is voorgesteld om deze voorzieningen te laten vrijvallen, daar de middelen uit hoofde van de overeenkomsten vrij beschikbaar zijn op het moment dat uw raad besluit de overeenkomst op te zeggen. De bestendige gedragslijn is om hiervoor een voorziening te treffen, waarmee de vrijval nog niet in 2011 is geëffectueerd.

Het college zal de raad in 2012 voorstellen om te besluiten het revolving (eeuwigdurende) karakter van deze geldleningen af te halen. In dat geval is het niet meer noodzakelijk een voorziening te treffen. Deze vrijval kan in 2012 als voordelig resultaat worden meegenomen.

Grondexploitaties

Niet in exploitatie genomen gronden

In navolging van de notitie van de commissie BBV inzake grondexploitaties, zijn de niet in exploitatie genomen gronden voor de recreatiegebieden Haarlem-Noord en Volkstuinen Westelijke Randweg uit de grondexploitatie gehaald en opgenomen onder de materiële vaste activa met een economisch nut. Daar waardering onder de materiële vaste activa volgens de BBV dient plaats te vinden tegen historische aanschafprijs, is getracht deze aanschafprijs te achterhalen. Aangezien deze gronden meer dan 20 jaar geleden in de grondexploitatie zijn genomen, was de historische aanschafprijs niet meer eenvoudig te herleiden. Om die reden zijn de gronden afgewaardeerd naar de marktprijzen bij huidige bestemming, zijnde de waarde van € 5,- per m².

In exploitatie genomen gronden

De accountant licht de onderscheiden grondexploitaties nader toe, concludeert dat het college de waardering op deskundige en zorgvuldige wijze tot stand heeft gebracht en acht de waardering zoals opgenomen in de jaarrekening adequaat.

Het college onderkent dat er ten aanzien van de grondexploitaties in het licht van de huidige economische situatie en ontwikkelingen in de onroerend goed markt onzekerheden blijven bestaan. De afwaardering op de grondexploitaties heeft blijkens de kostenoverschrijding op de begroting in programma 5 ultimo boekjaar plaats gevonden. Het monitoren van de risico's voor de grondexploitaties zal ook gedurende het boekjaar blijvend moeten plaats vinden. Het college zal de exploitaties met de grootste risico's nauwlettend volgen.

Debiteuren

Voorziening oninbare debiteuren algemeen

Het college neemt het advies van de accountant ten aanzien van het proces van incasso en debiteurenbeheer en de waardering van de vorderingen over. De verbeteringen worden opgenomen in het verbeterprogramma 2012.

Debiteuren Sociale Zaken

De medewerkers van Sociale Zaken hebben in 2010 een analyse gepleegd op de inbaarheid van de debiteuren Sociale Zaken. De desbetreffende hoofdafdeling heeft in 2011 geen trendbreuk in de incasso waargenomen en de wijze van waardering van de voorziening gelijk gehouden. Voor 2012 zal een herijking plaatsvinden.

Schulden BTW/BCF oudere jaren

De gemeente Haarlem heeft een bedrag van € 2,9 miljoen aan BTW over oudere jaren te vorderen. In het verslag van bevindingen is dit abusievelijk als te betalen vermeld. Dit saldo is opgebouwd uit € 5,6 miljoen te ontvangen BTW en € 2,7 miljoen terug te betalen BCF. Inmiddels heeft de Inspecteur van de Belastingdienst per brief aangegeven dat hij de beschikkingen voor de te ontvangen BTW op 14 april 2012 verstrekt. Inzake de BCF over de periode 2005 t/m 2010 heeft de gemeente Haarlem de beschikkingen recentelijk ontvangen. Op dit moment resteert nog de afwikkeling van de BTW inzake de brand van de Appelaer.

Het verhogen van de fiscale kennis en het invulling geven aan de fiscale deskundigheid, is gezien de risico's die met de materie samenhangen, voor het college onderwerp van het verbeteringsprogramma 2012 binnen de gemeente Haarlem.

Vlottende activa

Vordering ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

De accountant concludeert dat inzake de vordering WWB werkdeel 2009 een volledige voorziening is getroffen voor oninbaarheid. Het college laat zich inzake de inbaarheid juridisch begeleiden.

Onderlinge vorderingen en schulden gemeenschappelijke regelingen

De accountant adviseert om voor de onderlinge vorderingen en schulden een saldobestemming op te vragen. Inzake Veiligheidsregio Kennemerland heeft afstemming plaats gevonden over het onderlinge saldo, maar is geen volledige overeenstemming bereikt. Voor 2011 maakten deze saldobestemmingen (nog) geen onderdeel uit van de lijst met aan te leveren controle-informatie van de accountant.

Het college neemt de aanbeveling over en zal in 2012 voor de Verbonden partijen met een materiële positie aan vorderingen en schulden een saldobestemming opmaken.

Geactiveerde voorbereidingskosten Stedelijke Projecten

Het college neemt de aanbeveling over om inzake de geactiveerde voorbereidingskosten de tijdige afwikkeling en kostendoorberekening te bewaken.

Liquide middelen

Bevoegdheden standaardbankverklaring

De standaardbankverklaring van de ING vermeldt nog bevoegdheden die de gemeente in navolging van het verslag van bevindingen over 2010 schriftelijk heeft gewijzigd. Aan ING wordt verzocht de wijzigingen alsnog te bevestigen en toe te zenden aan de accountant.

Voorzieningen

Algemeen

In 2011 heeft de interne organisatie van de gemeente Haarlem veel aandacht besteed aan de onderbouwing van de voorzieningen door de hoofdafdelingen. Het college onderkent dat het beheer van de voorzieningen door de afdelingen nog niet voldoende aandacht krijgt. Het beheer van de voorzieningen krijgt in het verbeterprogramma 2012 verhoogde aandacht voor wat betreft beleid, procedures, administratievoering en informatieverzorging in de planning & controlcyclus.

Voorziening tariefsegalisatie

Inzake de negatieve stand van de voorzieningen, neemt het college de aanbeveling over om in 2012 toe te zien op de tijdige afwikkeling van de negatieve stand.

Voor de voorziening rioolrechten zal de hoofdafdeling Wijkzaken worden verzocht deze voorziening in lijn te brengen met het GRP voor de onderdelen onderhoud c.q. spaarcomponent en vervangingsinvestering in overeenstemming met de notitie van de commissie BBV. Het college neemt de aanbeveling over voor het verbeteringsprogramma 2012 en zal uw raad over de voortgang informeren.

Voorziening boventalligen

De accountant adviseert om inzake het verloop van de voorziening boventalligen meer inzicht te geven in de tussentijdse rapportages en in de jaarrekening. Voorts wordt geadviseerd om de kosten van boventalligen maandelijks vanuit de salarisadministratie rechtstreeks aan de voorziening te onttrekken.

De gemeente Haarlem boekt de salariskosten van boventalligen aan de hand van de salarisadministratie handmatig ten laste van de voorziening. De onderbouwing van het verloop en de opbouw van de voorziening verloopt moeizaam.

Het college neemt de aanbeveling over van de accountant om met ingang van 2012 de monitoring van de uitgangspunten en het verloop van de voorziening in de maandelijkse planning en controlcyclus van de verantwoordelijke hoofdafdeling te incorporeren. Voorts zal het college aandacht geven aan de goede definitie van de uitgangspunten en de werking van de voorziening in lijn met de aanbevelingen van de commissie BBV inzake reorganisatievoorzieningen.

Overlopende passiva

De accountant stelt vast dat er inzake de overlopende subsidies voor Sociale Zaken een fout is geconstateerd ter grootte van € 578.000. Onder de overlopende passiva is het bedrag aan overlopende subsidies te hoog opgenomen. Deze fout is nader toegelicht onder de fouten en onzekerheden (paragraaf 3.2) in het verslag van bevindingen.

De accountant heeft deze fout geconstateerd op het moment dat de jaarrekening reeds in definitieve vorm voor het college gereed was en met de accountant was afgestemd dat de accountantscontrole gereed was. De fout kwam naar voren uit de laatste review door het controleteam van de accountant op de SISA regeling van Sociale Zaken. De accountantscontrole van dit SISA dossier was eind februari gestart. De onderbouwingen in het dossier waren niet deugdelijk genoeg en leidde tot een groot aantal vragen en aansluitvraagstukken bij Sociale Zaken. Om een overschrijding van de termijnen van de

kalender voor de bestuurlijke behandeling van de jaarrekening te voorkomen, is mede gegeven het feit dat deze fout onder de controletolerantie lag, besloten deze niet meer in de jaarrekening te corrigeren.

Het college neemt de eerdere aanbevelingen voor de verbetering van de interne controle op de SISA regelingen en aansluiting met de financiële administratie en jaarrekening over en zal voor 2012 de centrale coördinatie en kaderstelling op deze dossiers aanscherpen.

Huren en pachten

De accountant adviseert een aantal waarborgen te implementeren voor de volledigheid van de opbrengsten. Voor de huren en pachten heeft de afdeling Stadszaken van de gemeente Haarlem een verbeterplan ingezet.

Het college neemt de aanbevelingen van de accountant over en zal deze inbedden in het bestaande verbetertraject.

Bevindingen rechtmatigheid

De begrotingsrechtmatigheid, lasten

Het college neemt kennis van het gegeven dat de accountant verklaart dat er geen sprake is van begrotingsonrechtmatigheden.

Wel is het college van mening dat voor 2012 binnen de gemeente Haarlem meer aandacht zal moeten worden besteed aan de tijdige signalering en melding van de begrotingsafwijkingen aan uw raad. In het verbeteringsprogramma voor 2012 is de verdere verbetering van het budgetbeheer een belangrijk speerpunt. Budgetanalyse wordt bevorderd door middel van hard closes (afsluitingen gedurende het jaar zoals voor de jaarrekening) voor het eerste halfjaar (30 juni) en het derde kwartaal (30 september). Voorts wordt in de planning en controlcyclus meer aandacht besteed aan de relatie van de exploitatie met de balans.

De begrotingsrechtmatigheid, kredieten

De medewerkers van de gemeente Haarlem hebben eind 2011 bij de beoordeling van de materiële vaste activa, ook de kredietadministratie geschoond en verbeterd. Daarmee ontstond een beter inzicht in het beheer van kredieten. Vanuit deze analyse zijn kredietoverschrijdingen zichtbaar geworden die zijn verantwoord in Jaarverslag en Jaarrekening 2011 en aan de accountant zijn aangedragen. In voorgaande jaren heeft deze nadere analyse niet op deze wijze plaatsgevonden en heeft het college geen kredietoverschrijdingen in de jaarstukken verantwoord.

Het college onderkent dat er op investeringsprojecten kredietoverschrijdingen hebben plaats gevonden. Voor 2012 zal aan kredietbewaking voor investeringsprojecten meer aandacht worden besteed in de planning- en controlcyclus. De herinrichting van de kredietadministratie maakt het ook mogelijk om in bestuursrapportages (verwachte) kredietoverschrijdingen tijdig aan uw raad te melden.

Naleving geldende wet- en regelgeving

Zoals nader toegelicht in paragraaf bedrijfsvoering (3.5.5) van Jaarverslag en Jaarrekening 2011 heeft de interne organisatie van de gemeente Haarlem zelfstandig

onderzoek gedaan naar de inkoopfunctie en 15 uitvoeringspunten opgenomen. De implementatie hiervan verloopt voorspoedig en wordt voortgezet in 2012.

De interne organisatie van de gemeente Haarlem heeft bij het bepalen van de nog te ontvangen inkoopfacturen op de hard close van 30 november 2011 en bij de inkoopanalyse in het kader van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) vastgesteld dat voor wat betreft de volledigheid van de verplichtingen en schulden een integrale inkoopverplichtingen- en contractenregistratie noodzakelijk is.

Voorts zal worden onderzocht of het uit oogpunt van functiescheiding mogelijk is om het systeem van driewegmatching te implementeren. Hiermee wordt met het automatiseringssysteem een scheiding afgedwongen tussen aanbesteding en inkoopselectie, controle van de prestatielevering en betalingsfiat. Dit vergroot de betrouwbaarheid van de verplichtingenadministratie en kan het budgetbeheer aanmerkelijk verbeteren.

Het college stemt ermee in dat de aanbevelingen van de accountant worden betrokken binnen de ingezette marsroute voor de inkoopfunctie.

WMO Eigen bijdrage CAK

De opmerking van de accountant geldt voor alle gemeenten in Nederland die van de CAK afhankelijk zijn. De gemeente Haarlem heeft deze informatie toegelicht in het Jaarverslag en Jaarrekening 2011.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

De accountant heeft geen misbruik en oneigenlijk gebruik vastgesteld. In het kader van de bevestiging bij de jaarrekening 2011 is met een uitgebreide vragenlijst bij alle hoofdafdelingen navraag gedaan naar misbruik en oneigenlijk gebruik. Hiervoor is door alle hoofdafdelingen ontkennend geantwoord. Derhalve zijn er geen (nieuwe) zaken bekend en gemeld bij de accountant.

Het college heeft in de bevestiging bij de jaarrekening 2011 verklaard dat er geen misbruik en oneigenlijk gebruik bekend was bij het opmaken van de jaarrekening 2011.

Niet financiële beheershandelingen

De accountant heeft inzake de risico-inventarisatie geen aanwijzingen die een nader onderzoek naar de financiële gevolgen noodzakelijk maakt.

Het college heeft in het kader van de lopende claims en rechtsgedingen die door de huisadvocaat zijn gemeld en aan de hand van een vragenlijst omtrent gemelde risico's bij alle hoofdafdelingen navraag gedaan of deze nog financiële consequenties hebben voor de vorming van voorzieningen of het opnemen van schulden in de jaarrekening. Deze aanvullende inventarisatie heeft niet geleid tot nieuwe voorzieningen of schulden.

Het college heeft in de bevestiging bij de jaarrekening 2011 verklaard dat er geen zaken bekend zijn die niet zijn opgenomen in de jaarrekening 2011.

Bevindingen controle verantwoording in het kader van SISA

In de opdracht rondom het verslag van bevindingen meldt de accountant inzake deze rapporteringtolerantie het navolgende.

In afwijking van het bovenstaande geldt voor de in de SISA-bijlage bij de jaarrekening opgenomen verantwoordingsinformatie inzake specifieke uitkeringen de hieromtrent in het BAPG voorgeschreven rapporteringtolerantie per specifieke uitkering:

- € 10.000 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk aan € 100.000 zijn;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 zijn;
- € 100.000 indien de omvangsbasis groter dan € 1.000.000 zijn.

De accountant meldt in het verslag van bevindingen dat er geen fouten en/of onzekerheden zijn geconstateerd die de voor de SISA geldende rapporteringtolerantie overschrijden.

De medewerkers van de gemeente Haarlem hebben aan de review en oplevering van de SISA-dossiers en –verantwoording veel aandacht besteed. Op onderdelen is extra ingehuurd voor deskundigheid en ondersteuning. In 2012 zal de verankering binnen de interne organisatie van de gemeente Haarlem plaatsvinden. In het verbeterprogramma 2012 zal gezien de financiële risico's aandacht uitgaan naar centrale coördinatie en kaderstelling voor de subsidiedossiers.

C3 Brede doeluitkering Sociaal, Integratie en Veiligheid (GSB/SIV)

Naar aanleiding van het voorlopige vaststellingsbesluit in 2011 voor de BDU SIV (2005-2009) is € 1,2 miljoen - vooruitlopend op de definitieve vaststelling - aan het resultaat toegevoegd, omdat de prestaties zijn gehaald. Het betreft resultaat op de sociale pijler, waarvan de inburgering overigens een beperkt onderdeel uitmaakt.

In voorgaande jaren nam de gemeente Haarlem uit voorzichtigheidsoverwegingen het resultaat pas op het moment dat subsidie definitief was vastgesteld. In het licht van strikte toepassing van het stelsel van baten en lasten, heeft de accountant aangegeven dat het resultaat in 2011 dient te worden genomen en niet de vaststellingsbeschikking mag worden afgewacht.

G5 Wet Participatiebudget

In maart 2012 heeft de hoofdafdeling SZW verantwoordingsinformatie van derden ontvangen. Deze informatie had materiële gevolgen voor de verantwoording van de bestedingen in de SISA-bijlage 2011. Deze wijzigingen in de bestedingen van de SISA moesten worden verwerkt om fouten in de rechtmatigheid te voorkomen omdat daardoor anders een risico tot terugbetaling aan het ministerie zou ontstaan.

Bij het verwerken van de laatste correctieboekingen voor de jaarrekening 2011, is de correctie op het Participatiebudget onvolledig verwerkt. Daarnaast is er door de accountant een controleverschil vastgesteld tussen de meeneemregeling van de SISA-bijlage en de financiële administratie. In de eerste bestuursrapportage zal deze worden gecorrigeerd.

De accountant adviseert inzake deze regeling om nadere afspraken te maken met de gesubsidieerde instellingen om periodiek, per kwartaal, de prestatielevering aan te tonen. Het college neemt deze aanbeveling over.

In het jaar 2012 zal in het proces waarbij de hoofdafdeling SZW afhankelijk is van informatie van derden, nadrukkelijker worden gestuurd op het tijdiger verkrijgen van informatie die inzicht geeft in de realisatie van prestaties en de besteding van de gelden. Bij derden wordt in 2012 tussentijdse informatie opgevraagd, zodat gedurende het jaar inzicht wordt verkregen in de realisatie van de prestaties en de daarbij behorende bestedingen door derden. In de jaarrekening en de SISA-bijlage kan de informatie over besteding en prestatielevering vervolgens tijdiger worden verwerkt, waarmee correcties achteraf niet meer noodzakelijk zijn.

Het college bevestigt dat de afwikkeling van de accountantscontrole van deze SISA-regeling een maand in beslag heeft genomen. In het verbeterprogramma 2012 zal gezien de financiële risico's aandacht uitgaan naar centrale coördinatie en kaderstelling voor alle subsidiedossiers.

3.5. Bevindingen in het kader van de bedrijfsvoering

De bevindingen in het kader van de bedrijfsvoering zijn de bevindingen die de accountant heeft vastgesteld tijdens de interim controle in het begin van het najaar van 2011 en heeft gerapporteerd in november 2011. Deze interim controle heeft in hoofdzaak plaats gevonden op basis van de rapportages van de VIC en IC over het eerste halfjaar 2011.

In het laatste halfjaar 2011 is binnen de gemeente Haarlem een groot aantal verbeteringen opgepakt, waarvan de resultaten zichtbaar zijn in Jaarrekening en Jaarverslag 2011 en het Verslag van bevindingen bij de jaarrekening 2011. Dit bevestigt de accountant onder 5.1. Bedrijfsvoering - stand van zaken. De verbeterpunten uit de interim controle zijn opgenomen in het verbeterprogramma. Hierover wordt uw raad met een voortgangsrapportage geïnformeerd. Voorts heeft de accountant de opdracht verkregen om over de status van deze verbeteringen separaat te rapporteren in de voortgangsrapportage.

Inzake status en voortgang op de bevindingen in het kader van de bedrijfsvoering verwijst het college volledigheidshalve naar deze voortgangsrapportage van de accountant.

4. Conclusie

De accountant stelt in het verslag van bevindingen zichtbare verbeteringen vast in het proces van totstandkoming van en de kwaliteit van de jaarrekening en in de kwaliteit van de SISA verantwoording. Het college is ingenomen met dit resultaat gelet op het ingezette beleid voor de verbetering van de bedrijfsvoering.

Als resultante van de ingezette projectstructuur met het reviewmodel en het single point of contact naar de accountant, hebben de medewerkers van de gemeente Haarlem de accountantscontrole binnen het tijdsbestek van de bestuurlijke kalender kunnen afwickelen, het aantal correcties op het resultaat weten te beperken en het aantal concepten van de jaarstukken tot twee exemplaren kunnen terugbrengen. Voor de eerste maal heeft de gemeente bij aanvang van de accountantscontrole een volledig concept van jaarverslag en jaarrekening aan de accountant aangeboden. Bij de oplevering was nagenoeg alle door de accountant opgevraagde controle-informatie met dossiers digitaal beschikbaar. Voorafgaand aan de accountantscontrole hebben de medewerkers van de gemeente Haarlem notities met dossiers opgemaakt aangaande kwesties waarvan de gemeente zelf de verwachting had dat deze bijzondere aandacht van uw raad zouden hebben. Per jaarrekeningonderdeel hebben de medewerkers van de gemeente Haarlem conclusies over de betrouwbaarheid en rechtmatigheid zelfstandig geformuleerd en in memoranda de bevindingen en nagekomen resultaatcorrecties voorgesteld. De resultaatcorrecties en aanpassingen in Jaarverslag en Jaarrekening 2011 zijn in hoofdzaak uit eigen bevindingen en review door de interne organisatie van de gemeente Haarlem voortgekomen.

Voor 2012 ligt er nog een verbeteringsopgave voor de gemeente Haarlem. Het college heeft hiervoor een verbeteringsprogramma met structuur opgezet waarmee projectmatig en planmatig verbeteringen in de bedrijfsvoering zullen worden gerealiseerd. De verbeteringen uit dit Verslag van bevindingen worden ook hierin opgenomen. Uw raad wordt over de voortgang hiervan separaat gerapporteerd door de accountant.

5. Bijlagen

Verbeteringen ten behoeve van de voortgangsrapportage “Bedrijfsvoering op orde”

BIJLAGE Verbeteringen ten behoeve van de voortgangsrapportage “Bedrijfsvoering op orde”

		Aanbeveling accountant n.a.v. Jaarverslag en Jaarrekening 2011	Reactie van het college	
1.	Acc 2.1	Aanscherpen van het begrotingbeheer en het budgetbeheer in de organisatie die grote afwijkingen op de herziene begroting voorkomen In het jaarrekeningtraject is gebleken dat nog veel mutaties plaatsvinden in relatie tot voorzieningen, reserves en nog te betalen posten. Er zijn duidelijke richtlijnen voor het budgetbeheer en het jaarrekeningtraject. Het is van belang dat de wijze waarop met deze interne regels wordt omgegaan (rollen en gedrag) sterk wordt verbeterd.	Het college herkent de noodzaak tot meer betrokkenheid vanuit de leiding en het naleven van de gemaakte afspraken. In het programma “Haarlem presteert beter” wordt hieraan nadere invulling gegeven. De ambtelijke rapportages worden geïntegreerd in de planning- en controlcyclus. Uw raad wordt over de status en voortgang geïnformeerd middels de periodieke voortgangsrapportage.	
2.	Acc 2.2	Voortdurend de risico ontwikkeling van verbonden partijen blijven volgen, mede in het licht van de economische omstandigheden.	Het college erkent de noodzaak tot voortdurende aandacht van de risico's van verbonden partijen en scherpt in 2012 het toezicht aan.	
3.	Acc 2.2 en 4.2.1	Resterende risico's Zijlpoort hebben betrekking op definitieve BTW afstemming, meerwerk van de aannemer, finale afwikkeling van de overeenkomsten met de ontwikkelaar	Gezien de aard van het project, zal het college uw raad informeren over de status en voortgang van de nieuw- en verbouw van Zijlpoort.	
4.	Acc 3.2 en 4.8	Schuld inzake Participatiebudget voor een bedrag van € 578.000 te hoog opgenomen (fout in getrouwheid en rechtmatigheid)	Doordat de informatie van derden pas in maart 2012 is ontvangen, is het in het slot van de oplevering van de jaarrekening niet meer mogelijk geweest om de aansluiting naar de balanspost administratief te verwerken. De desbetreffende schuld zal in 2012 worden gecorrigeerd en het voordeel zal worden meegenomen in de eerste bestuursrapportage.	
5.	Acc 3.2	Bedrag van € 505.000 aan kredietoverschrijdingen die niet bij de raad zijn gemeld (fout in rechtmatigheid)	Zoals toegelicht op pagina 28-29 van Jaarverslag en Jaarrekening 2011, betreffen dit kredietoverschrijdingen die binnen het bestaande beleid vallen. Uw raad wordt verzocht deze overschrijdingen nog bij het besluit tot vaststelling van Jaarverslag en Jaarrekening 2011 te autoriseren.	

BIJLAGE Verbeteringen ten behoeve van de voortgangsrapportage “Bedrijfsvoering op orde”

		Aanbeveling accountant n.a.v. Jaarverslag en Jaarrekening 2011	Reactie van het college	
6.	Acc 4.1	<p>Jaarrekeningproces</p> <p>De inhoudelijke kwaliteit en de betrouwbaarheid van de controle-informatie (opgeleverd door de organisatie en gereviseerd door control) dient nog verder te worden verbeterd.</p>	<p>Het college bevestigt ook de noodzakelijke verbeterpunten op het vlak van onderbouwingen in de dossiervorming en zal deze in 2012 met het reviewmodel en de tussentijdse afsluitingen verder implementeren. Deze werkwijze draagt eraan bij dat het zelfcontrolerende vermogen meer onderdeel uitmaakt van de routine en meer aandacht krijgt van het management. Bij voldoende doorlooptijd voor het reviewmodel tot aan de accountantscontrole, kunnen de medewerkers van de gemeente Haarlem voortijdig onderbouwingen toetsen en dossiers laten aanvullen, waardoor de controle-informatie voor de accountant tot minder vragen leidt. De noodzaak tot vervroegde afsluiting en het nauwgezet volgen van de planning, blijft daarmee voor 2012 ook van kracht.</p>	
7.	Acc 4.1	<p>Jaarrekeningproces</p> <p>Veel vragen hebben betrekking op specificaties en onderbouwingen van jaarrekeningposten, analyse van begrotingsafwijkingen en de toepassing van de jaarverslaggevingvoorschriften cfr. de BBV.</p>	Zie 6	
8.	Acc 4.1	<p>Jaarrekeningproces</p> <p>Met betrekking tot balansposten zoals overige en “overlopende vorderingen en schulden”, “voorzieningen”, “materiële vaste activa” en “reserves”, is veel aanvullende informatie achteraf ter onderbouwing opgevraagd.</p>	Zie 6	
9.	Acc 4.1	<p>Jaarrekeningproces</p> <p>Taken en verantwoordelijkheden inzake de totstandkoming van en de interne controle van de jaarrekening (en tussentijdse informatievoorziening) moeten beter worden belegd.</p>	Zie 6	

BIJLAGE Verbeteringen ten behoeve van de voortgangsrapportage “Bedrijfsvoering op orde”

		Aanbeveling accountant n.a.v. Jaarverslag en Jaarrekening 2011	Reactie van het college	
10.	Acc 4.1	<p>Jaarrekeningproces</p> <p>De accountant benadrukt het belang van de betrokkenheid van het afdelingsmanagement bij de informatievoorziening gedurende het dienstjaar en bij specifieke posten zoals de onderbouwing en de aanwending van voorzieningen en reserves en de afloop van overlopende activa en passiva.</p>	Zie 6	
11.	Acc 4.1	<p>Jaarrekeningproces</p> <p>Belangrijk aandachtspunt is de interne controle op de toereikendheid van de onderbouwing met onderliggende documentatie voor wat betreft de in te stellen voorzieningen, de nog te op te nemen overlopende posten, de gehanteerde uitgangspunten en schattingen met betrekking tot de grondexploitaties en memoriaalboekingen.</p>	Zie 6	
12.	Acc 4.1	<p>Jaarrekeningproces</p> <p>Het is van belang de huidige inrichting van de administratie en de aard van de nagekomen boekingen inzake 2011 in de periode januari 2012 – maart 2012 nader te analyseren om een verdere verbetering voor 2012 te kunnen realiseren en het aantal niet routinematige posten/boekingen te reduceren</p>	Zie 6	
13.	Acc 4.1	<p>SISA bijlage</p> <p>Voor de SISA regelingen van de hoofdafdeling Sociale Zaken is op onderdelen de totstandkoming moeizaam gelopen. Bij aanvang van de controle was niet alle opgevraagde documentatie aanwezig.</p>	<p>Het college heeft voor 2011 extra deskundigheid en ondersteuning ingezet voor de SISA dossiers van de hoofdafdelingen Stadszaken, Wijkzaken en VVH. De accountant bevestigt dat de aldaar geïmplementeerde werkwijze in 2011 heeft geresulteerd in een zichtbaar betere verantwoording en dossiervorming. Voor de afdeling Sociale Zaken is deze werkwijze nog niet op identieke wijze geïmplementeerd en gecoördineerd. Daarbij dient te worden aangetekend dat deze SISA dossiers en verantwoordingen complex zijn.</p>	

BIJLAGE Verbeteringen ten behoeve van de voortgangsrapportage “Bedrijfsvoering op orde”

		Aanbeveling accountant n.a.v. Jaarverslag en Jaarrekening 2011	Reactie van het college	
14.	Acc 4.1	<p>SISA bijlage Verdere verbeteringen in de bedrijfsvoering SISA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden in het kader van SISA zijn nog onvoldoende belegd in de hoofdafdelingen - de te verrichten bijzondere interne controles in het kader van de SISA zijn nog onvoldoende geïntegreerd in de interne en de verbijzonderde interne controlewerkzaamheden binnen de hoofdafdelingen, respectievelijk Kwaliteit en Controle 	<p>Het college onderschrijft de aanbeveling om voor 2012 een uniforme systematiek voor alle SISA regelingen te implementeren. De opvolging, naleving en afwikkeling van subsidies kan financieel risicovol zijn. Meer interne review met een centrale versteviging van het coördinatiepunt voor de SISA, wordt opgenomen in het verbeterprogramma voor 2012.</p>	
15.	Acc 4.3	<p>Financiële vaste activa, verstrekte leningen Verzenden van saldobestemmingen voor alle verstrekte geldleningen aan het einde van het boekjaar ter waarborging van de juistheid van het saldo van de verstrekte langlopende leningen.</p>	<p>Voor 2011 maakten deze saldobestemmingen (nog) geen onderdeel uit van de lijst met aan te leveren controle-informatie van de accountant. Het college neemt deze aanbeveling over en zal deze werkwijze opnemen in de procedures rondom de jaarafsluiting en het vorderingenbeheer voor 2012.</p>	
16.	Acc 4.4	<p>Grondexploitaties De werkelijke waarde van deze activa kan in de toekomst, inherent aan het feit dat de huidige waardering een inschatting betreft, afwijken van de waardes zoals opgenomen in de jaarrekening</p>	<p>Het college onderkent dat er ten aanzien van de grondexploitaties in het licht van de huidige economische situatie en ontwikkelingen in de onroerend goed markt onzekerheden blijven bestaan. De afwaardering op de grondexploitaties heeft blijkens de kostenoverschrijding op de begroting in programma 5 ultimo boekjaar plaats gevonden. Het monitoren van de risico's voor de grondexploitaties zal ook gedurende het boekjaar blijvend moeten plaats vinden. Het college zal de exploitaties met de grootste risico's nauwlettend volgen.</p>	

BIJLAGE Verbeteringen ten behoeve van de voortgangsrapportage “Bedrijfsvoering op orde”

		Aanbeveling accountant n.a.v. Jaarverslag en Jaarrekening 2011	Reactie van het college	
17.	Acc 4.5.1	<p>Voorziening oninbare debiteuren algemeen Jaarlijks uitvoeren van een toets op het debiteurenbestand teneinde vast te stellen welke vorderingen oninbaar worden geacht. Daarnaast adviseert de accountant de huidige debiteurenlijst op te schonen. Verder is het van belang dat de aanmaningsprocedures verder worden aangescherpt en ook tussentijds de toereikendheid van de gevormde voorziening te monitoren en hierover te rapporteren in de instrumenten van planning & control</p>	Het college neemt het advies van de accountant ten aanzien van het proces van incasso en debiteurenbeheer en de waardering van de vorderingen over. De verbeteringen worden opgenomen in het verbeterprogramma 2012.	
18.	Acc 4.5.2	<p>Debiteuren Sociale Zaken De accountant adviseert het college om de procedures voor het bepalen van de omvang van de voorziening voor inbaarheid nader aan te scherpen. Hierbij adviseert de accountant om jaarlijks op cliëntniveau te analyseren wat het verloop is van de debiteurenpositie en afhankelijk van de ontvangsten over de afgelopen 3 jaren, de voorziening voor oninbaar te bepalen</p>	De medewerkers van Sociale Zaken hebben in 2010 een analyse gepleegd op de inbaarheid van de debiteuren Sociale Zaken. De desbetreffende hoofdafdeling heeft in 2011 geen trendbreuk in de incasso waargenomen en de wijze van waardering van de voorziening gelijk gehouden. Voor 2012 zal een herijking plaatsvinden.	
19.	Acc 4.5.3	<p>Schulden BTW/BFC oude jaren Toezien op een tijdige afwikkeling van de € 2,9 miljoen te ontvangen inzake BTW/BCF over oudere jaren</p>	Voor de oude posten zijn beschikkingen ontvangen en op korte termijn onderweg. Alleen van de BTW inzake de brand van de Appelaer is nog geen beschikking ontvangen.	
20.	Acc 4.6.1	Vordering ministerie SOZAWE inzake Participatiebudget 2009	De accountant concludeert dat inzake de vordering WWB werkdeel 2009 een volledige voorziening is getroffen voor oninbaarheid. Het college laat zich inzake de inbaarheid juridisch begeleiden.	
21.	Acc 4.6.2	<p>Onderlinge vorderingen en schulden gemeenschappelijke regelingen De accountant adviseert om met ingang van 2012 saldobestemmingen te sturen naar gemeenschappelijke regelingen ter bevestiging van de onderlinge vorderingen en schulden per 31 december</p>	Het college neemt de aanbeveling over en zal in 2012 voor alle Verbonden partijen met een materiële positie aan vorderingen en schulden een saldobestemming opmaken.	

BIJLAGE Verbeteringen ten behoeve van de voortgangsrapportage “Bedrijfsvoering op orde”

		Aanbeveling accountant n.a.v. Jaarverslag en Jaarrekening 2011	Reactie van het college	
22.	Acc 4.6.3	<p>Geactiveerde voorbereidingskosten Stedelijke Projecten</p> <p>Van de vooruitbetaalde kosten op basis van de anterieure (samenwerking) overeenkomsten is als uitgangspunt gehanteerd dat deze in 2012 aan de betreffende projectontwikkelaars kunnen worden doorberekend. De accountant adviseert toe te zien op een tijdige afwikkeling en doorberekening van de kosten in 2012</p>	Het college neemt de aanbeveling over om inzake de geactiveerde voorbereidingskosten de tijdige afwikkeling en kostendoorberekening te bewaken.	
23.	Acc 4.6.4	<p>Standaardbankverklaring ING</p> <p>Hierin staan medewerkers met betalingsbevoegdheden vermeld die inmiddels niet meer werkzaam zijn bij de gemeente en/of bij de afdeling Middelen & Services</p>	De standaardbankverklaring van de ING vermeldt nog bevoegdheden die de gemeente in navolging van het verslag van bevindingen over 2010 schriftelijk heeft gewijzigd. Aan ING wordt verzocht de wijzigingen alsnog te bevestigen en toe te zenden aan de accountant.	
24.	Acc 4.7.1	<p>Voorzieningen</p> <p>Er wordt door het verantwoordelijke management en de budgethouders gedurende het jaar nog onvoldoende aandacht besteed aan de beoordeling van de noodzaak tot het vormen, instandhouden en/of aanwenden van voorzieningen. Belangrijk is dat de voor de gerelateerde activiteit verantwoordelijke ambtenaar een standpunt inneemt over de toereikendheid van de voorzieningen, waarna directie en concerncontrol, na toetsing kunnen bepalen welke consequenties dit heeft voor de omvang van de voorzieningen en de informatievoorziening ten behoeve van college en raad.</p>	In 2011 heeft de interne organisatie van de gemeente Haarlem veel aandacht besteed aan de onderbouwing van de voorzieningen door de hoofdafdelingen. Het college onderkent dat het beheer van de voorzieningen door de afdelingen nog niet voldoende aandacht krijgt. Het beheer van de voorzieningen krijgt in het verbeterprogramma 2012 verhoogde aandacht voor wat betreft beleid, procedures, administratievoering en informatieverzorging in de planning & controlcyclus.	
25.	Acc 4.7.2	<p>Voorziening tariefsegalisatie</p> <p>Toe zien op een tijdige afwikkeling van de negatieve stand van de voorzieningen Afvalstoffenheffing en Rioolrechten.</p>	Inzake de negatieve stand van de voorzieningen, neemt het college de aanbeveling over om in 2012 toe te zien op de tijdige afwikkeling van de negatieve stand.	

BIJLAGE Verbeteringen ten behoeve van de voortgangsrapportage “Bedrijfsvoering op orde”

		Aanbeveling accountant n.a.v. Jaarverslag en Jaarrekening 2011	Reactie van het college	
26.	Acc 4.7.2	<p>Voorziening Rioolrechten De accountant adviseert een deugdelijke analyse te maken van het gewenste niveau van de voorziening rioolrechten en hierbij in het bijzonder aandacht te besteden aan de relatie met het GRP, het onderscheid onderhoud c.q. spaarcomponent en vervangingsinvestering, conform de notitie inzake wijze verwerking rioolrechten van de commissie BBV.</p>	<p>Voor de voorziening rioolrechten zal de hoofdafdeling Wijkzaken worden verzocht deze voorziening in lijn te brengen met het GRP voor de onderdelen onderhoud c.q. spaarcomponent en vervangingsinvestering in overeenstemming met de notitie van de commissie BBV. Het college neemt de aanbeveling over voor het verbeteringsprogramma 2012 en zal uw raad over de voortgang informeren.</p>	
27.	Acc 4.7.3	<p>Voorziening Boventalligen Ten behoeve van een goed inzicht in het verloop van de voorziening Boventalligen adviseert de accountant de aanwending zichtbaar te presenteren in de tussentijdse bestuurlijke rapportages en jaarlijks in de jaarrekening. Hierbij is het van belang dat vanuit de salarisadministratie de betreffende kosten maandelijks ten laste van deze voorziening worden verantwoord. Daarnaast adviseert de accountant het verloop en de realisatie van de gehanteerde uitgangspunten met betrekking tot deze voorziening goed te monitoren en zo nodig de omvang van de voorziening hierop aan te passen.</p>	<p>De gemeente Haarlem boekt de salariskosten van boventalligen aan de hand van de salarisadministratie handmatig ten laste van de voorziening. De onderbouwing van het verloop en de opbouw van de voorziening verloopt moeizaam.</p> <p>Het college neemt de aanbeveling over van de accountant om met ingang van 2012 de monitoring van de uitgangspunten en het verloop van de voorziening in de maandelijks planning en controlcyclus van de verantwoordelijke hoofdafdeling te incorporeren. Voorts zal het college aandacht geven aan de goede definitie van de uitgangspunten en de werking van de voorziening in lijn met de aanbevelingen van de commissie BBV reorganisatievoorzieningen.</p>	
28.	Acc 4.9	<p>Huren en pachten De accountant adviseert de procedures nader aan te scherpen ter waarborging van de volledigheid van opbrengsten. Belangrijke aandachtspunten zijn: - volledigheid van het objectenregister - invoeren van een contractenregistratie - uitvoeren IC op juiste en tijdige actualisatie contracten - uitvoeren maandelijks IC op de aansluiting tussen de opbrengsten volgens de financiële administratie en de subadministratie (Wish2)</p>	<p>Voor de huren en pachten heeft de afdeling Stadszaken van de gemeente Haarlem een verbeterplan ingezet.</p> <p>Het college neemt de aanbevelingen van de accountant over en zal deze inbedden in het bestaande verbetertraject.</p>	

BIJLAGE Verbeteringen ten behoeve van de voortgangsrapportage “Bedrijfsvoering op orde”

		Aanbeveling accountant n.a.v. Jaarverslag en Jaarrekening 2011	Reactie van het college	
29.	Acc 4.10.1	De begrotingsrechtmatigheid, lasten	Het college is van mening dat voor 2012 binnen de gemeente Haarlem meer aandacht zal moeten worden besteed aan de tijdige signalering en melding van de begrotingsafwijkingen aan uw raad. In het verbeteringsprogramma voor 2012 is de verdere verbetering van het budgetbeheer een belangrijk speerpunt. Budgetanalyse wordt bevorderd door middel van hard closes (afsluitingen gedurende het jaar zoals voor de jaarrekening) voor het eerste halfjaar (30 juni) en het derde kwartaal (30 september). Voorts wordt in de planning en controlcyclus meer aandacht besteed aan de relatie van de exploitatie met de balans.	
30.	Acc 4.10.2	De begrotingsrechtmatigheid, kredieten	Het college onderkent dat er op investeringsprojecten kredietoverschrijdingen hebben plaats gevonden. Voor 2012 zal aan kredietbewaking voor investeringsprojecten meer aandacht worden besteed in de planning- en controlcyclus. De herinrichting van de kredietadministratie maakt het ook mogelijk om in bestuursrapportages (verwachte) kredietoverschrijdingen tijdig aan uw raad te melden.	
31.	Acc 4.10.3	Naleving geldende wet- en regelgeving, Europese aanbesteding De accountant adviseert een tijdige en volledige implementatie van de attentie- en actiepunten zoals opgenomen in het inkoopbeleid.	Het college stemt ermee in dat de aanbevelingen van de accountant worden betrokken binnen de ingezette marsroute voor de inkoopfunctie.	

BIJLAGE Verbeteringen ten behoeve van de voortgangsrapportage “Bedrijfsvoering op orde”

		Aanbeveling accountant n.a.v. Jaarverslag en Jaarrekening 2011	Reactie van het college	
32.	Acc 4.11	<p>SISA C3 Brede doeluitkering Sociaal, Integratie en Veiligheid (GSB/SIV)</p> <p>De gemeente Haarlem heeft een positief resultaat gerealiseerd op de inburgering. Dit voordelig resultaat is in de jaarrekening van 2011 verwerkt.</p>	<p>In voorgaande jaren nam de gemeente Haarlem uit voorzichtigheidsoverwegingen het resultaat pas op het moment dat subsidie definitief was vastgesteld. In het licht van strikte toepassing van het stelsel van baten en lasten, heeft de accountant aangegeven dat het resultaat in 2011 dient te worden genomen en niet de vaststellingsbeschikking mag worden afgewacht.</p>	
33.	Acc 4.11	<p>SISA G5 Wet Participatiebudget</p> <p>De accountant constateerde dat er gedurende het jaar voorschotten aan derden worden uitbetaald zonder dat vastgesteld is dat de prestaties daadwerkelijk zijn geleverd. Hierdoor heeft ten tijde van het jaarrekeningtraject veelal een controle achteraf moeten plaatsvinden of de prestaties ook daadwerkelijk zijn geleverd. Dit heeft de doorlooptijd van de controle geen goed gedaan. Wij adviseren u nadere afspraken met de instellingen te maken zodat periodiek (bijvoorbeeld per kwartaal) de controle kan plaatsvinden.</p>	<p>In het jaar 2012 zal in het proces waarbij de hoofdafdeling SZW afhankelijk is van informatie van derden, nadrukkelijker worden gestuurd op het tijdiger verkrijgen van informatie die inzicht geeft in de realisatie van prestaties en de besteding van de gelden. Bij derden wordt in 2012 tussentijdse informatie opgevraagd, zodat gedurende het jaar inzicht wordt verkregen in de realisatie van de prestaties en de daarbij behorende bestedingen door derden. In de jaarrekening en de SISA-bijlage kan de informatie over besteding en prestatielevering vervolgens tijdiger worden verwerkt, waarmee correcties achteraf niet meer noodzakelijk zijn.</p> <p>Het college bevestigt dat de afwikkeling van de accountantscontrole van deze SISA- regeling een maand in beslag heeft genomen. In het verbeterprogramma 2012 zal gezien de financiële risico's aandacht uitgaan naar centrale coördinatie en kaderstelling voor alle subsidiedossiers.</p>	